

**UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA**

ANA JAVORNIK

**TRGOVINA Z LJUDMI IN PRISILNO DELO
OTROK TER IZKORIŠČANJE OTROK V
SPOLNE NAMENE (NOVODOBNO
SUŽENJSTVO)**

DIPLOMSKO DELO

Maribor, 2012

**UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**TRGOVINA Z LJUDMI IN PRISILNO DELO
OTROK TER IZKORIŠČANJE OTROK V
SPOLNE NAMENE (NOVODOBNO
SUŽENJSTVO)**

**Študent: Ana Javornik
Številka indeksa: 71156957
Študijski program: UNI-PRAVO
Študijska smer: Civilno pravo
Mentor: Doc. dr. Suzana Kraljić**

Maribor, avgust 2012

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA: TRGOVINA Z LJUDMI IN PRISILNO DELO OTROK TER IZKORIŠČANJE OTROK V SPOLNE NAMENE (NOVODOBNO SUŽENJSTVO)

Ključne besede: trgovina z ljudmi, otroško delo, prisilno delo, spolna zloraba, otroci, mladostniki, korupcija, pravne ureditve in rešitve

Povzetek:

Trgovina z ljudmi je proces, pri katerim gre žrtev skozi novačenje, premostitev iz ene lokacije na drugo ter izkoriščanje, ki ima za posledico opravljanje določenih del, v katere so žrtve večinoma prisiljene. Celoten proces TZL in njene posamezne faze spremljajo grobe kršitve človekovih pravic, temeljnih svoboščin in splošno razčlovečenje posameznika. Še posebej pereč problem predstavlja, kadar se v vlogi žrtev znajdejo otroci. Le ti so največkrat prisiljeni opravljati različna dela ali pa se jih izkorišča v spolne namene.

Prisilno delo ali novodobno suženjstvo je vsako delo, ki ga nekdo opravlja proti svoji volji oz. pod prisilo, zanj pa ne dobiva plačila ali pa je le-to minimalno. Otroško delo je delo, ki ga opravljajo otroci in mladostniki, ki še niso dopolnili 18 let in pod katerega ne sodi občasna pomoč pri delu doma.

Izkoriščanje otrok v spolne namene oz. spolno suženjstvo je pojavna oblika TZL, pri kateri se izvaja spolna zloraba nad otroci in mladostniki. Spolne zlorabe so lahko bodisi prisilna prostitucija, spolno suženjstvo, otroška pornografija, spolni turizem in podobno.

K reševanju problema je treba pristopiti s celovitimi idejami, ki bi večplastno zajezile težave in pripomogle k zmanjšanju in odpravi otroškega dela in izkoriščanja v spolne namene kot posledice TZL.

KEY WORDS DOCUMENTATION:

TRAFFICKING IN PERSONS AND FORCED CHILD LABOUR AND SEXUAL EXPLOITATION AS RESULT (MODERN SLAVERY)

Key words: human trafficking, child labour, forced labour, sexual abuse, children, youth, corruption, legal

Abstract:

Trafficking in human beings is a process where an individual goes through recruiting, transporting and exploitation that mostly results in forced labour or sexual abuse. The whole process of trafficking is accompanied with severe violation of basic human rights and liberties and dehumanization of its victims. Trafficking is especially brutal when the victims are children. They are mostly forced to do different works or are sexual abused.

Forced labour or contemporary slavery is when someone is forced to do any type of work against his or her will, and does not receive any wage for it or it is minimal. Child labour means any work that is done by persons who are under 18 years old. Occasional help at home does not count as child labour. Sexual abuse of children means that children are being used for sexual purposes in forms of forced prostitution, sex slavery, child pornography, sex tourism and similar.

A wholesome and complex programs and international laws should be put in force in order to successfully battle human and child trafficking, and especially help to protect and reintegrate the victims.

KAZALO VSEBINE

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA:	III
TRGOVINA Z LJUDMI IN PRISILNO DELO OTROK TER IZKORIŠČANJE OTROK V SPOLNE NAMENE (NOVODOBNO SUŽENJSTVO)	III
KEY WORDS DOCUMENTATION:	IV
TRAFFICKING IN PERSONS AND FORCED CHILD LABOUR AND SEXUAL EXPLOITATION AS RESULT (MODERN SLAVERY)	IV
KAZALO VSEBINE	V
SEZNAM GRAFOV	VIII
SEZNAM OKRAJŠAV	IX
1 UVOD	1
2 TRGOVINA Z LJUDMI	4
2.1 POMEN IN OPREDELITEV	4
2.2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV TRGOVINE Z LJUDMI	5
2.2.1 KDO JE KDO V TRGOVINI - VLOGA ŽRTVE IN TRGOVCEV	6
2.2.2 VLOGE DRŽAV	10
2.2.3 ZUNANJA IN NOTRANJA TRGOVINA Z LJUDMI	11
2.2.4 NOVAČENJE, ZASUŽNJEVANJE IN PRISILA	11
2.5 PRIKAZ POTEKA TZL NA PRIMERIH	12
2.6 RAZMERJE MED TIHOTAPLJENJEM IN TRGOVINO Z LJUDMI	13
2.7. TRGOVINA Z OTROKI	14
2.7.1. BISTVENA RAZLIKA MED TZL IN TZO	15
2.8 TRGOVINA Z LJUDMI IN Z OTROKI: UKREPI NA RAVNI REPUBLIKE SLOVENIJE, EU IN GLOBALNI RAVNI TER KOMENTAR	17
2.8.1 REPUBLIKA SLOVENIJA	17
2.8.2. REŠEVANJE NA RAVNI EU IN GLOBALNI RAVNI	26
2.9. SLIKOVNI MATERIAL	31
3 PRISILNO DELO IN SUŽENJSTVO	33
3.1 POJEM PRISILNEGA DELA	33
3.1.1 PRISILNO DELO IN ZAKONSKA UREDITEV V REPUBLIKI SLOVENIJI TER EU	34
3.2 SUŽENJSTVO-POMEN TER SUŽENJSTVO NEKOČ IN DANES	35

3.2.1 POJEM SUŽENJSTVA IN SUŽNJEV	35
3.2.2 ZGODOVINA SUŽENJSTVA.....	35
3.3 RAZLIKA MED SUŽENJSTVOM IN PRISILNIM DELOM TER PRAVNI VIRI.....	39
3.3.1 PRAVNI VIRI O PRISILNEM DELU IN O SUŽENJSTVU	41
3.4 SUŽENJSTVO DANES- POJAV NOVODOBNEGA SUŽENJSTVA OZ. PRISILNO DELO	41
3.4.1 DOLŽNIŠKO SUŽENJSTVO	42
3.4.2 ZGODNJE IN PRISILNE ZAKONSKE ZVEZE	42
3.4.3 NEZAKONITI PRISELJENCI.....	43
3.4.4 SUŽENJSTVO PO NASLEDSTVU.....	43
3.5 IGRANJE S STATISTIKO IN SLIKOVNI MATERIAL	44
4 DELO OTROK.....	47
4.1 DEFINICIJA OTROKA	47
4.2 VRSTE OTROŠKEGA DELA.....	48
4.2.1 KMETIJSKA PANOGA	48
4.2.2 HIŠNA POMOČ.....	49
4.2.3 DELO, KI VKLJUČUJE SPOLNO IZKORIŠČANJE.....	50
4.2.4 DELO OTROK V VOJSKI.....	51
4.3 DELO OTROK KOT POSLEDICA TZL	52
4.4 FENOMEN RAZŠIRJENOSTI OTROŠKEGA DELA	53
4.5 ZAKONODAJA IN PRAVNI DOKUMENTI.....	54
5 SPOLNO IZKORIŠČANJE OTROK	55
5.1 OPIS POSAMEZNIH POJAVNIH OBLIK SPOLNEGA IZKORIŠČANJA OTROK IN PRAVNA UREDITEV	56
5.1.1 OTROŠKA PROSTITUCIJA	56
5.1.2 SPOLNO SUŽENJSTVO.....	57
5.1.3 OTROŠKI SPOLNI TURIZEM.....	57
5.1.4 PRODUKCIJA, PROMOCIJA IN DISTRIBUCIJA OTROŠKE PORNOGRAFIJE	60
6 VLOGA ORGANIZIRANEGA KRIMINALA OZ. ORGANIZIRANIH KRIMINALNIH ZDRUŽB IN TRGOVINE Z LJUDMI.....	63
6.1 DEFINICIJA ORGANIZIRANEGA KRIMINALA.....	63
6.1.2 ORGANIZIRANA KRIMINALNA ZDRUŽBA ALI MAFIJA	64

6.1.3 NAJPOGOSTEJŠE POJAVNE OBLIKE ORGANIZIRANEGA KRIMINALA.....	66
6.2 ORGANIZIRAN KRIMINAL, TRGOVINA Z LJUDMI IN PRISILNO DELO OTROK TER IZKORIŠČANJE V SPOLNE NAMENE	66
6.3 UKREPI PROTI ORGANIZIRANEMU KRIMINALU TER PRAVNI DOKUMENTI- NA RAVNI REPUBLIKE SLOVENIJE IN NA MEDNARODNI RAVNI, PREDVSEM NA RAVNI EVROPSKE UNIJE	67
7 VLOGA KORUPCIJE	73
7.1 DEFINICIJA IN POJASNITEV KORUPCIJE	73
7.1.2 RAZLOGI IN OKOLIŠČINE ZA KORUPCIJO	75
7.2 KORUPCIJA V POVEZAVI S TZL.....	76
7.2.1 PRIMER KORUPCIJE V POVEZAVI S TZL NA PRIMERU MOLDAVIJE.....	77
7.3 PREPREČITEV IN UKREPI PROTI NJEJ	78
7.3.1 UKREPI NA RAVNI REPUBLIKE SLOVENIJE	80
7.3.2 UKREPI NA MEDNARODNI RAVNI.....	84
8 ZAKLJUČEK	86
9 BIBLIOGRAFIJA	92
Literatura:	92
Pravni viri:	93
Spletne viri:	94
Intervju:	97
10 ZAHVALA	98

SEZNAM GRAFOV

Graf 1: Starost in spol žrtev ter nameni, v katere se jih izkorišča	31
Graf 2: Delo žrtev	32
Graf 3: Delež ljudi ujetih v opravljanju prisilnega dela v svetu	44
Graf 4: Delež dobička v svetu po posameznih delih sveta	46

SEZNAM OKRAJŠAV

TZL – Trgovina z ljudmi

TZO – Trgovina z otroki

EU – Evropska unija

RS – Republika Slovenija

MDS – Medresorska delovna skupina

MOD – Mednarodna organizacija dela

ZN – Združeni narodi

KD – Kaznivo dejanje

NVO – Nevladne organizacije

VO – Vladne organizacije

URS – Ustava Republike Slovenije

UNHCR – Visoki komisariat Združenih narodov za begunce

OVSE ali OSCE – Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi

IOM – Mednarodna organizacija za migracije

IMCMPD – Mednarodni center za razvoj migracijske politike

SECI – Regionalni center za boj proti čezmejnemu kriminalu

OECD – Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj

OLAF – Evropski urad za boj proti goljufijam

1 UVOD

Trgovina. Pojem, ki je tako neločljivo povezan s človekom in njegovim napredkom, da je njeno vlogo enostavno nemogoče prezreti. Predstavlja enega temeljnih kamnov, na katerem človeštvo in njegov razvoj slonita in ob pomoči katerih se je družba razvijala ter povezovala. Človek je že od nekdaj bil trgovec, tako da je trgovina stara praktično toliko kot človeštvo samo, njena zgodovina pa je precej splošno znana. Od barantanja, naturalne menjave, denarnega trgovanja in drugih, sodobnih oblik v današnji globalni trgovini, trgovina ostaja eden glavnih gradnikov in stebrov družbe. Poleg velikega gospodarskega pomena, naj bi imela še eno, prav posebno vlogo, zaradi katere je toliko ljudem tako pri srcu- osrečevala naj bi. Če se razlogi za njen začetek skrivajo v potrebi posameznikov po neki dobrini, potem se je tekom evolucije vedno večji pomen pripisoval tej potrebi- pa naj je šlo za dejansko ali namišljeno- vse z željo in miselnostjo, da je potrošniku potrebno ugoditi, ga prepričati v nakup, s taktiko prepričevanja, da mu bo to prineslo srečo in zadovoljstvo. Več kot očitno je, da je trgovcem uspelo- dejstvo, da dandanes v t.i. modernem, razvitem svetu trgovino in posledično zapravljanje enačijo s prijetnimi občutki, ki naj bi imeli malodane terapevtske učinke, ni nobeno presenečenje. Takšna miselnost ustreza vsem- na račun tega cveti gospodarstvo, krepi se moč držav, uspevajo podjetja in tovarne, na račun tega imajo ljudje službe, kot končni potrošniki pa so (večinoma) zadovoljni. Pomembne in velike vloge, ki jo trgovina torej igra za človeštvo, ne gre prezreti.

Pa vendar- najsi bo še tako povezana s človeštvom in njegovim napredkom, ne gre prezreti dejstva, da tako kot malodane na vseh ostalih področjih življenja, tudi tukaj prihaja do hudih zlorab. In ena takšnih, najbolj krutih, je gotovo trgovina z ljudmi, o kateri govori pričujoča diplomska naloga. Skupaj v povezavi s pojavnimi oblikami kot so prisilno delo, delo otrok in spolno izkoriščanje le-teh, nima s trgovino in vlogo, ki jo ima ta za človeka, prav nič skupnega s človečnostjo. Dejstvo, da se lahko tako prosto razpolaga s svobodo posameznika, z njegovim življenjem in vrednostjo, sploh kadar so posređi otroci, daje hudo zaušnico vsej družbi, sploh današnji, ki je globalno tako prepletena in soodvisna.

Da pa bo vse to sploh moč razumeti in doumeti, je prvo potrebno pojasniti osnovne pojme in opredelitve, ki so povezane s TZL. Natančnejša predstavitev le-te, se nahaja v

drugem poglavju, kjer se poleg natančne opredelitve, nahaja še opredelitev posameznih pojmov, ki so z njo neločljivo povezani. Pojasnjen je tudi pojem trgovine z otroki in razlika med slednjo in TZL.

Ker je tesno povezana s suženjstvom, je pojem le-tega podrobneje predstavljen v tretjem poglavju, skupaj s pojmom prisilnega dela, ki je prav tako v tesni povezanosti s pojmom suženjstva in hkrati predstavlja eno od pojavnih oblik, v kateri se kaže TZL. Prisilno delo bi lahko opredelili kot nekakšno novodobno suženjstvo in podatek, da je danes v njegove spone ujetih več ljudi kot kadarkoli tekom zgodovine, je zastrašujoč. Resda svet še nikoli ni premogel tako velikega števila ljudi, vendar pa hkrati še nikoli ni bil medsebojno tako povezan, informacije pa še nikdar niso potovale tako hitro in bile tako enostavno dostopne.

Že sam pojem prisilnega dela pove, da je eden od elementov delo. To slednje predstavlja tako nujo kot užitek. Za posameznika je gotovo najlepše, če najde delo, v katerem uživa, v katerem je dober in v katerem se lahko izzivi. Tako kot trgovina je tudi delo neločljivo povezano s človekovim obstankom. V kolikor je človek hotel preživeti in si zagotoviti eksistenco, je moral delati. Tudi do današnjih dni se to ni spremenilo- za preživetje je potrebno delati, vendar se postavlja vprašanje, za kakšno ceno in, ali so nekdanje poznane oblike izkoriščanja- kot recimo nekdanj tlaka in borne mezde v dobi industrializacije, res tako oddaljene ali se, v takšni ali drugačni obliki, pojavljajo še danes. Predvsem takrat, ko je posredi kot delovna sila prisoten otrok. Z vprašanjem dela otrok se ukvarja četrto poglavje, ki poskuša odgovoriti na nekatera vprašanja povezana z otroškim delom, ki je zelo prisotno in razširjeno po vsem svetu. Sila skrb vzbujajoči podatki kažejo, da delo opravlja okoli 200 milijonov otrok in vprašanja kot, kdo sploh otrok je, kaj pojem otroškega dela zajema, kako ga regulirati in ali je primerno oz. potrebno, so več kot na mestu, sploh ko je povezano s TZL.

Najbolj nizkotna in temačna oblika, ki se pojavlja v povezavi s TZL, je gotovo spolno izkoriščanje otrok, ki je podrobneje predstavljeno v petem poglavju.

Ob samem pojmu TZL pa ne gre prezreti tudi dveh pojmov, ki sta po mnenju nekaterih glavna razloga in vzvoda, da do nje sploh prihaja. To sta mednarodni organizirani kriminal ter korupcija. Kakšna je njuna definicija, kako in kdo se bori proti njima, zakaj naj bi imela tako pomembno vlogo, kdo ju obrača v svoj prid ter kaj o tem določata domača in tuja zakonodaja, je navedeno v poglavjih šest in sedem. Poleg opredelitev

posameznih pojmov, je v vsakem poglavju predstavljena tudi pravna ureditev in komentar le-te.

V zadnjem, devetem poglavju, sledi zaključek dela, v katerem poskušam opraviti povzetek in analizo, s pomočjo mnenj in del dveh priznanih raziskovalcev tega področja.

2 TRGOVINA Z LJUDMI

2.1 POMEN IN OPREDELITEV

Za lažje razumevanje je potrebno pojav trgovine z ljudmi čim bolj podrobno ter enotno opredeliti. Različne institucije in organizacije imajo različne opredelitve, do sedaj najustreznejša definicija trgovine z ljudmi, pa se nahaja v Protokolu o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, predvsem ženskami in otroci iz leta 2000 dopolnjuje Konvencijo ZN o mednarodnem organiziranem kriminalu¹.

Le-ta kot trgovino z ljudmi definira kot:

- zbiranje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejem oseb z namenom izkoriščanja, storjen(o) z grožnjami ali uporabo sile ali drugih oblik prisile, z ugrabitvijo, goljufijo ali prevaro, z zlorabo pooblastil ali odvisnega položaja ali zaradi dejanja ali prejemanja plačil ali koristi za zagotavljanje privolitev oseb, ki imajo druge osebe pod nadzorom; izkoriščanje obsega najmanj izkoriščanje prostitucije za druge ali druge oblike spolnih zlorab, prisilno delo ali služenje, suženjstvo in podobno, služabništvo ali odstranjevanje organov;
- privolitev žrtev trgovine z ljudmi v nameravano izkoriščanje kot je opisano v odstavku (1), se ne bo upoštevala, če so bili uporabljeni kakršnikoli načini, navedeni v odstavku (1);
- zbiranje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejem otrok z namenom izkoriščanja se štejejo za trgovino z ljudmi, četudi ne zajemajo nobenega od načinov, naštetih v odstavku (1) tega člena.

Kot je razvidno iz tretjega odstavka tretjega člena zgoraj navedenega Protokola, se posebej velik poudarek daje varstvu in preprečevanju zlorab, povezanih z otroki. Le ti namreč uživajo posebno varstvo in zaščito. Dodatno jih ščiti še Konvencija o otrokovih

¹ Zakon o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (MZNMOK)Ur.l. RS-MP, št. 14/2004.

pravicah². Otroci so zaradi svoje nebogljenosti in neizkušenosti veliko bolj izpostavljeni ter ogroženi, sploh kadar sta posredi sprevrženost in neusmiljenost odraslih.

2.2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV TRGOVINE Z LJUDMI

Kljub temu, da čisto natančne in poenotene opredelitve pojava TZL še ni, obstajajo določene karakteristike oz. značilnosti le-te, na podlagi katerih oz. s pomočjo katerih lahko opredelimo posamezne pojme, ki so z njo neločljivo povezani ter jih kot take lahko prepoznamo kot njene "simptome":

Najpogostejši pojmi, ki se pojavljajo v zvezi s TZL so:

- Trgovci oz. prodajalci ter njihovi pomočniki in sodelavci
- Žrtve
- Države, ki nastopajo v treh vlogah: država izvora, država tranzita in država končne destinacije
- Novačenje in prisila
- Prisilno delo
- Imigranti
- Delo otrok
- Suženjstvo
- Spolno izkoriščanje
- Problem jurisdikcije oz. pristojnosti
- Organiziran kriminal
- Korupcija

² Konvencija o otrokovih pravicah je dostopna na strani: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105>. Sprejela jo je Generalna skupščina Združenih narodov z resolucijo št. 44/25 z dne 20. novembra 1989. Veljati je začela 2. septembra 1990 v skladu z 49. členom.

Ti zgoraj navedeni pojmi so tudi tisti, katere bom podrobneje predstavila v pričujoči diplomski, predvsem v povezavi z otroki oz. takrat, kadar so žrtve TZL prav slednji.

2.2.1 KDO JE KDO V TRGOVINI - VLOGA ŽRTVE IN TRGOVCEV

Tako kot v vsem drugem v življenju, tudi pri trgovini z ljudmi prihaja do delitve vlog, kjer se "glavni" vlogi delita večinoma na trgovce z ljudmi ter na žrtve, ki so večinoma ženske in otroci, ki se jih spravi v sužnjelastniško razmerje³ ali drugo obliko podrejenosti.

Trgovci z ljudmi so lahko bodisi posamezniki bodisi združbe organiziranega kriminala, kar je veliko bolj verjetno in pogosto, saj gre za kompleksen proces, ki zahteva dobro organiziranost in medsebojno povezanost oz. odvisnost, kar pa zahteva tudi večje število ljudi. Ti so največkrat vpleteni kot tako imenovani posredniki- gre za ljudi, posameznike, ki jih organizirane kriminalne združbe najamejo za opravljanje različnih nalog in faz v procesu trgovine. Tako se recimo velikokrat zgodi, da sodelujejo ali navežejo stike z lastniki različnih agencij, kot so recimo plesne, manekenske, poročne,... Najemajo tudi t.i. zapeljevalce, ki zapeljejo dekleta, ugrabitelje, tihotapce, prevoznike, ponudnike zatočišč, varuhe, posrednike oz. agente, ki poskrbijo za stik in komunikacijo med trgovci in najemniki ali kupci žrtev. Seveda vpleteni niso vedno člani združb organiziranega kriminala, saj lahko gre tudi za posameznike, ki v tem vidijo hiter in dober zaslužek. V veliki večini primerov, kadar so trgovci posamezniki pa gre celo za družinske člane, ki se vpletejo v prodajo bodisi da bi odplačili svoje dolgove bodisi lažje zaživel. Povečini gre ali starše ali pa za može, ki prodajo svoje mladoletne žene. Do slednjega prihaja predvsem v deželah, kjer so dovoljene poroke z mladoletnimi osebami in kjer ženske ne uživajo enakih pravic kot moški, kot se to recimo dogaja v Albaniji in na Tajske.

Žrtev trgovine z ljudmi je vsaka oseba, ki se ujame v mrežo trgovcev z ljudmi in je pripeljana iz ene lokacije na drugo, bodisi prostovoljno bodisi s pomočjo sistema

³ Javornik, Ana. Trgovina z ljudmi in prisilno delo otrok ter izkoriščanje otrok v spolne namene (novodobno suženjstvo): PRISILNO DELO IN SUŽENJSTVO, str. 31. Diplomsko delo, 2012.

novačenja bodisi pod prisilo. Raziskovalec pojava trgovine z ljudmi Steven R. Galster⁴ tako v primeru trgovine z ljudmi za spolno industrijo (prostitucija) ločuje 4 načine, kako so, povečini ženske, postale žrtve te trgovine. Razlog da navajam ta primer je ta, da ogromno deklic, pod starostjo 18 let, najpogosteje opravlja prisilna dela, povezana s spolnostjo.

Povzeto iz knjige Jurij Popov Trgovina z ljudmi- Somrak civilizacije ali kaos globalizacije:

- V prvem načinu so bile ženske povsem zavedene in prisiljene. Do tega so prišle preko neke popolnoma drugačne ponudbe za delo, ki se je na koncu izkazalo za neresnično in neobstoječe.
- V drugem načinu jim je bila poznana delna resnica-tako so recimo vedele, da bodo opravliale delo v nočnih barih in lokalih, da bodo plesale striptiz, zamolčano pa jim je bilo, da bodo morale tudi na druge načini spolno zadovoljevati svoje kliente. Prikrit jim je bil tudi resničen znesek višine zaslužka. V takšnih primerih imajo ženske zelo malo ali skoraj nič svobode, v večini jim njihovi lastniki oz. najemniki odvzamejo potne liste in ostale osebne dokumente ter jim v celoti omejijo svobodo gibanja. Najbolj značilno za takšen način je t.i. dolgovna odvisnost, kar v bistvu pomeni, da morajo svoj dolg oz. kupnino (znesek, ki ga je nekdo odšteli za njih) odslužiti z delom.
- V tretjem načinu je bilo ženskam žrtvam natančno jasno, kaj bodo počele in kljub temu, da si tega ne želijo, drugega izhoda ali rešitve nimajo, saj so bile v to prisiljene zaradi razmer, v katerih so se znašle. Lahko gre za dolgovno ali drugo obliko odvisnosti (npr. mamila, grožnje s smrtjo,...). Tudi v tem primeru so ženske praktično spolne sužnje, saj za svoje "usluge" ne prejmejo plačila ali pa je le-to zelo borno.
- V četrtem načinu pa je bilo ženskam povsem jasno v kaj se spuščajo in so se v to spustile prostovoljno, brez prisile. Delo opravljajo v spodobnih razmerah, zanj dobijo plačilo, za katerega so dogovorjene, pa tudi svoboda gibanja je velika.

⁴ Opisano v knjigi Jurij Popov, Trgovina z ljudmi - Somrak civilizacije ali kaos globalizacije.

Seveda za to diplomsko delo, ki se ukvarja s prisilnim delom in izkoriščanjem otrok v spolne namene, pravzaprav ne pride v poštev noben od teh načinov, saj se le-to bolj kot s prostitucijo, ukvarja s spolnim suženjstvom⁵, med katerima obstaja bistvena razlika, ki je pojasnjena v poglavju, namenjenemu spolnemu izkoriščanju⁶ otrok.

Po mnenju avtorja knjige Trgovina z ljudmi - Somrak civilizacije ali kaos globalizacije, Jurija Popova⁷ pa bi bilo možno žrtve razdeliti v več kategorij in na več načinov.

Najpogosteje se v zanko TZL kot žrtve ujamejo migranti oz. priseljenci. Večinoma gre za ljudi, ki v svoji matični domovini nimajo prave možnosti zaposlitve in iščejo poti, po katerih bi lahko ubežali revščini in diskriminaciji, izboljšali svoja življenja in socialni ter finančni položaj tako sebi kot svojim družinam. Tako slišijo o dobro plačanih delih v tujini- bodisi od družine, prijateljev ali rekrutskih agencij oz. agentov. Po prispetju na določeno destinacijo oz. željen cilj, pa jih čaka soočenje z realnostjo, ki je praviloma takšna, da obljubljeni in dobro plačano delo sploh ne obstaja ali pa so prisiljeni delati v pogojih, na katere niso pristali in katerih niso pričakovali.

Trgovci uporabljajo različne vzvode in prijeme, s katerimi žrtve spravijo v brezizhoden položaj. Za začetek jim odvzamejo potne liste in ostale osebne dokumente, s katerimi bi se lahko žrtve identificirale in poiskale morebitno pomoč. Obenem izkoristijo stisko in obup teh ljudi, ki so si za pot sposodili denar od družine, prijateljev ali tako imenovanih "posojilodajalskih morskih psov"⁸. Žrtve so potem, ko ugotovijo, da so bile zavedene, še vedno dolžne odplačati svoje dolgove ter so samo že iz tega razloga prisiljene opravljati delo. Njihov dolg lahko tudi naraste, saj jim poleg osnovnega dolga, zaračunajo še stroške za hrano, nastanitev in obresti pri vračanju danega posojila.

⁵ Javornik, Ana. Trgovina z ljudmi in prisilno delo otrok ter izkoriščanje otrok v spolne namene (novodobno suženjstvo): KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA:

TRGOVINA Z LJUDMI IN PRISILNO DELO OTROK TER IZKORIŠČANJE OTROK V SPOLNE NAMENE (NOVODOBNO SUŽENJSTVO), str. IV. Diplomsko delo, 2012.

⁶ Javornik, Ana. Trgovina z ljudmi in prisilno delo otrok ter izkoriščanje otrok v spolne namene (novodobno suženjstvo): SPOLNO IZKORIŠČANJE OTROK, str. 54. Diplomsko delo, 2012

⁷ Novinar in raziskovalec pojava prostitucije in trgovine z ljudmi, avtor številnih publikacij na to temo.

⁸ Loan shark - smiselni prevod avtorice.

Če sam dolg in dolžniško razmerje, v katerega je bila oseba pahnjena, nista dovolj, da bi žrtev bila pripravljena opravljati delo, se trgovci radi poslužujejo tudi uporabe groženj, nasilja, mučenja, ustrahovanja in posilstev. Psihično in fizično nasilje sta stalna spremljevalca TZL, vendar se ne končata nujno s samo žrtvijo, saj ustrahujejo tudi njeno družino, prijatelje, znance in sosede. Prav s temi grožnjami žrtev najlažje prisilijo do tega, da opravlja delo.

Očitno je torej, da žrtve dajejo skozi nepredstavljivo trpljenje in ustrahovanje, ki mu sledi popolno razčlovečenje. Iz tega razloga so za lažje prepoznavanje žrtev sestavili kratek seznam znakov, s pomočjo katerih jih lahko prepoznamo.

Zdravstveni simptomi⁹ s pomočjo katerih lahko prepoznamo žrtve TZL:

- podhranjenost, dehidracija, nezadostna oz. neustrezna osebna higiena;
- spolno prenosljive bolezni;
- znaki posilstva ali spolne zlorabe;
- modrice, polomljene kosti ali drugi znaki, ki kažejo na nezdravljene poškodbe;
- kritične bolezni, kot so sladkorna, rak ali srčne težave;
- post travmatični stres ali psihološke težave;

Poleg zdravstvenih znakov, ki lahko kažejo na to, da je nekdo žrtev TZL, obstajajo še drugi znaki, ki kažejo na to, da je oseba pod vplivom in v strahu pred nekom:

- oseba nima osebnih dokumentov ali potovalnih dokumentov;
- trpi zaradi verbalne ali fizične zlorabe, katere cilj je ustrahovati, degradirati in prestrašiti posameznika;
- nad njo bedi trgovec ali zvodnik, ki ima nadzor nad njenim denarjem. Žrtve imajo zelo malo ali skoraj nič denarja oz. denarnih prilivov.

⁹ Vir je dokument ameriškega Ministrstva za zdravje in socialne zadeve, dostopen na strani: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:0cgvXU8G8wQJ:www.egovlink.com/public_documents300/ochumantrafficking/published_documents/Outreach%2520Resources/child_victims.pdf+human+trafficking+victims&hl=sl&gl=si&pid=bl&srcid=ADGEESiK2Z216S8-HG2sJP_hsiUOL4u2lQr_3LQFpSRCUbo4g3_RGuVUljDJ51rUpBgWXPWFFiO6gt3O-UoFgpZ8u8UQIFD3xRQH4h_ee3o-SXie9hvvzBgyS9k_oMp38GR_oYIKJVsF_&sig=AHIEtbQIA5E99Zzc_IDzz_MGPARGf5dAEQ&pli=1.

2.2.2 VLOGE DRŽAV

Pomembno vlogo imajo tudi države, ki jih razlikujemo na države izvora, države tranzita in države končne destinacije. Tako jih je poimenovala mednarodna skupnost, ki je oblikovala enotne standarde za poimenovanje.

2.2.2.1. DRŽAVA IZVORA

Je država, iz katere so žrtve doma. Najpogosteje gre za države, kjer ni gospodarske in finančne stabilnosti. Med najpogostejšimi državami izvora so Indija, Nepal, Albanija, Moldavija, Nigerija, Tajska. Vse države imajo skupno predvsem veliko revščino, gospodarsko stagnacijo, nestabilno politično ureditev in slabo zakonodajo, ki se neustrezno izvaja in vrši.

2.2.2.2 DRŽAVA TRANZITA

Za državo tranzita, se šteje država, preko katere poteka pot te trgovine. Tukaj skorajda ni države na svetu, ki bi se izognila tej "vlogi". Tudi RS je tranzitna država oz. se v tej vlogi največkrat pojavi.

2.2.2.3 DRŽAVA KONČNE DESTINACIJE

Država, kamor so žrtve namenjene. Gre za državo, kamor vsi sodelujoči pri tej trgovini, žrtev "dostavijo", z namenom, da bo le-ta v tej državi prisilno opravljala takšno ali drugačno delo.

2.2.3 ZUNANJA IN NOTRANJA TRGOVINA Z LJUDMI

TZL pa ni nujno le zunanja, o kateri lahko govorimo, kadar so žrtve prepeljane izven nacionalnih meja svoje matične domovine. Velik delež TZL se lahko dogaja tudi znotraj domačih meja, kar pomeni, da je žrtev prepeljana iz enega kraja v drug kraj svoje domovine.

2.2.4 NOVAČENJE, ZASUŽNJEVANJE IN PRISILA

Predstavljajo tri glavne lastnosti oz. značilnosti TZL. Žrtve namreč večinoma same zaidejo v TTL, bodisi zavedno ali nezavedno. V to jih prisilijo življenjske okoliščine, obljuba na boljši jutri ali laži ter prazne obljube, ki jim jih dajo trgovci oz. ljudje, ki novačijo ter iščejo primerne žrtve. Redko se zgodi, da bi žrtev preprosto ugrabili na ulici ali kje drugje, ter jo prodali, zato so spodaj opisani pojmi pomembni za lažje razumevanje pojava TZL.

2.2.4.1 NOVAČENJE

Kot že omenjeno prihaja do situacij, ko se žrtev sama zavedno poda v takšno trgovino, z namenom in upanjem, da je obljubljeni služba resnična in da bo lahko rešila svojo finančno stisko in/ali stisko svoje družine. Zgodi se lahko tudi, da žrtev celo zelo dobro ve, kakšno delo bo opravljala, vendar ji to ne predstavlja ovire.

Vsekakor pa so pogostejši primeri, ko so žrtve povsem zavedene, ko jim je obljubljeno delo, ki v resnici sploh ne obstaja, v kolikor pa že, zanj ne dobijo nikakršnega plačila ali pa je le-to minimalno ter ne omogoča preživetja. Večkrat se celo zgodi, da se žrtve na račun takšnega dela še dodatno zadolžijo, saj jim trgovci zaračunajo za stroške, ki so jih imeli z njimi. Novačenje se torej lahko opredeli kot proces, v katerem se poišče in najde žrtev ter se jo na takšen ali drugačen način, napelje k opravljanju dela.

2.2.4.2 ZASUŽNJEVANJE

Zasužnjevanje je del procesa, ki sledi novačenju. Potem ko agent oz. trgovec uspešno pridobi žrtev, jo, v večini primeri, prisili v opravljanje dela, katerega žrtev ni sprejela oz. se izkaže, da bo žrtev delo morala opravljati pod pogoji, v kakršne ni privolila oz. se strinjala z njimi. Ne glede na to, za kakšno obliko dela gre, je zaslužnjevanje oz. prisilno delo skorajda vedno sestavni del TZL.

2.2.4.3 PRISILA

Prisila je glavno orodje, s katerim operirajo trgovci in ostali vpleteni. Grožnje, psihično in fizično nasilje ter ustrahovanje so glavna sredstva, ki se jih poslužujejo in s katerimi pripravijo žrtve, da so pripravljene opraviti delo. Ljudje, ki se ukvarjajo s prodajo in preprodajo ljudi se poslužujejo taktik ustrahovanja in manipulacij. Žrtve pripravijo tudi tako daleč, da se le-te ne prepoznajo kot žrtve, temveč verjamejo, da je njihov položaj upravičeno takšen kot je. Tako žrtvam, kljub fizičnemu in/ali psihičnemu nasilju, dajejo občutek, da so oni pravzaprav edini, ki jim je mar za njih in/ali da bi drugi, torej tisti, ki bi žrtvam lahko nudili pomoč, z njimi ravnali še slabše.

2.5 PRIKAZ POTEKA TZL NA PRIMERIH

S spodaj opisanimi primeri želim prikazati, kako približno oz. običajno le-ta poteka in katere so, s pravnega vidika, najpogostejše težave, ki nastopijo pri ukrepanju in kazenskem pregonu.

Spodaj navedena primera sta sicer izmišljena, vendar zelo verjetna.

Revna družina z veliko otroki, ki se komaj prebija iz dneva v dan in si težko privoščijo vsakodnevno hrano, kaj šele kak drug luksuz, se odloči za prodajo svojega najmlajšega

otroka. Denar, ki ga dobijo od prodaje, je povsem mizeren, nizek znesek, vendar družini predstavlja pravo malo bogastvo. Pri takšni prodaji lahko gre bodisi za ilegalno posvojitve bodisi prodajo otroka kot sužnja. Možno je tudi, da družina otroka oz. otrok ne proda, pač pa so zaradi razmer in življenjskih okoliščin, le-ti prisiljeni delati, da družina lahko preživi.

Na drugem koncu sveta, revna, mlada mamica komaj preživlja sebe in svojega otroka. Željna uresničitve podob, ki ga obljublja bogat, zahodni svet si poskuša najti kakršnokoli delo, pod katerimikoli pogoji, brez da bi pomislila, kaj lahko to pomeni zanjo. Lahko sama najde agencijo, ki ji obljublja sanjsko delo v tujini, kjer bo dobro plačana, dela ne bo veliko, imela bo svoje stanovanje in kakor hitro se namesti ter privadi na novo življenje, bo lahko prispel k njej tudi njen otrok. Tako bosta lahko začela novo življenje. Revno in neizkušeno dekle, v goreči želji, da pobegne iz sivega, obupanega vsakdana revščine in bede, sprejme ponudbo, brez da bi vanjo podvomila. Agencija ji plača pot, ves čas poti jo spremlja nekdo iz agencije in vse deluje v redu. Ko pa prispejo na namembni kraj, se stvari spremenijo. Dekletu odvzamejo osebne dokumente in jo soočijo s krutim dejstvom. Obljubljeno delo ne obstaja, tukaj je, da bo bodisi prostitutka bodisi spolna sužnja bodisi da bo opravljala kakšno drugo delo, pod pogoji, na katere ni nikoli pristala. V primeru upora z njene strani, sledijo strašne sankcije, največkrat v obliki fizičnega nasilja in/ali groženj njeni družini. Duha najlažje zlomijo s posilstvom, stalnim psihičnim in fizičnim nasiljem ter uporabo drog, s katerimi jo omamljajo ter delajo nemočno.

2.6 RAZMERJE MED TIHOTAPLJENJEM IN TRGOVINO Z LJUDMI

Pri delu otrok (in tudi odraslih) je potrebno ločiti med dvema pojavoma- to sta tihotapljenje in TZL.

Tihotapljenje lahko opredelimo kot nezakonito premikanje ljudi preko meje proti plačilu. Gre za nevarno in drago zadevo, vendar je bistvena razlika med tihotapljenjem in TZL ta, da je tihotapljena oseba svobodna, ko prispe na namembno mesto. Tega pri

TZL ni, tam so žrtve nesvobodne, odvzeti so jim osnovni identifikacijski dokumenti ter zanikane vse pravice in svoboščine.

Kljub vsemu pa je meja med tihotapljenjem in TZL izredno tanka, saj veliko število ljudi, ki so sicer nelegalno, vendar svobodno stopili preko meja tuje države, postane žrtev TZL potem, ko trgovci izkoristijo njihovo stisko in neurejen status. Nezmožnost najti delo, zadolženost, nepoznavanje jezika, osamljenost in izolacija so samo nekatere od stisk, ki jih trgovci spretno izkoriščajo v svoj prid pri novačenju in iskanju morebitnega novega "blaga".

2.7. TRGOVINA Z OTROKI

Trgovina z otroki je podoben proces kot sama TZL, le da so njene žrtve otroci. Ti so zaradi svoje nebogljenosti in ranljivosti lahke tarče. Ločenost od njihove primarne družine, socialnega okolja in premestitev v državo, katere jezika ne obvladajo povzroča njihovo izolacijo ter zavira ali povsem onemogoča socializacijo in njihov razvoj. Delo otrok in spolne zlorabe so najpogostejše posledice takšne trgovine oz. njene najbolj značilne pojavne oblike. Z deklicami se večinoma trguje v namene spolnega izkoriščanja in opravljanja hišnih del, medtem ko dečki večinoma opravljajo različna dela v kmetijski panogi, dela v rudnikih, preprodajajo in tovorijo droge, sodelujejo v vojaških sporih, prosjačijo in opravljajo druga, povečini nezakonita dela.

Razlogi, zakaj je TZO tako razširjena so različni in variirajo od države do države, skupne točke pa so predvsem:

- huda revščina
- pomanjkljiva zakonodaja
- neustrezna zaščita otrok ter njihovih pravic
- politična in gospodarska nestabilnost matičnih držav ter
- tradicija, ki je ponekod še vedno močno vpeta v vse pore vsakdanjega življenja.

Posebej ranljivi so:

- otroci, ki nimajo staršev, torej sirote
- otroci močno revnih staršev
- otroci, katerih rojstvo ni bilo zabeleženo oz. zapisano v rojstno knjigo
- otroci imigrantov, ki nimajo urejenega statusa in
- otroci s posebnimi potrebami.

Tako kot pri TZL se lahko tudi tukaj smatra, da se vanjo nekdo poda prostovoljno, vendar to večinoma obsega prvi dve fazi, torej novačenje in transport. Takšna oblika je recimo bolj pogosta v primerih, ko (starejši) otroci sami sprejmejo ponujeno in obljubljeno delo bodisi v matični domovini bodisi v tujini ali pa v primerih, ko starši kot zakoniti skrbniki, sami pošljejo otroka na delo ali pa ga prodajo, z vedenjem, da delo, ki ga bo opravljal najverjetneje ne bo takšno, kot je obljubljeno. To "prostovoljstvo" pa se konča ravno s prihodom na končni cilj tj. državo/mesto končne destinacije, kjer se praviloma vmeša t.i. tretja stran oz. končni kupec, ki bo odslej prosto razpolagal z otrokom ter ga silil v opravljanje določenega dela ali ga spolno zlorabljal.

2.7.1. BISTVENA RAZLIKA MED TZL IN TZO

Po oceni MOD za leto 2005¹⁰ je bilo v TZO vpletenih vsaj 1, 2 milijona otrok.

Po mnenju te organizacije je tisto, kaj loči TZO od ostalih oblik TZL, kot jih določa odstavek (a) člena (3) Konvencije MOD št. 182¹¹ element premika.

V primeru TZO je namreč vedno vpletena tretja oseba, ki otroka prepelje in iztrga iz njegovega okolja, z namenom, da se ga bo tako ali drugače izkoriščalo. Medtem kot TZL običajno vedno spremlja hudo psihično in/ali fizično nasilje oz. prisila in je uporaba oz. obstoj le-tega tudi pogoj, da se TZL prepozna kot KD, pa pri TZO ni

¹⁰ Ocena objavljena na spletni strani: <http://www.ilo.org/ipecc/areas/Traffickingofchildren/lang--en/index.htm>.

¹¹ Zakon o ratifikaciji Konvencije o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo (Konvencija ILO št. 182) MKPDO, Ur.l. RS-MP, št. 7/2001.

potrebno, da se uporabi nasilje, da se le-ta prepozna kot KD. Kljub odsotnosti represije nad žrtvijo, se vsako novačenje in transport otroka smatrata kot TZO.

2.8 TRGOVINA Z LJUDMI IN Z OTROKI: UKREPI NA RAVNI REPUBLIKE SLOVENIJE, EU IN GLOBALNI RAVNI TER KOMENTAR

2.8.1 REPUBLIKA SLOVENIJA

2.8.1.1 USTAVA RS

V primeru TZL gre v prvi vrsti za hudo in neposredno kršenje same Ustave Republike Slovenije¹².

Natančneje, gre za kršitev člena 17, ki govori o nedotakljivosti človekovega življenja, člena 18, ki govori o prepovedi mučenja, ter podrobneje pojasni, da nihče ne sme biti podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu kaznovanju ali ravnanju, do česar praviloma prihaja pri TZL v skorajda vseh fazah. Drugi odstavek istega člena govori tudi o tem, da je na človeku prepovedano opravljati medicinske ali druge znanstvene poskuse brez njegove svobodne privolitve, kar pride v poštev v številčnih primerih, ko žrtvam TZL odvzamejo organe. Člen 19, ki zagotavlja varstvo osebne svobode ter najpomembnejši člen, člen 21, ki varuje človekovo osebnost in dostojanstvo.

¹² Dostopna na strani: <http://www.us-rs.si/o-sodiscu/pravna-podlaga/ustava/>.

2.8.1.2 KAZENSKI ZAKONIK-1 RS

Na območju RS velja Kazenski zakonik - 1¹³, ki zasužnjevanje in TZL, opredeli kot kaznivo dejanje, in sicer v členu 112, ki govori o spravljanju v suženjsko razmerje. Citirano iz KZ-1:

Spravljanje v suženjsko razmerje:

112. člen

(1) Kdor s kršitvijo pravil mednarodnega prava spravi drugega v suženjsko ali njemu podobno razmerje ali ga ima v takem razmerju, kupi, proda, izroči drugi osebi ali posreduje pri nakupu, prodaji ali izročitvi take osebe ali ščuva drugega, naj proda svojo svobodo ali svobodo osebe, ki jo preživlja ali zanjo skrbi, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(2) Kdor prevaža osebe v suženjskem ali njemu podobnem razmerju iz ene države v drugo, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

(3) Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena proti mladoletniku, se kaznuje z zaporom od treh do petnajstih let.

Ter člen 113, ki govori o trgovini z ljudmi:

Trgovina z ljudmi

113. člen

(1) Kdor zaradi izkoriščanja prostitucije ali drugih oblik spolnih zlorab, prisilnega dela, suženjstva, služabništva ali trgovine z organi, človeškimi tkivi ali krvjo drugo osebo kupi, prevzame, nastani, prepelje, proda, izroči oziroma z njo kako drugače razpolaga ali pri teh ravnanjih posreduje, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

¹³ Kazenski zakonik, uradno prečiščeno besedilo, potrjen, v veljavo stopil leta 2008, dostopen na strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200855&stevilka=2296>.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno proti mladoletniku ali pa s silo, grožnjo, preslepitvijo, ugrabitvijo ali zlorabo podrejenega ali odvisnega položaja ali z namenom prisiljevanja k nosečnosti ali umetni oploditvi, se storilec kaznuje z zaporom od treh do petnajstih let.

(3) S kaznijo iz prejšnjega odstavka se kaznuje, kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena kot član hudodelske združbe za izvedbo takih dejanj ali če je bila s tem dejanjem pridobljena velika premoženjska korist.

Komentar k členoma 112 in 113: V členu 112 je pojasnjeno, kaj vse sodi pod suženjsko ali temu podobnemu razmerju, pri tem pa so vseskozi vpeti tudi elementi TZL- nakup, prodaja, izročitev, posredovanje, ščuvanje, ki ga lahko v primerjavi s TZL izenačimo z novačenjem. Zagrožena zaporna kazen za osebe, ki se ukvarjajo z zasluževanjem drugih ljudi je od enega do desetih let ter od treh do petnajstih let, v kolikor so žrtve mladoletniki, torej osebe, ki še niso dopolnile osemnajstega leta starosti. Milejša kaznovalna politika velja v primeru oseb, ki sodelujejo zgolj pri transportu žrtev- ti se kaznujejo z zaporom od šestih mesecev pa do petih let. Bistveno je torej, da se elementi sužnjelastniškega razmerja in TZL tesno prepletajo ter da osnovo predstavljajo pravila mednarodnega prava.

Kljub prepletanju elementov sužnjelastništva in TZL, pa ima nov KZ-1 poseben člen, to je člen 113, ki je namenjen izključno opredelitvi in pojasnitvi pojma TZL in kaznovalne politike, ki se uporablja. Tudi tukaj se čuti vpliv pravil mednarodnega prava, saj je kot TZL opredeljeno vsako izkoriščanje oseb v namene prostitucije, spolnih zlorab, prisilnega dela, suženjstva, služabništva, trgovine z organi, človeškimi tkivi, krvjo, seveda pa so omenjeni tudi ključni elementi oz. karakteristike- nakup, prevzem, nastanitev, transport, prodaja in izročitev ali kakršnokoli drugo posredovanje oz. sodelovanje pri zgoraj navedenih ravnanjih. Kazni so podobne tistim iz člena 112- storilci se kaznujejo z zaporno kaznijo od enega do desetih let ter z zaporom od treh do petnajstih let, v kolikor so žrtve mladoletniki, s tem, da je tukaj dodano še posebno KD, to je prisiljevanje k nosečnosti ali umetni oploditvi, s posluževanjem sile, grožnje, ugrabitev, zlorabe ali preslepitve.

Omembo TZL je moč najti tudi v členu 101, imenovanem Hudodelstva zoper človečnost, pod alinejo 3:

– *zasužnjevanje, ki pomeni izvajanje posameznega ali vseh upravičenj, ki izhajajo iz lastninske pravice nad osebo in vključujejo tudi izvajanje takih upravičenj pri trgovanju z ljudmi, zlasti z ženskami in otroki; 7) – posilstvo, spolno suženjstvo, vsiljena prostitucija, prisilna nosečnost, ki pomeni protipravno pridržanje ženske, ki je zanosila pod prisilo, z namenom vplivati na etnično sestavo katerega koli prebivalstva ali izvajati druge hude kršitve mednarodnega prava, prisilna sterilizacija ali katera koli druga oblika primerljivo hudega spolnega nasilja.*

2.8.1.2.1 PRIMERJAVA STAREGA KAZENSKA ZAKONIKA IN NOVEGA

Pomembna novost, ki jo prinaša novi KZ-1 je ta, da tako zasuznjevanje kot TZL opredeljuje posebej in ju klasificira kot KD. Stari Kazenski zakonik¹⁴ je namreč problematiko prodaje človeka in spravljanja v suženjsko razmerje omenjal le v členu 387, ki je govoril o spravljanju v suženjsko razmerje.

Citiram:

Spravljanje v suženjsko razmerje

387. člen

(1) Kdor s kršitvijo pravil mednarodnega prava spravi drugega v suženjsko ali njemu podobno razmerje ali ga ima v takem razmerju, kupi, proda, izroči drugi osebi ali posreduje pri nakupu, prodaji ali izročitvi take osebe, ali ščuva drugega, naj proda svojo svobodo ali svobodo osebe, ki jo preživlja ali zanjo skrbi, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(2) Kdor prevaža osebe v suženjskem ali njemu podobnem razmerju iz ene države v drugo, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

¹⁴ Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ) Ur.l. RS, št. 63/1994.

(3) Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena proti mladoletniku, se kaznuje z zaporom najmanj treh let.

Nova kazenska zakonodaja je tako področje TZL in zasužnjevanje kot najbolj tipične posledice le-te, kvalificirala kot KD, za katere je predvidela sankcije v obliki zaporne kazni. Kot je razvidno je to področje sedaj veliko bolj temeljito urejeno, kot enega od razlogov, zakaj je temu tako, pa lahko štejemo tudi direktive EU. Le-te v želji po odpravi pojava TLZ in večji zaščiti žrtvah narekujejo splošne smernice, ki jih je potrebno implementirati v domačo zakonodajo in jih tudi ustrezno izvrševati.

2. 8.1.3 ZAKON O TUJCIH IN ORGANIZACIJE TER DRUŠTVA

Poleg KZ-1, ki na novo ureja področje TZL je potrebno omeniti še Zakon o tujcih-2¹⁵, ki v členu 50 ureja problematiko žrtev TZL in žrtev nezakonitega priseljevanja.

Citiram:

50. člen

(žrtve trgovine z ljudmi in žrtve nezakonitega zaposlovanja)

(1) Žrtvi trgovine z ljudmi, ki v Republiki Sloveniji prebiva nezakonito, policija na njeno prošnjo ali po uradni dolžnosti dovoli zadrževanje za čas treh mesecev, da se odloči, ali bo sodelovala kot priča v kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi. Za enako časovno obdobje policija na njeno prošnjo ali po uradni dolžnosti dovoli zadrževanje tudi žrtvi nezakonitega zaposlovanja, da se odloči, ali bo sodelovala kot priča v kazenskem postopku zoper delodajalca zaradi kaznivega dejanja nezakonite zaposlitve ali če je zoper delodajalca vložila tožbo za uveljavljanje pravic iz delovnega

¹⁵ ZTuj-2; Uradni list RS, št. 50/2011 z dne 27. 6. 2011, dostopen na strani: <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=201150&stevilka=2360>.

razmerja. Iz utemeljenih razlogov se lahko žrtvi trgovine z ljudmi in žrtvi nezakonitega zaposlovanja dovolitev zadrževanja podaljša za čas do treh mesecev.

(2) Zadrževanje se lahko zavrne, če bi prebivanje žrtve trgovine z ljudmi ali prebivanje žrtve nezakonitega zaposlovanja v Republiki Sloveniji pomenilo nevarnost za javni red, varnost ali mednarodne odnose Republike Slovenije ali obstaja sum, da bo njeno prebivanje v državi povezano z izvajanjem terorističnih ali drugih nasilnih dejanj, nezakonitimi obveščevalnimi dejavnostmi, proizvodnjo ali prometom z drogami ali izvrševanjem drugih kaznivih dejanj ali če prihaja z območij, kjer razsajajo nalezljive bolezni z možnostjo epidemije, navedene v mednarodnih zdravstvenih pravilih Svetovne zdravstvene organizacije, oziroma z območij, kjer razsajajo nalezljive bolezni, ki bi lahko ogrozile zdravje ljudi, in za katere je v skladu z zakonom, ki ureja nalezljive bolezni, treba sprejeti predpisane ukrepe.

(3) V času dovoljenega zadrževanja imata žrtev trgovine z ljudmi in žrtev nezakonitega zaposlovanja pravice, ki so po tem zakonu zagotovljene tujcem z dovoljenim začasnim zadrževanjem in pravico do brezplačnega prevajanja in tolmačenja. Policija in nevladne organizacije ju morajo seznaniti z možnostjo in pogoji za pridobitev dovoljenja za prebivanje, v primeru žrtve trgovine z ljudmi ali žrtve nezakonitega zaposlovanja, ki je mladoletnik brez spremstva, storijo tudi vse potrebno, da se kar najhitreje vzpostavi stik z njeno družino.

(4) Žrtvi trgovine z ljudmi in žrtvi nezakonitega zaposlovanja se, ne glede na druge pogoje, določene v tem zakonu, za izdajo dovoljenja za prebivanje lahko izda dovoljenje za začasno prebivanje, če je pripravljena sodelovati kot priča v kazenskem postopku, in bo njeno pričanje pomembno, kar potrdi pristojni organ kazenskega pregona, žrtvi nezakonitega zaposlovanja pa tudi v primeru, če je zoper delodajalca vložila tožbo za uveljavljanje pravic iz delovnega razmerja in je njegova prisotnost na ozemlju Republike Slovenije pomembna za sodni postopek, kar potrdi pristojno sodišče.

(5) Dovoljenje za začasno prebivanje se žrtvi trgovine z ljudmi in žrtvi nezakonitega zaposlovanja ne izda, če:

- niso izpolnjeni pogoji za izdajo dovoljenja iz prejšnjega odstavka;
- bi njeno prebivanje v Republiki Sloveniji pomenilo nevarnost za javni red, varnost ali mednarodne odnose Republike Slovenije ali obstaja sum, da bo njeno prebivanje v državi povezano z izvajanjem terorističnih ali drugih nasilnih dejanj, nezakonitimi

obveščevalnimi dejavnostmi, proizvodnjo ali prometom z drogami ali izvrševanjem drugih kaznivih dejanj;

– se v postopku izdaje dovoljenja ugotovi, da prihaja z območij, kjer razsajajo nalezljive bolezni z možnostjo epidemije, navedene v mednarodnih zdravstvenih pravilih Svetovne zdravstvene organizacije, oziroma z območij, kjer razsajajo nalezljive bolezni, ki bi lahko ogrozile zdravje ljudi, in za katere je v skladu z zakonom, ki ureja nalezljive bolezni, treba sprejeti predpisane ukrepe;

– se v postopku izdaje dovoljenja ugotovi, da ima žrtev trgovine z ljudmi samovoljno stike z osumljencem, obdolžencem ali obtožencem kaznivega dejanja trgovine z ljudmi, žrtev nezakonitega zaposlovanja pa samovoljne stike z delodajalcem, ki je osumljen, obdolžen ali obtožen kaznivega dejanja nezakonitega zaposlovanja.

(6) Prošnja za izdajo dovoljenja za začasno prebivanje morata žrtev trgovine z ljudmi in žrtev nezakonitega zaposlovanja vložiti pri pristojnem organu v Republiki Sloveniji pred pretekom roka, do katerega jima je dovoljeno zadrževanje v Republiki Sloveniji oziroma pred pretekom dovoljenega prebivanja, če žrtev trgovine z ljudmi v Republiki Sloveniji prebiva zakonito na drugi podlagi. O pravočasno vloženi prošnji pristojni organ žrtvi trgovine z ljudmi in žrtvi nezakonitega zaposlovanja izda potrdilo, ki velja kot dovoljenje za začasno prebivanje do dokončne odločitve o prošnji. Žrtev trgovine z ljudmi in žrtev nezakonitega zaposlovanja, ki nima sredstev za preživljanje, je v postopku izdaje dovoljenja za začasno prebivanje oproščena plačila upravne takse, plačila tiskovin ter stroškov tolmačenja in prevajanja.

(7) Dovoljenje za začasno prebivanje se žrtvi trgovine z ljudmi in žrtvi nezakonitega zaposlovanja izda za predviden čas kazenskega postopka, vendar ne manj kot za šest mesecev in ne več kot za eno leto. Dovoljenje za začasno prebivanje se do konca kazenskega postopka in ob izpolnjevanju pogojev iz tega člena lahko na prošnjo žrtve trgovine z ljudmi in žrtve nezakonitega zaposlovanja podaljšuje z veljavnostjo do enega leta. Žrtvi nezakonitega zaposlovanja, kateri delodajalec ni izplačal neporavnanih plačil, se lahko na njeno prošnjo, ob izpolnjevanju pogojev iz tega člena in predložitvi dokazila o vloženi tožbi za povrnitev neporavnanih plačil pred pristojnim sodiščem, dovoljenje za začasno prebivanje podaljšuje tudi po koncu kazenskega postopka z veljavnostjo do enega leta. V primeru izplačila neporavnanih plačil pred potekom

veljavnosti dovoljenja za prebivanje, mora žrtev nezakonitega zaposlovanja o izplačilu obvestiti upravno enoto, ki je dovoljenje za prebivanje izdala ali upravno enoto, na območju katere prebiva.

(8) Žrtev trgovine z ljudmi in žrtev nezakonitega zaposlovanja, ki ji je izdano dovoljenje za začasno prebivanje in nima sredstev za preživljanje, ima pravico do nujnega zdravstvenega varstva v skladu z zakonom, ki ureja zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje, in osnovne oskrbe, enako kot tujci, katerim je v Republiki Sloveniji dovoljeno začasno zadrževanje. V času veljavnosti dovoljenja za začasno prebivanje se žrtev trgovine z ljudmi lahko zaposli ali opravlja delo v Republiki Sloveniji pod pogoji, določenimi v zakonu, ki ureja zaposlovanje in delo tujcev, žrtev nezakonitega zaposlovanja pa se lahko pod enakimi pogoji, v času veljavnosti dovoljenja za začasno prebivanje, zaposli ali opravlja delo tudi pri drugem delodajalcu.

(9) Žrtvi trgovine z ljudmi in žrtvi nezakonitega zaposlovanja se lahko izda nadaljnje dovoljenje za začasno prebivanje iz drugega namena prebivanja v Republiki Sloveniji, če so izpolnjeni pogoji za izdajo tega dovoljenja. Prošnja za izdajo nadaljnega dovoljenja mora biti vložena pred potekom veljavnosti prejšnjega dovoljenja.

Komentar k členu 50: zgoraj naveden zakon v tem členu ureja status žrtev TZL in žrtev nezakonitega zaposlovanja ter določa, kako postopati v primerih, kadar se znajdejo na območju RS. Skladno z evropsko zakonodajo, ta člen omogoča določeno varstvo in pomoč žrtvam, v kolikor so te pripravljene pristati na določene pogoje. Bodisi po njeni osebni prošnji bodisi po uradnem postopku, se ji dovoli trimesečno zadrževanje na območju RS, v tem času pa se lahko odloči, ali bo sodelovala v kazenskem pregonu storilcev, kar najpogosteje pomeni, da ima ta čas na voljo za premislek, ali je pripravljena pričati in tako pomagati organom pregona. Ob nastopu utemeljenih pogojev, se lahko to bivanje podaljša za še tri mesece.

Vprašanje, ki se ob tem postavlja je, ali je takšna zakonodaja resnično dobra in varovalna, saj ne gre spregledati precej očitnega dejstva, da je žrtev malodane prisiljena v pričanje, v kolikor želi pridobiti varstvo oz. ji je dovoljeno zadrževanje na ozemlju RS. V stanju, v kakršnem se žrtve večinoma nahajajo in po vsem, kaj so prestale, je pogojevanje njihovega bivanja in varstva s tem, da to še enkrat znova podoživijo

sporno. Njihovo pričanje je gotovo pomembno in pripomore k lažjemu in hitrejšemu ukrepanju zoper storilce, vendar absolutno ne bi smelo biti pogojeno z urejanjem njihovega statusa. Za pregon storilcev obstajajo tudi ostale tehnike in ukrepi, pričanje pa bi moralo biti samo dodatna "okrepitev", njihov položaj oz. dovoljenje za zadrževanje na območju posameznih držav, pa resnično ne bi smelo biti pogojeno s tem, ali so pripravljene pričati ali ne. Tudi raziskovalec in novinar g. Jurij Popov je mnenja, da je to nedopustno in celo neustavno, saj se takšno pogojevanje tepe z ustavno določbo o enakopravnosti vseh pred zakonom.

Poleg zakonodaje so ključnega pomena tudi različne vladne in nevladne organizacije, ki delujejo na področju TZL.

MEDRESORSKA DELOVNA SKUPINA

Vladna medresorska delovna skupina, ki nastopa v boju proti TZL, je bila ustanovljena 18. decembra 2003 s sklepom vlade. Ustanovitev te skupine je bila ena od obveznosti, h kateri se je naša država zavezala z mednarodnimi dogovori. Glavna naloga te delovne skupine je boj proti naraščanju TZL ter celostno in usklajeno reševanje tega problema ter sodelovanje vseh pristojnih organizacij. Deluje na področju preventive, pomoči žrtvam in pregonu TZL kot KD.

DRUŠTVO KLJUČ

V Sloveniji je najpomembnejša in najopaznejša organizacija, ki tako preventivno kot kurativno deluje v borbi proti temu pojavu, Društvo KLJUČ- Center za boj proti trgovini z ljudmi. Gre za nevladno, neprofitno in humanitarno organizacijo, ki deluje nacionalno, regionalno in transnacionalno za javno dobro. S svojimi akcijami, osveščanjem ter pomočjo žrtvam te trgovine, opravljajo pomembno nalogo pri odpravljanju te kuge modernega človeštva. Tako se recimo na področju preventive povezujejo s šolami, organizacijo delavnic,...na področju kurative pa nudijo svetovalni telefon, oskrbo žrtev in njihovo (re)integracijo nazaj. Ravno slednji gotovo sodi med največje in širokopotezne akcije, s katero želijo žrtvam trgovine, ne glede na to ali gre

za državljane RS ali tujce, omogočiti ter pomagati pri vključitvi nazaj v družbo. Program izvajajo od leta 2004.

Slovensko društvo Ključ pa ima tudi mnogo mednarodnih partnerjev/organizacij, s katerimi sodeluje. Le-te so Seecran, Save The Children, La Strada, IOM in UNHRC. Sodeluje tudi pri dveh velikih (vse evropskih projektih) in sicer Acta, ki je regionalen projekt, osredotočen na območje JV Evrope in s katerim želijo usposobiti in s skupnimi akciji preprečiti pojav te trgovine in preprečiti korupcijo, ki je kot, kot bom predstavila kasneje, velik del problema pri odpravljanju trgovine z ljudmi. Še en projekt, kjer aktivno sodelujejo je Equal Open Europe, kjer želijo raziskati probleme (re)integracije žrtev. Poleg društva Ključ aktivno vlogo v zagotavljanju pomoči žrtvam v RS, igrata tudi Slovenska filantropija in Karitas.

2.8.2. REŠEVANJE NA RAVNI EU IN GLOBALNI RAVNI

TZL ne pozna meja in ni države, ki bi se ji lahko izognila. Prav iz tega razloga je pomembno, da mednarodna skupnost nastopi odločno in združeno v boju zoper njo. Globalna vpetost in prepletenost pojava zahtevata sodelovanje na najvišjih možnih ravneh. Kot prvo je potrebno problematiko osvetliti, jo natančno opredeliti ter celostno in usklajeno pripraviti učinkovite ukrepe. Država posameznica lahko že sama naredi korak naprej s sprejetjem dobre in natančne zakonodaje, ki se učinkovito izvršuje. Na mednarodni ravni pa lahko največ pripomore z ratifikacijo različnih konvencij, ki urejajo to problematiko.

RS je kot članica EU zavezana k spoštovanju in sprejemu zakonodaje, ki jo sprejme EU. Le-ta je na področju TZL ukrepala s sprejetjem Maastrichtske pogodbe¹⁶, podrobneje pa se je težave lotila v njeni naslednici, Amsterdamski pogodbi¹⁷. EU je s sprejetjem raznih direktiv, ustanovitvijo vseevropske policije-EUROPOLA¹⁸, različnimi akcijami in kampanjami, kot sta recimo bila programa STOP in Daphne naredila kar nekaj korakov naprej pri premagovanju TZL. Tudi danes je EU aktivna na tem področju, sploh odkar je v veljavo stopila Amsterdamska pogodba. S sprejetjem dokumenta EU on Combating Trafficking in Human Beings¹⁹, ki je stopil v veljavo julija 2002, je želela predvsem zapolniti pravne praznine, ki nastajajo med DČ zaradi različne nacionalne zakonodaje. Tako so v tem dokumentu zapisani 3 ključni elementi, in sicer:

- opredelitev TZL,
- enotni prag za minimalne naložene kazni- to je najmanj osem let, kadar so kršene določbe odstavka (2) člena (3), ter
- zaščita in pomoč žrtvam

Prav na slednjem elementu, torej zaščiti in pomoči žrtvi, naj bi bil največji poudarek. Do težav pa je prihajalo zaradi raznolikosti zakonodaj posameznih DČ, zato je EU skladno s členom 7 (1) to poskušala rešiti tako, da se žrtvi zagotovi in uredi status, v kolikor pristane na sodelovanje z oblastmi. V tem obziru je pomemben *Framework*

¹⁶ Dostopna je na strani:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_maastricht_sl.htm.

¹⁷ Dostopna je na strani:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/index_sl.htm.

¹⁸ Javornik, Ana. Trgovina z ljudmi in prisilno delo otrok ter izkoriščanje otrok v spolne namene (novodobno suženjstvo): EUROPOL, str. 66. Diplomsko delo, 2012.

¹⁹ Dostopen je na strani: <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/>.

*Decision on standing victims in criminal proceedings*²⁰. Hkrati s tem je bila sprejeta *Direktiva Sveta 2004/81/ES o dovoljenju za prebivanje, izdanem prebivalcem tretjih držav, ki so žrtve nedovoljene trgovine z ljudmi ali so bili predmet dejanj omogočanja nezakonitega priseljevanja, ki sodelujejo s pristojnimi organi z dne 29. 4. 2004*²¹.

Tako na ravni EU kot na globalni ravni so najpomembnejši pravni dokumenti, ki urejajo to področje sledeči:

- Protokol ZN o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, predvsem ženskami in otroci
- Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi
- Direktiva 2011/36 o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtve (april 2011)
- Načrt EU o najboljših praksah, standardih in postopkih za preprečevanje in boj proti trgovini z ljudmi (december 2005)
- Brussels declaration on preventing and combating trafficking in human beings, (september 2002)
- EU on Combating Trafficking in Human Beings (julij 2002)
- OSCE on Combating Trafficking in Human Beings (december 2003)
- Smernice za zaščito pravic otrok, žrtev trgovanja v jugovzhodni Evropi (UNICEF, maj 2003)

Poleg sprejetja ustrezne zakonodaje, je pomembna tudi osveščenost posameznikov in družbe kot celote. Zelo pomemben, a večkrat prezrt dejavnik je, da so prav vse žrtve TZL tudi žrtve hujših kršitev človeških pravic in svoboščin, ki so bile večinoma tudi psihično in/ali fizično

²⁰ 2001/220/JHA, dostopno na strani: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001F0220:en:HTML>.

²¹ Dostopno na strani:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:07:32004L0081:SL:PDF>.

zlorabljen, zaradi česar so še toliko bolj ranljive. Ranljivost je toliko večja v primeru zunanje trgovine, ko je žrtev prepeljana v tujo državo in neznano okolje, in ko je zlorabam izpostavljena dlje časa. V takšnih primerih je potrebno zanje ustrezno poskrbeti ter jim zagotoviti ustrezno nastanitev, zdravstveno oskrbo, pravno pomoč in svetovanje. Države končne destinacije težave s TZL in njihovimi žrtvami prevečkrat rešijo tako, da žrtvam podelijo status nezakonitih priseljencev ter jih kot takšne deportirajo nazaj v matično državo oz. državo izvora, kjer obstoji velika stopnja tveganja, da se ponovno ujamejo v mrežo trgovine. Tega področja še ne ureja ustrezna zakonodaja, ki bi delovala na mednarodni ravni, zato so v največjo pomoč in oporo različne organizacije, bodisi vladne bodisi nevladne, ki žrtvam nudijo prvo in nadaljnjo pomoč, kolikor jo lahko.

MEDNARODNE ORGANIZACIJE

Najpomembnejše mednarodne organizacije, ki se borijo in delujejo proti TZL:

- OZN,
- Evropski parlament²²
- Unicef,
- UNHCR,
- Svet Evrope²³
- Evropsko komisijo²⁴

²² Eno od najpomembnejših zakonodajnih teles EU, ki sestoji iz poslancev, ki so predstavniki oz. zastopniki državljanov članic EU. Volitve v EP potekajo vsakih pet let, njihove najpomembnejše naloge pa so: sprejem predlogov zakonodaje, nadzor nad drugimi organi EU in sprejem proračuna EU. Vir: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_sl.htm.

²³ Organizacija, ustanovljena 5. maja 1949, ki teži k spodbujanju skupnega demokratičnega in pravnega prostora, ki temelji na osnovi EKČP in podobnih dokumentih. Vir: <http://www.coe.int/aboutcoe/index.asp?page=quisommesnous&l=sl>.

²⁴ Ena najvidnejših in najpomembnejših institucij EU, ki zastopa interese EU, oblikuje predloge novih predpisov EU, skrbi za izvajanje politik EU in njeno porabo denarja. Vir: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-commission/index_sl.htm.

- OVSE,
- IOM,
- Interpol,
- Europol,
- MOD,
- SECI,
- ICMPD

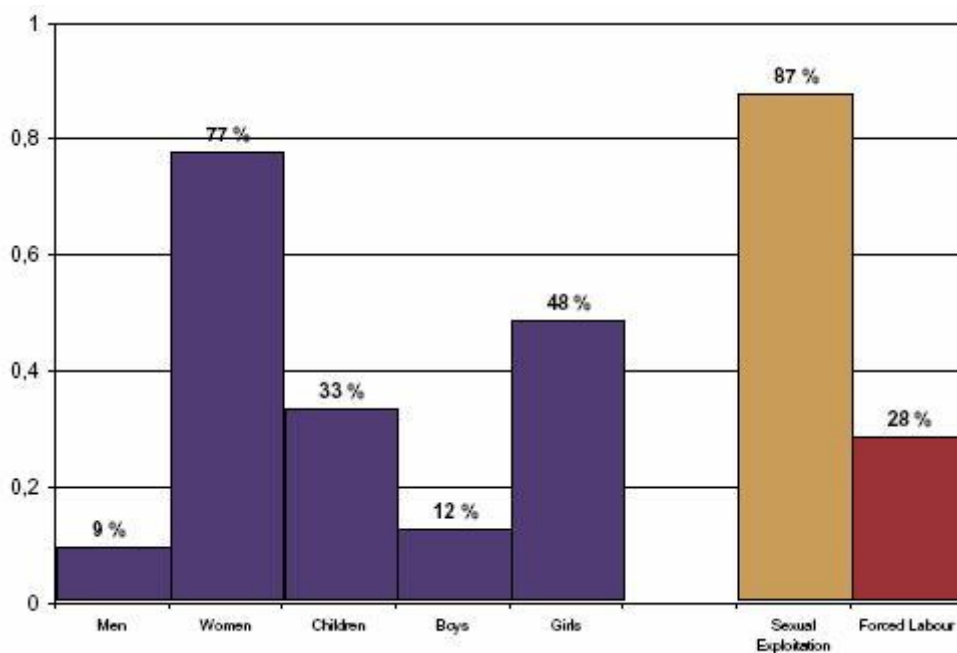
NEVLADNE MEDNARODNE ORGANIZACIJE

- Save The Children,
- Amnesty International,
- Missing Children Europe,
- Anti Slavery,
- La Strada International,
- TAMPEP,
- ECPAT,
- Terre des Hommes,...

so samo nekatere od njih.

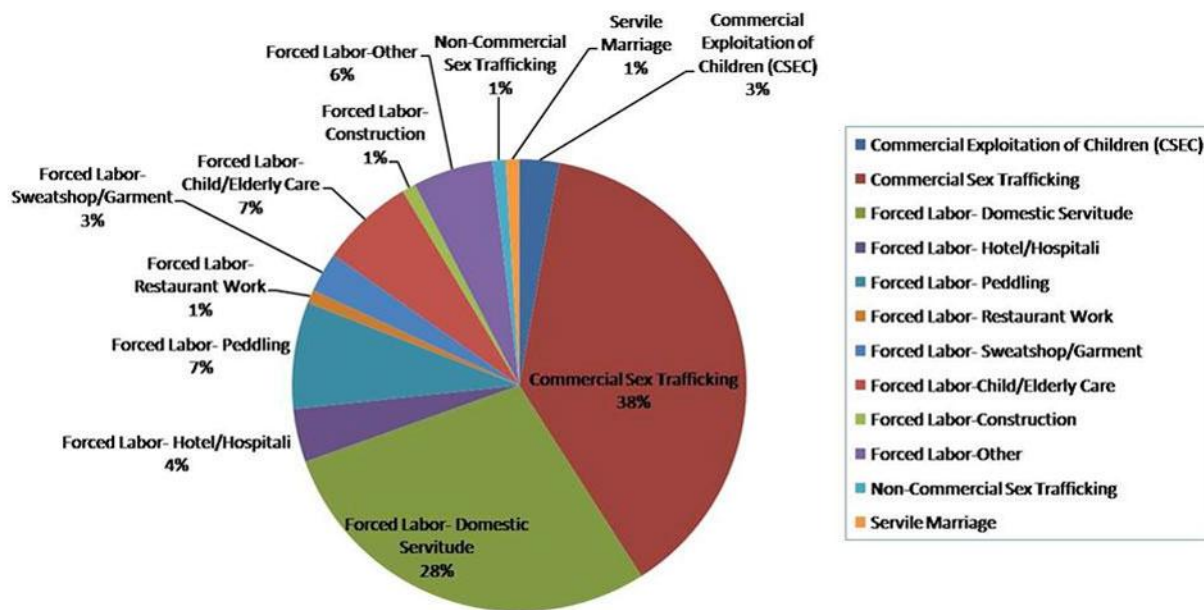
Poleg organizacij, poteka še ogromno število raznovrstnih kampanj, shodov, seminarjev, predavanj ter drugih oblik osveščanj.

2.9. SLIKOVNI MATERIAL

Graf 1: Starost in spol žrtev ter nameni, v katere se jih izkorišča

V odstotkih prikazuje, kako so žrtve TZL razporejene glede na spol in starost ter v katere namene se jih največ izkorišča. Kot je razbrati, največji delež žrtev predstavljajo ženske, sledijo jim otroci, na zadnjem mestu pa so moški. Kadar gre za TZL pri otrocih, večji delež žrtev predstavljajo deklice, manjšega pa dečki. Največ žrtev konča kot žrtev spolnega izkoriščanja, sledi pa prisilno delo.

Graf 2: Delo žrtev²⁵

Prikazuje, kje oz. v kateri panogi največ žrtev konča. Absolutno prednjači spolno izkoriščanje, ki mu sledi prisilno delo, v obliki služabništva oz. hišne pomoči. Preostala prisilna dela so še dela v hotelih, bolnicah, prosjačenju, delo v restavracijah, tovarnah, delo otrok,...

²⁵ Graf povzet po spletni strani: <http://ejbpoli.wordpress.com/2011/10/15/the-victimization-of-women-in-discussions-about-human-trafficking/>.

3 PRISILNO DELO IN SUŽENJSTVO

3.1 POJEM PRISILNEGA DELA

Mednarodna organizacija dela²⁶ opredeljuje prisilno delo kot *"vsako delo, ki ga opravlja oseba pod grožnjo ali kaznijo in za katerega se oseba, ki ga opravlja, ne odloči prostovoljno"*. Takšna opredelitev izhaja iz Konvencije o prisilnem delu²⁷, ki jo je leta 1930 izdala zgoraj omenjena organizacija. Ratificiralo jo je preko 170 držav, na njeni podlagi pa so se države zavezale k temu, da bodo zatrle uporabo/koriščenje prisilnega dela v kakršnikoli obliki v najkrajšem možnem času.

Prisilno delo prav tako prepoveduje osmi člen Mednarodne zaveze o civilnih in političnih pravicah²⁸, ki so jo sprejeli Združeni narodi in ki jo je ratificiralo preko 160 držav.

Edina država na svetu, ki še ni ratificirala nobenega od mednarodnih sporazumov je Kitajska. Kljub temu pa obstaja še veliko držav, ki kljub ratifikaciji ustreznih sporazumov le-teh ne izvajajo uspešno ali jih sploh ne, saj so zatajile pri sprejetju zakonov in drugih primernih ukrepov, s pomočjo katerih bi zaustavile oz. zajezile prisilno delo. Prav tako ni ustrezno poskrbljeno za sistem kaznovanja odgovornih. V kolikor zakoni in ukrepi vseeno obstajajo, je verjetnost, da se nepravilno izvršujejo velika.

²⁶ MOD, najstarejša agencija OZN, ki je bila ustanovljena leta 1919. Njena glavna naloga je delovanje na področju izboljšanja socialne pravičnosti in položaja delavcev po vsem svetu. Vir: <http://zeneva.predstavnistvo.si/index.php?id=2487>.

²⁷ Zakon o projektu Konvencije št. 29 o prisilnem ali obveznem delu Ur.l. KJU-MP, št. 297/1932.

²⁸ Mednarodna zaveza o civilnih in političnih pravicah, povzeta po spletni strani: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/Mednarodnipakt_drzavljskih_politicnih_pravicah.pdf.

3.1.1 PRISILNO DELO IN ZAKONSKA UREDITEV V REPUBLIKI SLOVENIJI TER EU

Eno od temeljnih vodil v slovenskem delovnem pravu je, da je prisilno delo prepovedano. Tako ima vsak pravico, da opravlja delo po svoji izbiri in presoji ter da zanj prejema ustrezno plačilo. Anomalije, pojav mobbinga²⁹ in izkoriščanja se navkljub urejeni zakonodaji dogajajo skorajda v vsakem pravnem redu in na vseh koncih sveta, vendar je pojav prisilnega dela toliko bolj prisoten v deželah, kjer področje delovne zakonodaje sploh ni urejeno.

Delovna zakonodaja v RS prisilnega dela ne dopušča ter v Zakonu o delovnih razmerjih³⁰ natančno določa pravice in obveznosti, ki pritečejo zaposlenim in njihovim delodajalcem.

Prisilno delo je prepovedano tudi na ravni EU, ki ga prepoveduje v členu (4) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin³¹

²⁹ Mobbing je izraz, ki ga je leta 1995 prvi defniral švedski raziskovalec Heinz Leyman kot: »"Mobbing" v delovnem okolju vključuje sovražno in neetično komunikacijo enega ali več posameznikov, sistematično in najpogosteje usmerjeno proti enemu posamezniku, ki je zaradi "mobbinga" porinjen v položaj nemoči, kjer nima zaščite in kjer tudi ostaja zaradi kontinuiranih dejanj "mobbinga". Ta dejanja se pojavljajo zelo pogosto, najmanj enkrat tedensko in v daljšem časovnem obdobju, najmanj šest mesecev«. Vir: <http://www.cilizadelo.si/default-30510.html>.

³⁰ Zakon o delovnih razmerjih (ZDR) Uradni list RS, št. 42/2002, 103/2007.

³¹ Uradni list RS (13.6.1994) MP, št. 7-41/1994 (RS 33/1994).

3.2 SUŽENJSTVO-POMEN TER SUŽENJSTVO NEKOČ IN DANES

3.2.1 POJEM SUŽENJSTVA IN SUŽNJEV

Za lažje razumevanje pojava suženjstva, je potrebno razložiti, kaj oz. kdo so sužnji bili. Najpreprostejša opredelitev sužnja bi se glasila, da je suženj oseba, ki je povsem in popolnoma podrejena volji svojega gospodarja. Kot lastnina nekoga drugega, za katerega so morali opravljati različna dela, so bili povečini povsem brez pravic in svoboščin.

Vendar je tudi med sužnji med različnimi obdobji in civilizacijami prihajalo do razlik, vsekakor pa so tekom zgodovine imeli bolj ali manj enak položaj- obravnavani so bili kot stvar in kot takšni predmet lastnine, ki so mu odvzete pravice.

Leta 1926 je Društvo narodov sprejelo Konvencijo o suženjstvu³², ki jo je 7. 10. 1929 ratificirala tudi Kraljevina Jugoslavija, in katero je po univerzalnem pravnem nasledstvu prevzela tudi RS ob samostojnosti. Le-ta suženjstvo opredeljuje kot "*status oz. stanje osebe, na kateri se izvajajo vse ali nekatere moči lastništva*". S to opredelitvijo je sužnju onemogočeno, da zapusti svojega lastnika, gospodarja, skrbnika, nadzornika ali delodajalca, v kolikor mu ta ne da izrecnega dovoljenja in da bo v primeru, če odtava ali pobegne, vrnjen.

3.2.2 ZGODOVINA SUŽENJSTVA

Suženjstvo je staro toliko kot človeštvo samo. Nanj naletimo v vseh zgodnjih kulturah in civilizacijah, kot so bile Asirska, Babilonska, Kitajska, Egipčanska, Perzijska in Mezopotamska, pa vse do klasične Grčije in Rima, srednjega veka, ter do, najbolj krutega, afriškega zaslužnjevanja ter vsem poznanega suženjstva in borbe proti njemu v ZDA.

³² Zakon o Konvenciji o suženjstvu Ur.l. KJU-MP, št. 234/1929.

Sama "ideja" o zaslužnjenju je bila osnovana na lastništvu živine- če je lahko le-ta "služila" tako, da je dajala hrano in opravljala delo, potem bi lahko isto počeli tudi ljudje- torej služili in bili predmet lastnine, brez pravic. Vendar je tudi med različnimi oblikami suženjstva v različnih civilizacijah in dobah prihajalo do razlik.

Prvi poznani pravni zapis o položaju sužnjev je zapisan v Hamurabijevem zakoniku³³ iz 18. stoletja pred našim štetjem, kjer je v členih 278 in 282 zapisana Zakonodaja o sužnjih. Le ti so se šteli samo za stvari, ne pa tudi za ljudi. Prav zato so v istem zakoniku podrobneje opredeljene tudi nagrade in kazni, ki so jih bili deležni kirurgi, ki so izvajali operacije ali na svobodnih ljudeh ali sužnjih. Kljub krutosti in razsoljevanju ter izkazovanju neenakosti, ki je razvidno iz tega, pa ta sistem ni bil eden od najbolj krutih. V stari Babiloniji so lahko sužnji recimo bili tudi lastniki zemljišč. Naslednja civilizacija, ki je dajala poudarek suženjstvu je bila grška, kjer je prihajalo do razlik med sužnji med polisi³⁴. Tako je recimo v primeru dveh največjih, Aten in Šparte, prihajalo do razlike v tem, da so bili sužnji iz Šparte večinoma vojni ujetniki, ki so bili prisiljeni opravljati delo za svojega špartanskega gospodarja, imeli pa so določene pravice in imeli tudi lastništvo. Za špartansko obliko suženjstva bi tako lahko dejali, da se približa današnji pojavnosti prisilnega dela. Medtem sužnji v Atenah niso imeli nikakršnih pravic, njihov položaj pa je bil odvisen predvsem od dela, ki so ga opravljali. Najslabši položaj so imeli rudarji, ki so jih njihovi lastniki do smrti zgarali v najetih rudnikih. Rudniki so sicer bili v državni lasti, vendar jih je le-ta dajala v najem. Kar je pravzaprav zanimiv paradoks, glede na to, da so sužnji lahko bili ali v lasti zasebnikov ali v lasti države, in da so prav sužnji, ki so bili last države, uživali celo določen ugled in položaj v družbi³⁵. Večina sužnjev v Atenah je bila hišnih. Njihova usoda je bila odvisna predvsem od razumevanja in odnosa, ki so ga imeli s svojim gospodarjem. Biti hišni suženj je bilo sramotno, kar je razlog, da tega ni počel nihče od svobodnih prebivalcev Aten. Druga civilizacija, predhodnica in snovalka sodobnega sveta, tudi pravnega, rimska, je bila še bolj kot grška, odvisna od suženjstva. Najvišji ugled med sužnji so

³³ Ena najstarejših ohranjenih zbirk zakonov, gre za besedilo in ne tipičen zakonik, ki je vklesano v steno iz diorita-trdega kamna. Najdena pod akropolo v Susi, mestu v Zahodnem Iranu, hranjeno v Louvru v Franciji, v akadščini in semtiskem jeziku, 282. členov. Hamurabi imel namen izboljšati, razjasniti in obogatiti pravo; člen 278-282 Zakonodaja o sužnjih: sužnji so se šteli samo za stvari, ne za ljudi.

³⁴ Mestna država v antični Grčiji.

³⁵ Primer: kot recimo Skiti, ki so predstavljali policijske vrste.

uživali tisti, ki so zasedali položaj administrativnega uslužbenca cesarja. Ne gre zanemariti dejstva, da je rimska civilizacija trajala skoraj dve tisočletji in da je v tem času prišlo tudi do razlik med položajem rimskih sužnjev, ki so morali opravljati različna dela, od tistih najbolj težaških v rudnikih, do krvavih borb kot gladiatorji, da so ljudem zadostili z dobro poznanim rimskim vodilom "kruha in iger". Zato ni presenetljivo, da je v tem obdobju prišlo do manjših in večjih uporov, med katerimi je brez dvoma najbolj poznan upor sužnja gladiatorja Spartaka³⁶. Po padcu Rimskega imperija na zahodu, se je suženjstvo razvijalo na območju držav Sredozemlja, vendar so ti sužnji opravljali predvsem domača, pisarniška in vojaška dela. Suženjstvo v takšni razsežnosti se ne pojavi več, vse dokler ne pride do vzpona tobačnih in bombažnih plantaž v kolonizirani Ameriki³⁷. Sredozemlje je kljub temu, da je bilo suženjstvo v zatonu, gledano iz ekonomskega in geografskega okolja, omogočilo ponoven vzpon tega pojava. V zgodnjem srednjem veku Cerkev ni obsodila suženjstva (to je storila samo v primeru, kadar so bili kot sužnji zajeti kristjani), prav tako pa ni mej postavila niti nobena druga vera ali suženjstva obsodila kot nekaj nemoralnega ali spornega. Tako so kristjani, muslimani in judje suženjstvo dopuščali. Sužnji so bili večkrat osumljeni in obtoženi zastrupitve svojih gospodarjev in kazni, ki so sledile, so bile striktno. V 16. stoletju je papež Pavel III. poskušal zaustaviti vzpon protestantizma tako, da je vsem, ki so zapustili katoliško Cerkev grozil z zaslužnitvijo.

Še pred tem, pa se je že v 15. stoletju začel vzpon enega izmed najbolj uničujočih poglavij v zgodovini suženjstva- to je bil prihod Portugalcev v zahodno Afriko. Vse od 15. pa do 17. stoletja, ko so Portugalci prvič prišli do tega območja, se je vzpostavila nova pot za prehod sužnjev. Potem, ko je bilo suženjstvo v takšni masovni obliki nekaj časa v zatonu, je eno redkih izjem predstavljajo suženjstvo, ki se je izvajalo v rudnikih soli v podsaharski Afriki in prav to območje je predstavljalo eno glavnih poti za prehod sužnjev do Sredozemlja. Portugalci so se naselili na otoke Cape Verde, kjer so leta 1466 dobili tudi ekonomsko moč, s čimer so si lahko zagotovili monopol nad trgovanjem s sužnji. Na obalah Gvineje so postavljali nove "menjalne" trge, kjer so (pre)prodajali "Negroese"- črnce. Nekateri od teh so morali delo opravljati na posestvih Cape Verda,

³⁶ Rimski suženj, Tračan, vodja sužnjev v tretji suženjski vojni.

³⁷ Opomba: ena opazna izjema: rudniki soli v podsaharski Afriki.

drugi so bili poslani na sever in namenjeni za prodajo (Sevilla je postala pomemben trg). Delo sužnjev iz Cape Verda je postalo dobičkonosna trgovina v afriški regiji, ki je bila poznana tudi kot portugalska Gvineja ali Obala sužnjev. Ta afriška trgovina je, skupaj z donosom Cape Verda, na veliko razširila z razvojem intenzivnih plantaž, na katerih so gojili sladkor, bombaž in tobak na območju Karibov in Amerike. Portugalska je svoj monopol nad trgovino s sužnji preusmerila na svojo kolonijo Brazilijo, vendar so tudi narodi s transatlantskim interesom kmalu postali glavni obiskovalci Obale sužnjev. Do konca 18. stoletja je bila večina ladij, ki je odplula s sužnji, britanskih, da pa ne bi niti eno od potovanj šlo v nič, so razvili poseben sistem poti, poznan kot tristrana trgovina. Tak sistem je bil najbližje gospodarjem in lastnikom sužnjev, saj jim so jim tri ločena potovanja omogočala, da je bila ekspedicija dobičkonosna, ker je samo srednje potovanje preko Atlantika bilo tisto, ki je pripeljalo sužnje. Ladje so odhajale iz Liverpoola ali Bristola s predmeti, ki so jih potrebovali v zahodni Afriki (npr. strelno orožje, alkohol, bombažne dobrine, kovan nakit,...). Le-te so nestrpno pričakali trgovci v pristaniščih okoli Gvinejskega zaliva, ki so v zameno za navedene materialne dobrine, ponujali sužnje, ki so jih ujeli globoko v notranjosti Afrike. Le-ti so zdaj bili namenjeni za transport. Predstavljali so "blago", ki ga je treba pripeljati. Na končne destinacije so potovali v obupnih, grozljivih razmerah, skriti pod palubami, natlačeni, slabo hranjeni in prestrašeni. Ocenjeno je, da je bilo na tak način pripeljanih okoli 12 milijonov Afričanov v obdobju atlantske suženjske trgovine ter da je eden od šestih umrl, preden je prispel na karibske obale, kjer se je nahajalo središče ameriškega suženjskega trga. Tam so tudi prodajali najbolj dragocen tovor za zadnji del trikotnega sistema- melaso, ki so jo pridelali iz trsnega sladkorja- le to so peljali v Anglijo, da bi iz nje izdelali rum- tako se je pot nadaljevala in sistem deloval. Grozote, ki so se dogajale, niso bile neopazene, ne glede na trud trgovcev, da bi opravičili takšno ravnanje in trgovanje. Prvi oster odziv je prišel leta 1688 z objavo romana Oronooko, avtorja Aphra Behna. Kmalu po tem so se začeli boji za osamosvojitve ameriških kolonij in želja po svobodi, ki je bila močno izražena v Izjavi o neodvisnosti, se ni kazala v množični črnski manjšini, ki ni bila svobodna v nobenem smislu, kar se je pokazalo leta 1770, ko je britanska vojska v bostonskem masakru kot prvega demonstratorja ubila sužnja Crispusa Attucksa.

Kvekerji³⁸ so leta 1774 v Pensylvaniji postavili prva mesta osvobodencev in leta 1776 je Pensylvanija osvobodila svoje sužnje; prva izmed zveznih držav, ki je zavrgla suženjstvo, pa je bil Massachussets, z novo ustavo, sprejeto leta 1780. V ostalih zveznih državah, je suženjstvo ostalo. Leta 1786 je Thomas Clarkson napisal knjigo Esej o suženjstvu in trgovanju s človeško vrsto, ki ji je sledila ustanovitev fundacije v Londonu leta 1787- Društvo za osvoboditev sužnjev³⁹, v katerem so prevladujočo vlogo ponovno igrali kvekerji. Tako je prišlo do tega, da je bilo leta 1807 suženjstvo razglašeno za nedovoljeno oz. nezakonito na obeh straneh Atlantika. Vse to pa se je izkazalo za jalovo zmago, saj so bili na plantažah rojenih otroci sužnjev, še naprej primorani delati. Tako da je naslednji korak morala biti popolna odprava suženjstva. Dokončno je do odprave prišlo 1. januarja leta 1863, ko je predsednik Lincoln razglasil Razglas o odpravi suženjstva⁴⁰, v katerem je pisalo, da se vse uje v suženjstvu razglasi za svobodne, da se nad njimi odpravi in vzdrži nasilja, ter da so na novo osvobojeni sužnji dobrodošli, da služijo v ameriški vojski ali mornarici. Tudi pri tem je šlo bolj ali manj za simbolično dejanje, saj ni bilo osvobojenih sužnjev, ker se Razglas ni nanašal na sužnje, ki so se borili na strani Unije, zato je veliko sužnjev izkoristilo to priložnost in pobegnilo na sever. Čeprav je sprva šlo za simbolno dejanje, pa je le-to pripomoglo k osvoboditvi sužnjev in kasnejši prepovedi suženjstva.

3.3 RAZLIKA MED SUŽENJSTVOM IN PRISILNIM DELOM TER PRAVNI VIRI

Prva in bistvena razlika je ta, da je suženjstvo bilo zakonito. Preden je bilo le-to namreč prepovedano, je šlo za povsem normalen in sprejemljiv pojav. Sužnji so bili last nekoga tretjega, ki je z njimi lahko prosto trgoval, jih dajal na posodo, v najem ali v zastavo.

³⁸ Ang: quaker, "trepetavec", prvotno sramotilni vzdevek za Religiozno društvo prijateljev, ki ga je v 17. stoletju v Angliji ustanovil G. Fox. W. Penn je to ločino razširil po Ameriki. Gre za versko ločino, ki verjame v neposredno razsvetlitev in vodstvo vernikov skozi Boga ter zato ne vidijo potrebe po zakramentih in ustanavljanju cerkva; zagovarjajo enakost med ljudmi, preprostost in odrekanja. Znani so po svojih družbenih in mirovnih prizadevanjih, leta 1947 so prejeli tudi Nobelovo nagrado za mir.

³⁹ Lasten smiseln dobeseden prevod.

⁴⁰ Povzeto po spletni strani: http://sl.wikipedia.org/wiki/Abraham_Lincoln.

njihov položaj je bil podoben položaju živine. Do prepovedi suženjstva je na obeh straneh oceana (tako Evrope kot ZDA) prišlo skorajda istočasno- in sicer leta 1807. Danes je suženjstvo prepovedano, kar pa nikakor ne pomeni, da je tudi uspešno izkoreninjeno, kot bo razvidno iz nadaljevanja diplomske naloge.

Z ustanovitvijo Organizacije Združenih narodov ali OZN oz. ZN⁴¹ in sprejetjem njene ustanovne listine ter Konvencije o odpravi suženjstva so morale države, ki so želele vstopiti v ZN zagotoviti, da je pri njih suženjstvo odpravljeno in da ga ne podpirajo. Tako kot suženjstvo, je tudi prisilno delo prepovedano, vendar lahko med njima potegnemo vzporednice in predpostavimo, da je današnja oblika prisilnega dela preprosto drugo ime za novodobno suženjstvo oz. nekakšna prikrita oblika le-tega. Kljub temu, da je prisilno delo v večini držav z urejeno delovno zakonodajo prepovedano, pa prihaja do zlorab tako v teh državah kot tudi v državah, kjer delovna zakonodaja ni urejena in je prisilno delo celo dovoljeno oz. predpisano kot kazen.

Prisilno delo lahko predelimo kot katerokoli delo, ki se opravlja pod prisilo, ki ga ljudje opravljajo proti svoji volji, zaradi strahu pred kaznovanjem. Skorajda vse novodobne suženjske prakse vsebujejo kak element prisilnega dela. Tako prisilno delo prizadene milijone in milijone ljudi po vsem svetu, najpogosteje pa ga je najti v industrijah in panogah, kot so kmetijska in ribolovska, domača, hišna dela, gradbena dela, rudarstvo, kamnoseštvo in opekarstvo, ročna izdelava, procesiranje in pakiranje, prostitucija in spolno izkoriščanje, trgovanje in nezakonite dejavnosti.

⁴¹ OZN ali krajše ZN, ang. United Nations Organization. Gre za zvezo držav z mednarodnim pravnim subjektom, ustanovljeno v San Franciscu 26. 6. 1945 z ustanovno listino, glavni sedež ima v New Yorku, ZDA ter predstavništvi v Ženevi, Švica in na Dunaju, Avstrija. Je naslednica Društva narodov, njeni glavni cilji pa so ohranitev svetovnega miru s kolektivnimi ukrepi proti ogrožanju miru in napadom ter posredovanjem v mednarodnih sporih, podpiranje prijateljskih odnosov med narodi na podlagi enakopravnosti in samoodločanja; mednarodno sodelovanje za reševanje gospodarskih, socialnih, kulturnih in humanitarnih problemov ter varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin brez razlikovanja na osnovi rase, spola, jezika ali verskega prepričanja.

3.3.1 PRAVNI VIRI O PRISILNEM DELU IN O SUŽENJSTVU

- *Hamurabijev zakonik*
- *Konvencija o suženjstvu, ZN, 1926*
- *Splošna deklaracija človekovih pravic, 1948*
- *Dopolnilna deklaracija o abolitiji suženjstva, suženjske trgovine in institucij ter praks, podobnih suženjstvu, Združeni narodi, 1956*

3.4 SUŽENJSTVO DANES- POJAV NOVODOBNEGA SUŽENJSTVA OZ. PRISILNO DELO

Čeprav je težko verjeti, podatki kažejo, da je danes v suženjskem razmerju več ljudi kot kadarkoli prej tekom zgodovine. Grozljiva misel, če v obzir vzamemo, da naj bi danes vladali urejeni družbeni sistemi, ki temeljijo na pravu in spoštovanju človekovih pravic ter temeljnih svoboščin. TZL predstavlja enega glavnih nosilcev pri novodobnem suženjstvu, ki tako kljub prepovedi obstaja in je še kako prisotno.

Novodobno suženjstvo bi lahko opredelili podobno kot prisilno delo- milijoni ljudi, tako moški, ženske in otroci, opravljajo delo, za katerega morda res vedno ne bi uporabili termina suženjstvo, vendar so pogoji, v katerih ga opravljajo povsem primerljivi. Gre za težaška dela, ki jih povečini opravljajo pod prisilo in za katera ne prejema plačila ali pa le-to ni omembe vredno. Poleg tega ne uživajo nobene varnosti, zdravstvene ali druge oskrbe. Ljudje, ki so postali žrtve takšnega dela, imajo s suženjstvom skupno še to, da so malodane lastnina tistega, ki jih je v tak položaj spravil. To je najenostavneje pojasniti na primeru spolnega suženjstva, kjer so recimo dekleta, ki so prisiljena v prostitucijo, last svojega zvodnika, saj so le-ti prepričani, da če so zanjo "odšteli pošten denar", da jim sedaj pripada in da mora delati ter ravnati po njihovih navodilih in napotkih. Seveda pa spolno suženjstvo ni edina izmed oblik novodobnega suženjstva. V primežu le-tega se ljudje znajdejo iz različnih razlogov. Večinoma gre za ljudi iz družbenega dna, revno in neizobraženo prebivalstvo, ki nima moči in znanja, da bi se uprlo ali ni v položaju, ko bi se lahko uprlo, saj je pripravljeno vzeti vsakršno delo, da bi sploh preživelo.

Tako lahko tipe suženjstva na kratko povzamemo in kategoriziramo sledeče:

- dolžniško delo oz. dolžniško suženjstvo
- zgodnje in vsiljene zakonske zveze
- delo ilegalnih priseljencev
- suženjstvo po nasledstvu.

Skupne točke suženjstva in prisilnega dela so torej prisila v opravljanje dela, za katerega ne prejemajo plačila ali pa je to minimalno, na podlagi psihičnih in/ali fizičnih groženj, lastništvo ali nadzor, popolna dehumanizacija žrtev in lastniški odnos do njih.

3.4.1 DOLŽNIŠKO SUŽENJSTVO

Kot že samo ime pove, gre za suženjstvo oz. opravljanje dela za odplačilo dolgov, ki so si jih ljudje pridelali in so ga lahko poplačajo le-tako, da odslužijo z delom. Takšna oblika suženjstva prizadene milijone ljudi po vsem svetu. Ljudje so prevarani ali se je jih pregovori, da vzamejo posojilo, ki ga ne morejo odplačati in so tako prisiljeni opravljati določeno delo. Najbolj neverjetno pri vsem tem je, da po večini ne gre za velike zneske, pač pa je govora o manjših zneskih, recimo v vrednosti zdravila za otroški prehlad. Mnogi so prisiljeni delati veliko ur, tudi po vse dni v tednu in včasih tudi skozi vse leto- brez dopustov, bolniških ali podobnih bonitet, ki sicer pritečejo k delovnemu razmerju. Za svoje delo prejmejo osnovno hrano in zatočišče, ki pa se jim nemalokrat prišteje k dolgu. Iz vseh teh razlogov ni važno, kakšno delo opravljajo in kako dolgo, dolg le redko uspejo poravnati, tako da se dolžniška oblika suženjstva prenese tudi na sledeče generacije.

3.4.2 ZGODNJE IN PRISILNE ZAKONSKE ZVEZE

Ta oblika suženjstva prizadene ženske in deklice, ki so prisiljene stopiti v zakonsko zvezo, pogosto predvsem za to, da bi moškemu oz. svojemu zakonskemu partnerju služile. Pogosto je prisotno fizično nasilje. Do tega prihaja predvsem v državah, kjer

otroci niso ustrezno zaščiteni in kjer so ženske v vidno podrejenem položaju. Primera takih držav sta recimo Albanija in Tajska, kjer je vloga žensk predvsem ta, da služijo moškim. Neredko se zgodi, da možje svoje žene prodajo.

3.4.3 NEZAKONITI PRISELJENCI

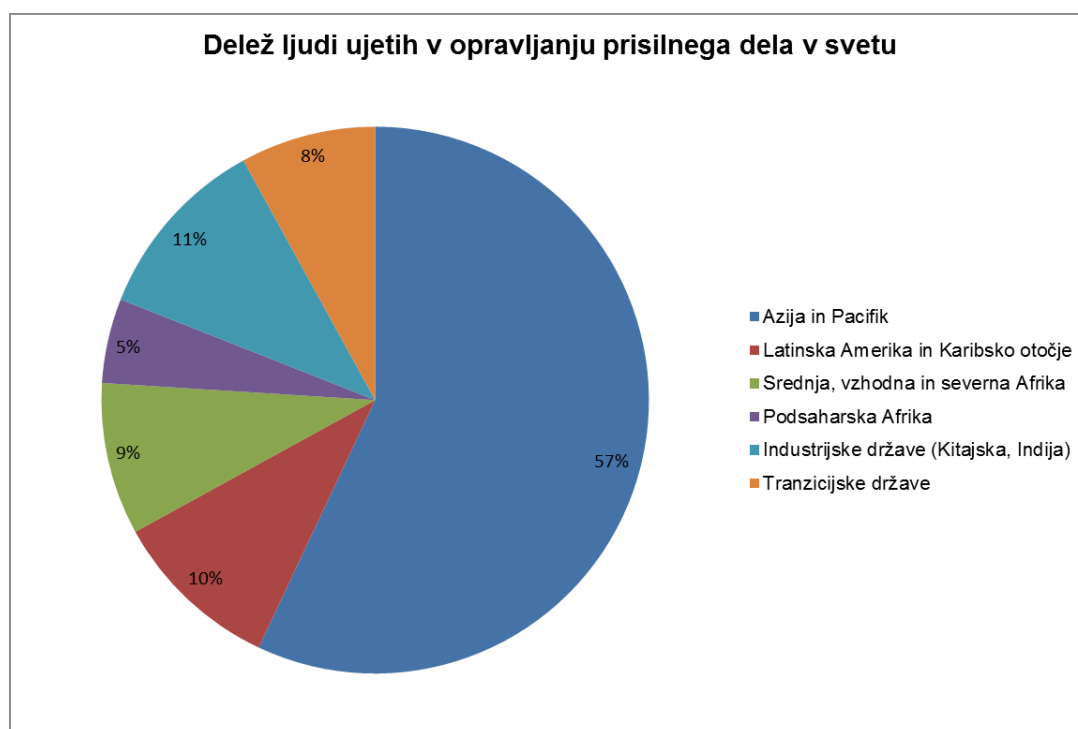
Nezakoniti priseljenci so prav tako pogoste žrtve prisilnega dela oz. novodobnega suženjstva. Novačijo jih bodisi posamezniki, vlade ali politične stranke, ki jih prisilijo, da opravljajo delo, velikokrat pod pritiskom grožnje in ustrahovanja. V položaju, v kakršnem so, torej brez ustrezne dokumentacije in viz, jim ne preostane drugega, kot da delo sprejmejo.

3.4.4 SUŽENJSTVO PO NASLEDSTVU

Gre za ljudi, ki suženjstvo oz. položaj sužnja podedujejo ali pa sodijo v skupino ljudi, ki jih družba vidi in obravnava kot primerne za opravljanje suženjskega dela. Iz zgoraj omenjenega primera dolžniškega suženjstva, se zgodi, da se le-ta prelevi v suženjstvo po nasledstvu in da zaradi smešno nizkih dolgov (kot je recimo 10 dolarjev) še naslednje generacije odplačujejo dolg z opravljanjem dela proti svoji volji in želji.

3.5 IGRANJE S STATISTIKO IN SLIKOVNI MATERIAL

ZN ocenjujejo, da ne glede na čas, v katerem bi nekdo zastavil vprašanje o številu ljudi, ki so ujeti v opravljanje prisilnega dela oz. v novodobno suženjstvo v okviru oz. kot posledica TZL, število takih ljudi okoli 2, 5 milijona. Od tega največji delež predstavljajo prebivalci iz območja Azije in Pacifika, kjer je kar 1, 4 milijonov ljudi ujetih v prisilno delo ter tako predstavljajo 56 % delež. Sledijo jim države Latinske Amerike in Karibov, kjer število delavcev pod prisilo dosega 250.000, kar predstavlja 10% delež. Na tretjem mestu so se znašli prebivalci Srednjo-vzhodne in Severne Afrike, 230.000 ljudi ali 9, 2 %. Sledijo jim prebivalci industrijskih držav- 270.000 ali 10,8% ter podsaharske Afrike-130.000 ali 5, 2 %. Na zadnjem mestu se nahajajo države v tranzitu, katerih delež ljudi, ki morajo opravljati prisilno delo obsega 8% ali 200.000 ljudi.

Graf 3: Delež ljudi ujetih v opravljanju prisilnega dela v svetu

Od vseh držav na svetu, je 161 držav takšnih, ki se jih TZL dotakne oz. ima nanje vpliv, bodisi da se pojavljajo v vlogi države izvora, države tranzita in/ali države končne destinacije. Žrtve izhajajo iz 127 držav, na delo so napotene v 137 držav, ne glede na to,

na katerem kontinentu se le-te nahajajo in neodvisno od njihovega ekonomskega in gospodarskega položaja.

Žrtve:

- najpogostejša starost žrtev je med 18 in 24 let,
- predvidevanja so, da je vsako leto 1, 2 milijona otrok žrtev te trgovine,
- kar 95% vseh žrtev trgovanja z ljudmi je prav tako žrtev grobega fizičnega ali spolnega nasilja med samim trgovanjem
- 43% žrtev je namenjenih za prisilno komercialno spolno izkoriščanje, od tega 98% deklic in žensk,
- 32% žrtev je prisiljenih za ekonomsko izkoriščanje, od tega je 56% deklic in žensk,
- veliko žrtev ima vsaj srednjo stopnjo izobrazbe;

Prodajalci:

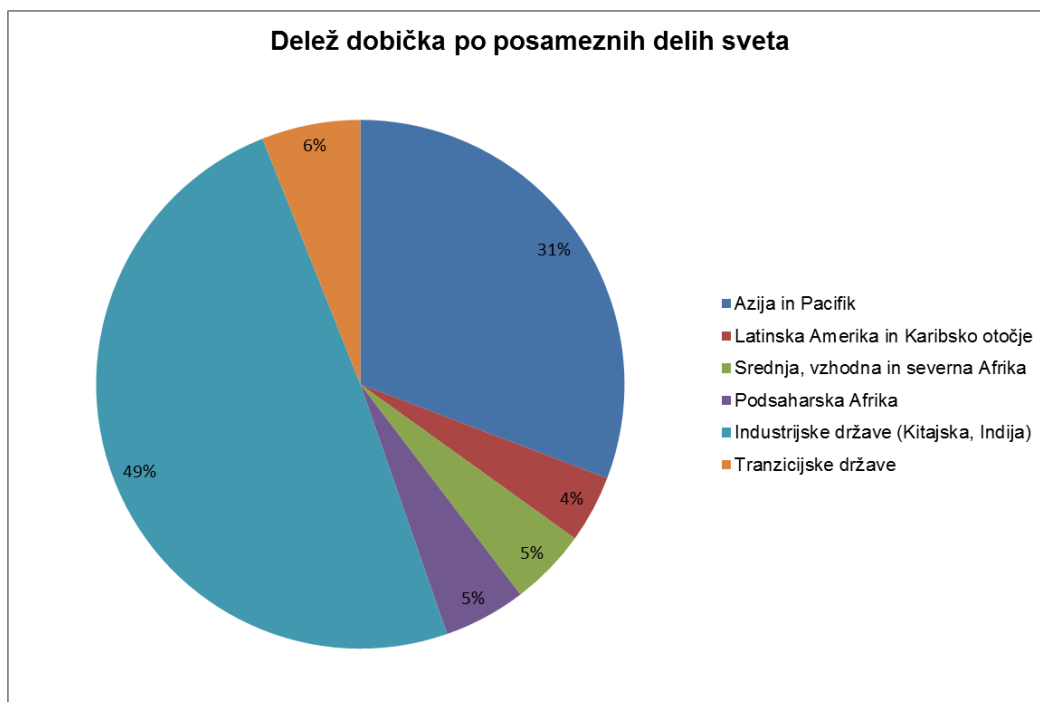
- 52% trgovcev predstavljajo moški, 42% ženske, preostalih 6% pa tako moški kot ženske,
- v 54% žrtve (svojih) trgovcev niso poznale, v 46% pa so ga,
- večina osumljencev je takšne narodnosti, kot država, v kateri se proces trgovanja odvija;

Zasluzki:

Ocenjeni letni zaslužki na globalni ravni na podlagi izkoriščanja in trgovine znašajo 31, 6 milijard ameriških dolarjev. Spodnji graf prikazuje države oz. območja, glede na zaslužke TZL⁴².

⁴² Povzeto po dokumentu iz spletne strani:

http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/labour/Forced_labour/HUMAN_TRAFFICKING_-_THE_FACTS_-_final.pdf.

Graf 4: Delež dobička v svetu po posameznih delih sveta

4 DELO OTROK

V poglavju, ki sledi bom pojasnila izraze kot so otroško delo, kaj oz. kdo se sploh smatra kot otrok, kakšne oblike otroškega dela vse poznamo ter kakšna je korelacija med delom otrok, prisilnim delom in TZL, predstavila pa bom tudi pravne dokumente in zakonodajo, ki rešujejo to problematiko.

Po podatkih MOD po vsem svetu dela več kot 215 milijonov otrok, od tega jih veliko dela poln delovni čas. Ne hodijo v šolo, tako da jim je kratena osnovna pravica do šolanja in izobraževanja, prav tako pa jim ne ostaja veliko časa, če sploh kaj, za igro. Večina od njih nima oz. ne uživa ustrezne varnosti in zavarovanja, nege, skrbi in prehrane. Odvzeta jim je bila pravica biti otroci in uživati otroštvo. Še bolj grozljiv in zaskrbljujoč je podatek, da kar polovica teh otrok dela v nemogočih razmerah, ki predstavljajo veliko tveganje za njihovo zdravje ter vsesplošno dobro počutje. Delo namreč opravljajo v nevarnem okolju, kot (novodobni) sužnji, opravljajo nedovoljene dejavnosti, kot je npr. preprodaja in nošnja drog (delajo kot mule), veliko je vpletenih oz. prisiljenih v prostitucijo, veliko pa tudi v oborožene spopade in vojne. MOD proti tej obliki otroškega dela deluje z različnimi konvencijami, kot sta npr. Konvencija o minimalni starosti št. 138, Konvencija najslabših oblik otroškega dela št. 182, pri tem pa jim je v pomoč tudi InFocus program, s katerimi si prizadevajo za dokončno odpravo otroškega dela⁴³.

4.1 DEFINICIJA OTROKA

Po pojasnitvi MOD se za otroka smatra vsaka oseba, ki še ni dopolnila 18 let. Tudi v RS se kot otrok obravnava vsak, ki še ni dopolnil polnoletnosti, ki se jo doseže z dopolnjenimi 18 leti.

⁴³ Povzeto po spletni strani: <http://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm>.

4.2 VRSTE OTROŠKEGA DELA

Podatki MOD kažejo, da po vsem svetu dela več kot 200 milijonov otrok med petim in sedemnajstim (5-17) letom starosti⁴⁴. Seveda niso vsi ti otroci, ki delajo, žrtve TZL in niso vsi v suženjskem razmerju, vendar je sporno že samo dejstvo, da sploh delajo, saj gre po večini za nevarna in naporna dela. Panoge oz. dela, ki jih otroci opravljajo so:

- Dela v kmetijstvu, delo na zemlji
- Hišna opravila in pomoč
- Delo v tovarnah (delajo predvsem proizvode kot so vžigalice, ognjemeti in steklo)
- Delo na ulicah (uporabijo jih za prosjačenje na ulicah)
- Zunanji industriji (gradbeništvo, rudniki, opekarnah,...),
- Delajo tudi v barih, restavracijah in turizmu
- Dela, kjer se jih izkorišča v spolne namene
- Vojska

4.2.1 KMETIJSKA PANOGA

Največji delež otrok, starih med 5 in 17 let dela ravno v kmetijski industriji, ki sodi v eno izmed treh najbolj nevarnih. Hkrati gre tudi za eno od bolj prezrtih področij⁴⁵.

V kmetijstvu naj bi delalo kar 60 odstotkov otrok, kar od 215 milijonov otrok, ki delajo, znaša okrog 129 milijonov deklic in dečkov, ki opravljajo različna kmetijska dela, kot so ribolov, ribogojstvo, skrb za živino, gozdarstvo in kmetovanje⁴⁶. Delo večinoma opravljajo domači otroci, ki začnejo že pri zelo zgodnjih letih, nekje med petim in sedmim (5-7) letom starosti. Glavni razlog predstavlja revščina, zaradi katere so otroci

⁴⁴ Podatki pridobljeni iz spletne strani: <http://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm>.

⁴⁵ Vključena analiza iz spletne strani: <http://www.ilo.org/ipecc/areas/Agriculture/lang--en/index.htm>.

⁴⁶ ILO Global Report on Child Labour 2010, str. 73.

primorani pomagati pri teh opravilih, hkrati s težko dostopnim izobraževanjem in tradicijo ter navadami, ki prevladujejo v posameznih državah.

4.2.2 HIŠNA POMOČ

Pod hišna opravila sodijo dela, kot so opravljanje domačih opravil, skrb in varstvo otrok, hoja po opravkih in pomoč v gospodinjstvu ter druge manjše obveznosti. Otroci, ki ga opravljajo lahko živijo skupaj s preostalimi člani družine (svojimi delodajalci) ali pod isto streho ali pa ločeno, za opravljeno delo pa so bodisi plačani, bodisi ne ali pa delo opravljajo v zameno za bivanje in hrano. Za hišno pomoč otrok se šteje, da jo opravlja vsaka oseba, ki še ni dopolnila 18 let in ki dela ter pomaga v gospodinjstvu drugih ljudi, četudi niso osamljeni primeri, ko mora vse to delati in opravljati tudi v domačem gospodinjstvu.

Tako kot pri drugih delih, je tudi tukaj pereč problem ter povod za takšno obliko dela, revščina in obljuba na boljšo prihodnost. Za to delo se lahko otroci odločijo sami ali pa jih v to prisilijo okoliščine oz. starši, ki so zaradi, po večini, eksistenčnih razlogov primorani poslati svoje otroke delat. V tej obliki dela otrok so najbolj iskane deklice- predstavljajo 90% vseh hišnih delavcev, in kljub temu ali pa ravno zato, da se takšna oblika dela smatra za najmanj nevarno, se hitro zgodi, da se spregleda zlorabe, ki se dogajajo. Povedano drugače- vse prehitro se zgodi, da recimo neka deklica, ki pride pomagat premožni družini, ki naj bi ji v zameno omogočila bolj dostojno življenje, povsem izgubi svojo otroštvo in je samo delovna sila.

Točnega števila otrok, ki so vpeti v spone hišne pomoči ni, niti ga ni mogoče točno določiti, ocenjuje pa se, da naj bi na milijone otrok po vsem svetu opravljajo takšna dela.

Največ otrok je starih med 12 in 17 let, vendar se dogaja tudi, da delo opravljajo tudi precej mlajši, tudi takšni stari 5 ali 6 let. MOD ocenjuje, da je ta oblika dela najbolj "donosna" za deklice stare pod 16 let. Največkrat se ta oblika dela otrok najde v Aziji, sledijo pa ji Haiti, Kostarika in Peru.

Težava je v tem, da ne gre samo za pomoč pri gospodinjstvu, pač pa za pravo delo, skrb in vzdrževanje gospodinjstva, varstvo otrok, skrb za živali in živino, nabiranje lesa- odgovorna dela, ki bi morala biti na plečih odraslih. Ne gre samo za otroka, ki mu je naročeno naj odnese smeti ali pobriše posodo, pač pa za otroka, ki mu je naročeno, da

naj opravi tedenski nakup živil, pripravi obroke za vso družino, pospravi in pomije stanovanje, pazi na otroke (kar je največji paradoks),...skratka poskrbi, da gospodinjstvo teče normalno. Otroci, ki so prisiljeni opravljati to delo imajo nizek položaj v družbi ter so malodane skorajda nevidni. Grozi jim nevarnost izkoriščanja, predvsem to velja za tiste, ki živijo v skupnem gospodinjstvu s svojimi delodajalci. Možnost zlorabe se poveča, saj so družini na voljo praktično vse dni v tednu, poleg tega pa so ločeni od svoje matične družine, ne živijo doma in ne uživajo podpore svoje sredine, ki je pogosto sploh nimajo, onemogočena jim je pravica do izobrazbe, sekundarne socializacije, ki bi bili deležni v stikih, ki bi jih navezali v šoli s sovrstniki in ostalimi ljudmi, kar poveča občutek družbene izolacije ter osamljenosti, hkrati pa je verjetnost, da se bodo kdaj rešili spon gospodinjanskega dela zelo majhna.

Veliko težavo predstavljajo tudi njihovi zaslužki, ki jih bodisi ni bodisi so zelo mizerni in omembe nevredni. Njihov delovnik je dolg, predvsem to velja za tiste živeče pod isto streho, nekatera od del, ki jih opravljajo pa so lahko tudi zelo nevarna. Stopnja nevarnosti dela se povečuje z utrujenostjo in zdelanostjo otrok pa tudi z njihovo starostjo-mlajši kot so, bolj nevarno skorajda vsako delo, ki so ga primorani opraviti.

Raziskave organizacije ANTI SLAVERY⁴⁷ kažejo, da je velik del otrok, ki so ujeti v gospodinjstva dela, posledica TZL, kar samo pripomore h kompleksnosti problema. Da pa je situacija še bolj skrb vzbujajoča, podatki kažejo, da obstaja rastoča povezava med hišnim delom ter spolnim izkoriščanjem otrok.

4.2.3 DELO, KI VKLJUČUJE SPOLNO IZKORIŠČANJE

MOD kot spolno izkoriščanje opredeljuje vsako izkoriščanje otrok in mladostnikov- ne glede na spol- ki še niso dosegli 18 leta starosti, s strani odraslih, ki ga lahko spremlja plačilo v denarju ali naravi za otroke in mladostnike ali tretje osebe. Gre za grobe in hude kršitve človekovih pravic, hkrati pa za KD⁴⁸.

⁴⁷ Najstarejša mednarodna organizacija, ki se bori za človekove pravice in edina, ki se na območju Anglije ukvarja s pregonom in odpravo suženjstva. Ustanovljena je bila leta 1839., vir: http://www.antislavery.org/english/what_we_do/antislavery_international_today/antislavery_international_today.aspx.

⁴⁸ Povzeto po spletni strani: <http://www.ilo.org/ipecc/areas/CSEC/lang--en/index.htm>.

Spolno izkoriščanje otrok obsega:

- Uporabo deklic in dečkov v spolnih aktivnostih, za katere dobijo plačilo bodisi v denarju bodisi v naravi (gre za otroško prostitucijo). Za to delo se jih izkoristi na ulicah ali znotraj prostorov, kot so bordeli, diskoteke, lokali za masažo, bari, hoteli, restavracije,...)
- Preprodajo otrok in mladostnikov za spolno suženjstvo
- Otroški spolni turizem
- Produkcijo, promocijo in distribucijo otroške pornografije
- Izkoriščanje otrok v seks predstavah, bodisi javnih bodisi zasebnih

Žrtve so najpogosteje:

- otroci in mladostniki, ki so žrtve notranjega ali čezmejnega trgovanja z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja,
- otroci in mladostniki, ki so vpleteni v prostitucijo,
- otroci in mladostniki, ki jih izkoristijo za pornografijo in seks predstave,
- otroci in mladostniki, ki so žrtve pedofilov

4.2.4 DELO OTROK V VOJSKI

Poleg vseh drugih industrij, v katerih delajo otroci, je ena bolj krutih in krvavih, prav gotovo vojaška, v kateri je ujetih okoli 300.000 otrok, ki so bolj ali manj prisiljeni v vojaške aktivnosti na več kot tridesetih (30) vojnih območjih po vsem svetu. Gre za otroke mlajše od deset let, ki jih pogosto in večinoma pošiljajo v boj v prvih vrstah, uporabijo pa jih tudi za različna druga opravila, ki so bodisi povezana z vojskovanjem bodisi ne. Tako lahko recimo pri deklicah najdemo povezavo med vojskovanjem in spolnim izkoriščanjem, saj se deklice prisili, da so spolne sužnje vojakom ali pa da se z njimi celo poročijo.

Ta oblika dela predstavlja eno najbolj nevarnih in krvavih oblik, kjer je možnost preživetja izredno majhna, povzroča pa velike, do-življenjske travme. Leta 2002 je

stopil v veljavo Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah⁴⁹, ki spodbuja vlade po vsem svetu k dvigu starostne omejitve, pri kateri lahko nekdo prostovoljno služi vojsko in stremijo k temu, da v vojaške aktivnosti ne bi bile vključene osebe, ki še niso dopolnile 18 leta starosti.

4.3 DELO OTROK KOT POSLEDICA TZL

Kot je že tekom diplomskega dela večkrat pojasnjeno, je TZL proces, pri katerem gre za novačenje, prevoz in končno prodajo žrtev, ki ga spremljajo hude in grobe kršitve temeljnih človekovih pravic ter svoboščin. Kadar so žrtve odrasli ljudje, ki se zmorejo braniti oz. bi se lahko bili zmožno ubraniti, se trgovci in drugi sodelujoči v tej trgovini večkrat poslužujejo fizičnega nasilja in psihičnega ustrahovanja, da dosežejo svoje. Drugače pa je pri otrocih, kjer takšni prijemi povečini niso potrebni. Tako TZL pri otrocih večinoma obsega samo prevoz iz ene lokacije na drugo. Lahko gre za notranjo ali zunanjo premestitev. Daleč najslabši položaj imajo otroci, ki so bili prepeljani preko meje, saj povsem izgubijo stik z vsem, kar jim je bilo do sedaj poznano, njihova nadaljnja usoda pa je povečini neznan oz. odvisna predvsem od milosti njihovega lastnika oz. delodajalca⁵⁰. MOD ocenjuje, da dela okrog 215 milijonov otrok, od tega jih je od 980.000 do 1.225.000 takšnih, ki delajo, ker so postali žrtev TZL⁵¹.

Najpogostejša dela, ki jih opravljajo otroci, ki so žrtve TZL so:

- dolžniško delo (delo za odplačilo dolgov),
- hišna pomoč,
- spolno izkoriščanje in prostitucija,
- tihotapljenje drog,

⁴⁹ Konvencija dostopna na strani:

http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/CP/Zbornik/I._OP_CRC_CP_-_Izbirni_protokol.pdf.

⁵⁰ Dostopno na strani: <http://www.ilo.org/ipecc/areas/Traffickingofchildren/lang--en/index.htm>.

⁵¹ Poročilo MOD za 2005, dostopno na strani:

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_081882.pdf.

- jahanje kamel⁵²,
- vojaško služenje,
- delo v industrijskem sektorju, ki meji na suženjstvo;

4.4 FENOMEN RAZŠIRJENOSTI OTROŠKEGA DELA

Odgovor na to, ne glede nato kako grozljiv je, je ta, da je otroška delovna sila poceni- ne zahteva in ne pozna svojih pravic, saj o njih ni niti poučena in morda še niti v starosti in zrelosti, ko bi jih sploh mogla razumeti in doumeti- do časa, ko bi jih lahko, pa jim povečini že zlomijo duha in voljo ter jih s svojimi prijemi 'naučijo', da je njihov položaj povsem "naraven". Nekateri trgovci 'cenijo' otroško delo, ker naj bi otroci bili primerni za posamezne vrste dela, zaradi svojih psihičnih in/ali fizičnih značilnosti.

Šola, šolanje in izobraževanje oz. pravica do le-tega jim je odtujena in velikokrat se zgodi, da so celo starši teh otrok mnenja, da je pomembnejše, da njihovi otroci delajo, kot pa da bi "zapravljali" čas v šoli. Glede na razmere, v katerih živijo in ki so edine, ki jim poznane, jim tega človek niti ne bi smel prehudo zameriti. Vsakodnevni boj za golo preživetje je močnejši od potrebe po branju in računanju. Poleg tega je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da v mnogih primerih obisk šole niti ni fizično mogoče, saj ta ali sploh ne obstaja, ali je predaleč, ali je predraga, ali pa predavanja in pouk potekajo v drugem, tujem in ne maternem jeziku. Večkrat se zgodi, da gre za kombinacijo večine okoliščin. Če je torej revščina glavni razlog, zakaj je toliko otrok po svetu primoranih delati, je paradoks toliko večji, saj ravno delo otrok revščino še dodatno spodbudi. Medtem ko so kot otroška delovna sila iskani in izkoriščani, se vse to izkaže toliko bolj nevhvaležno ko ti otroci enkrat odrastejo. Takrat za dela niso več iskani in primerni. Kot odrasli ljudje, ki jim je bila odvzeta možnost do izobrazbe, stika z zunanjim svetom in izkušnje, ki bi jih s tem pridobili, obtičijo v mizerno plačanih službah oz. delih, v kolikor sploh imajo "srečo", da delo najdejo. Če imajo otroke, se rada ponovi zgodba njih samih- svoje otroke pošljejo delat ali pa jih prodajo, da bi s tem sebi in preostali družini, če ta obstaja, zagotovili eksistenco.

⁵² Veliko otrok je prodanih zato, da služijo na kameljih farmah, kjer delajo kot jahači kamel v kameljih dirkah, ki so zelo razširjene in priljubljene v arabskem svetu.

4.5 ZAKONODAJA IN PRAVNI DOKUMENTI

Otroci uživajo varnost in posebno zaščito oz. bi jo vsaj naj, in to tako na globalni kot domači-nacionalni ravni. Njihove pravice in svoboščine so predmet in tema mnogih konvencij, kot najpomembnejšo pa velja izpostaviti:

- Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah⁵³
- Konvencija MOD številka 182 o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo⁵⁴
- Konvencija MOD številka 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja⁵⁵
- Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic⁵⁶

⁵³ Dostopna na strani: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105>. Sprejela jo je Generalna skupščina Združenih narodov z resolucijo št. 44/25 z dne 20. novembra 1989. Veljati je začela 2. septembra 1990 v skladu z 49. Členom.

⁵⁴ Dostopna na strani: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_ZAKO3095.html. Zakon o ratifikaciji Konvencije o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo (Konvencija ILO št. 182) (MKPDO) Ur.l. RS-MP, št. 7/2001.

⁵⁵ Dostopna na strani: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO2842.html. Zakon o ratifikaciji konvencije Mednarodne organizacije dela št. 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja, Ur.l. SFRJ-MP, št. 14/1982.

⁵⁶ Dostopna na strani: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=111>.

5 SPOLNO IZKORIŠČANJE OTROK

Spolno izkoriščanje otrok je ena tistih najbolj temnih plati že tako temne TZL. Predstavlja eno največjih in globljih kršitev vseh pravic ter svoboščin, hkrati pa gre za težko KD zoper nedotakljivost otroka.

MOD spolno izkoriščanje opredeljuje kot vsako izkoriščanje otrok in mladostnikov do dopolnjenega 18 leta, ki se zgodi s strani odrasle osebe in ki ga lahko spremlja plačilo v denarju ali v naravi.

Spolno izkoriščanje otrok obsega:

- uporabo deklic in dečkov v spolnih aktivnostih, za katere dobijo plačilo bodisi v denarju bodisi v naravi (gre za otroško prostitucijo). Za to delo se jih izkoristi na ulicah ali znotraj prostorov, kot so bordeli, diskoteke, lokali za masažo, bari, hoteli, restavracije,...),
- preprodajo otrok in mladostnikov za spolno suženjstvo,
- otroški spolni turizem,
- produkcijo, promocijo in distribucijo otroške pornografije,
- izkoriščanje otrok v seks predstavah, bodisi javnih bodisi zasebnih;

Žrtve so najpogosteje:

- otroci in mladostniki, ki so žrtve notranjega ali čezmejnega trgovanja z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja,
- otroci in mladostniki, ki so vpleteni v prostitucijo,
- otroci in mladostniki, ki jih izkoristijo za pornografijo in seks predstave,
- otroci in mladostniki, ki so žrtve pedofilov;

5.1 OPIS POSAMEZNIH POJAVNIH OBLIK SPOLNEGA IZKORIŠČANJA OTROK IN PRAVNA UREDITEV

5.1.1 OTROŠKA PROSTITUCIJA

Prostitucijo bi lahko opredelili kot prodajo svojega telesa in spolnih uslug proti denarju ali drugi oblika plačila. Kazenski zakonik (KZ-1) v členu 175 ureja zlorabo prostitucije in določa, da

(1) Kdor zaradi izkoriščanja sodeluje pri prostituciji druge osebe ali kdor s silo, grožnjo ali preslepitvijo navede, pridobi ali spodbudi drugo osebo k prostituciji, se kaznuje z zapornom od treh mesecev do petih let.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno proti mladoletni osebi ali proti več osebam ali v okviru hudodelske združbe, se storilec kaznuje z zapornom od enega do desetih let.

Komentar k zakonu: Zaporne kazenske sankcije predvidene zaradi zlorabe prostitucije obsegajo od treh mesecev do petih let ter od enega do desetih let, v kolikor so dejanja, kot so sodelovanje pri prostituciji druge osebe ali ko nekdo s siljenjem, grožnjo, preslepitvijo navedb, pridobi ali spodbudi drugo osebo k prostituciji, naperjena zoper mladoletni osebi.

Po Izbirnem protokolu h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije, se otroška prostitucija definira kot zloraba otroka v spolnih dejavnostih.

5.1.2 SPOLNO SUŽENJSTVO

Za spolno suženjstvo gre, kadar je oseba prisiljena v prostitucijo oz. kadar se jo proti njeni volji izkorišča za spolnost in spolne usluge. Sama besedna zveza "spolno suženjstvo" se je prvič uporabila okoli leta 1905⁵⁷. Bistvena razlika med prostitucijo in spolnim suženjstvom je ta, da je v slednjem oseba v suženjskem razmerju, da se jo zadržuje proti njeni volji. Pri prostituciji večkrat, predvsem starejša dekleta, prostovoljno in zavedno vstopijo vanjo.

Statistični podatki UNESCA⁵⁸ za leto 2003 kažejo, da je bilo takrat v spolno suženjstvo pod prisilo vpeljanih okoli 75.000 žensk, od tega jih je bila tretjina stara pod 17 let. Šlo je za dekleta iz vsega sveta, cilj končne destinacije pa so bile Združene države Amerike.

5.1.3 OTROŠKI SPOLNI TURIZEM

Otroški spolni turizem je pojasnitvi Ameriškega pravosodnega ministrstva⁵⁹ ena najbolj dobičkonosnih industrij zadnjega obdobja, hkrati pa predstavlja tisto temačno, zamolčano skrivnost, ki se skriva za potovanji in globalnim turizmom. MOD je ugotovila, da je leta 1998 kar 2 do 14 odstotkov BDP v državah kot so Indonezija, Malezija, Filipini in Tajska prišlo na račun spolnega turizma. Če so pred leti primat v otroškem spolnem turizmu imele države na območju Azije, potem se je ta danes preselil in razširil tudi v Mehiko in ostale države Srednje Amerike. T.i. "otroški spolni turisti"⁶⁰ so posamezniki, ki potujejo v tuje države, da bi zadovoljili in izpolnili svojo potrebo po spolnih odnosih z otroki. Različne organizacije, ki se bojujejo proti pojavu spolnega

⁵⁷ Povzeto po spletni strani: <http://dictionary.reference.com/browse/sex+slave>.

⁵⁸ UNESCO- Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, vir: <http://www3.unescobkk.org/culture/webtraffickingv2/ShowStatistic.aspx?MainID=851>.

⁵⁹ Povzeto po spletni strani: <http://www.justice.gov/criminal/ceos/index.html>.

⁶⁰ Lasten smiseln prevod avtorice.

izkoriščanja otrok, ocenjujejo, da je na leto okoli milijon otrok prisiljenih v spolni turizem oz. delo. Kot pri večini ostalih oblik otroškega dela ali drugih oblik izkoriščanja, je tudi tukaj glavni ter prevladujoči faktor, revščina in pomanjkanje. V večini držav, kjer prihaja do otroškega spolna turizma, je prisotna huda revščina, nestabilne politične razmere ter šibko gospodarstvo. Vse to ima lahko za posledico nepismeno, neizobraženo prebivalstvo in otroci, ki izhajajo iz takšnih razmer so lahke tarče. Bodisi jih novačijo in pod pretvezo zvabijo za to nastavljeni "iskalci" bodisi jih družine same prodajo oz. prisilijo v to. Velik problem predstavlja tudi spolno razlikovanje oz. spolna neenakost- tako je recimo deklicam zaradi njihovega spola mnogokrat onemogočeno šolanje, zaradi česar morajo poiskati in najti druge oblike ter možnosti preživetja. Vlogo v razponu otroškega spolnega turizma igra tudi internet, ki zaradi svoje enostavne uporabe in vsesplošne ter hitre dostopnosti omogoča, da se takšna oblika turizma oglašuje. Tako obstajajo spletne strani, preko katerih si lahko otroški spolni turisti izmenjajo izkušnje, cene v raznih destinacijah ter ostale informacije. Tako takšnim turistom predstavlja enostavno in poceni orodje, s katerim pridejo do podatkov in omogoča rast. Zadnji dejavnik v otroškem spolnem turizmu, ki lahko posredno ali neposredno vpliva na dvig otroškega spolnega turizma, so akcije tujih vlad oz. držav. V večini držav, kjer je prisoten porast otroškega spolnega turizma, si želijo čim večjega obiska tujih gostov, saj jim vzpon turizma, zaradi slabih gospodarskih razmer, predstavlja možnost zaslužka. V zameno za povečano gospodarsko rast in večjo finančno stabilnost, so tako včasih pripravljeni zamažati na eno oko, kadar je govora o podtalni obliki turizma- otroškem spolnem turizmu. Veliko otrok je prodanih oz. so žrtve TZO, kot primer- na Tajskem, Burmske deklice, tudi takšne, ki še niso dopolnile niti 13 let prodajo v različne bordele. Raziskave kažejo, da imajo žrtve te trgovine, od 2 do 10 strank na teden, kar nanese od okoli 100 do 1500 strank na leto. Manjše otroke, tiste stare pod 10 let, vpeljejo v streženje takšnim turistom. Žrtve so prestrašene, živče v strahu pred nasiljem svojih strank, zvodnikov oz. lastnikov, policije. Prav zato je velika večina njih depresivna ter ima nizko samopodobo. Poleg tega jih pestijo tudi fizične zdravstvene težave, kot so tuberkuloza, razna vnetja in poškodbe, nastale zaradi fizičnega nasilja. Ti otroci živijo v izjemno slabih razmerah- večina jih je resno poškodovanih in bolnih, pri tem pa ni nikdar deležna ustrezne zdravstvene oskrbe, njihova prehrana je povsem neustrezna, prav tako

pa ostanejo tudi brez plačila za svoje delo. Veliko število takšnih otrok tekom odraščanja zapade pod vpliv drog ali konča življenje s samomorom.

"Otroškega spolnega turista" se lahko označi kot posameznika, ki potuje po svetu, z namenom, da ima spolne odnose z otroki. Po večini gre za moške iz vseh družbenih razredov in vseh izobrazb. Prevladujejo moški iz držav zahodne Evrope in Severne Amerike. Nekateri so pedofili⁶¹, drugi pa so predvsem takšni, ki izkoristijo dano situacijo. Gre za odrasle posameznike, ki ne iščejo otrok kot spolnih partnerjev redno, pač pa se z njimi zapletejo samo občasno, če se pojavi priložnost. Nekateri od njih so prepričani, da s tem, ko imajo spolne odnose z otroki, le-tem in njihovim družinam finančno pomagajo oz. jim je to v "tolažbo". Spet nekateri poskušajo svoja dejanja upravičiti z argumentom, da so v drugih državah, tujih kulturah in tradicijah otroci spolno bolj zreli ter da se tam na spolne odnose z njimi ne gleda kot tabu. Spet drugi samo izkoriščajo možnost anonimnosti, ki jo uživajo kadar so v tujini, nekateri pa so mnenja, da drugod oz. v tujini zanje veljajo drugačna moralna pravila, kot v njihovi domovini. Med slednjimi se najdejo tudi takšni, ki jih vodi golo sovraštvo ali ignoranca, kot je to recimo v primeru rasizma ali nacionalizma, kadar takšna oseba gleda na otroke iz tretjega sveta kot na manj pomembne oz. sploh nepomembne, torej manjvredne. Največ lahko na področju preprečevanja in kazenskega pregona otroškega spolnega turizma naredijo države same. Veliko teh držav je že sprejelo kazensko zakonodajo, ki spolno izkoriščanje otrok opredli kot kaznivo dejanje, vendar je težava, da ne pride do njene uporabe oz. se zakonodaja ne izvršuje ustrezno. Kot že omenjeno je težava v tem, da želijo države okrepiti svoj turizem, četudi na račun otroštva svojih državljanov, zelo pogosta pa je tudi policijska korupcija- na Tajskem in na Filipinih tako policija recimo straži bordele in celo novači otroke za prostitucijo. V nekaterih državah policija celo sama neposredno izkorišča otroke. Tudi mednarodna skupnost ostaja nemočna, ker se je nemogoče zanesti na države destinacije, da bodo ustrezno sprejele in izvajale pravice in zaščite, ki pritečejo otroškim žrtvam.

⁶¹ Kaj je pedofil-točne definicije ni, lahko pa bi rekli, da je to odrasla oseba, moškega ali ženskega spola, ki jo spolno privlačijo otroci in mlajši mladostniki, nekje do 15. leta, ostane lahko zgolj pri 'zagledanosti', lahko pa prihaja tudi do hujših zlorab in kaznivih dejanj v smislu spolne zlorabe, avtoričin opis.

5.1.4 PRODUKCIJA, PROMOCIJA IN DISTRIBUCIJA OTROŠKE PORNOGRAFIJE

Otroško pornografijo lahko opredelimo kot vsakršno prikazovanje otrok in mladostnikov, najsi gre za fotografije, film, video, slike, računalniško ali računalniško obdelane podobe, ki vključuje oz. namiguje na spolno izkoriščanje otrok, jih prikazuje v spolnem odnosu ali se kako drugače osredotoča na otrokovo spolno vedenje oz. njegove spolne organe⁶².

Prepoznamo jo torej kot vsako:

- Slikovno prikazovanje otroka, ki sodeluje v nedvoumnem spolnem odnosu oz. osebe, za katero se zdi, da je otrok
- Realistične podobe otroka, ki sicer ne obstaja, v nedvoumnem spolnem odnosu ali dejanju.

5.1.4.1 KAZENSKI PREGON IN PRAVNA UREDITEV

V Republiki Sloveniji je zakonska podloga za pregon otroške pornografije KZ-1, ki v členu 176 določa, da:

Kdor osebi, mlajši od petnajst let, proda, prikaže ali z javnim razstavljanjem ali kako drugače omogoči, da so ji dostopni spisi, slike, avdiovizualni ali drugi predmeti pornografske vsebine, ali ji pokaže pornografsko ali drugačno seksualno predstavo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let.

Kdor zlorabi mladoletno osebo za izdelavo slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, jo uporabi za pornografsko ali drugačno seksualno predstavo ali taki predstavi vedoma prisostvuje, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

⁶² Povzeto po spletni strani: <http://www.spletno-oko.si/index.php?fl=0&p1=603&p2=573&p3=701&id=701>.

Enako se kaznuje, kdor proizvede, razširi, proda, uvozi, izvozi ali drugače ponudi pornografsko ali drugačno seksualno gradivo, ki vključuje mladoletne osebe ali njihove realistične podobe, ali kdor poseduje tako gradivo, ali razkriva identiteto mladoletne osebe v takem gradivu.

Če je bilo dejanje iz drugega ali tretjega odstavka tega člena storjeno v hudodelski združbi za izvrševanje takih kaznivih dejanj, se storilec kaznuje z zaporom od enega do osmih let.

Pornografsko ali drugačno seksualno gradivo iz drugega, tretjega in četrtega odstavka tega člena se vzame ali njegova uporaba ustrezno onemogoči.

Komentar k zakonu: zakon predvideva različne razpone kazni za različne oblike zlorab mladoletnih oseb. Najmilejša kazen, ki jo predvideva je denarna kazen, najstrožja predvidena pa zaporna, in sicer do osem (8) let. Glede na težo, ki jo imajo KD storjena proti mladoletnim osebam in posledice, ki jih imajo tako za žrtev kot vse njene bližje, se lahko postavi vprašanje primernosti takih kazni, ki so precej nizke. Nove smernice bo narekovala Direktiva Sveta Evrope 2010/0064⁶³, ki zaenkrat obstaja zgolj kot predlog in s katero bi prišlo do poenotenja do okoli 20 KD s tega področja in določitvijo praga najvišjih kazni. S tem bi se zaporna kazen zvišala vsaj za 2 leti. Hkrati z zvišanjem kazni, bo se dalo poudarek tudi boju proti spolnemu turizmu, saj bo omogočen pregon državljanov EU, ki jih le-ti zakrivijo zunaj meja EU. Predvidevajo, da naj bi s tem upadlo zanimanje za spolni turizem, hkrati pa bodo DČ morale ukrepati in nastopiti tudi proti organizaciji takšnih potovanj.

Preostala zakonodaja in pravni dokumenti, ki pridejo v poštev so še:

- Konvencija o otrokovih pravicah
- Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije (velja od 1.8.2004)
- Resolucija 1307(2002) Parlamentarne skupščine Sveta Evrope

⁶³ Dostopno na strani: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=510356:cs&lang=sl&list=525713:cs,510356:cs,&pos=2&page=1&nbl=2&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte;)

[lex.europa.eu/Notice.do?val=510356:cs&lang=sl&list=525713:cs,510356:cs,&pos=2&page=1&nbl=2&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte;](http://www.consilium.europa.eu/homepage/highlights/eu-strikes-hard-at-paedophiles?lang=sl)

[http://www.consilium.europa.eu/homepage/highlights/eu-strikes-hard-at-paedophiles?lang=sl.](http://www.consilium.europa.eu/homepage/highlights/eu-strikes-hard-at-paedophiles?lang=sl)

- Sklep Sveta EU št. 2000/375/PNZ z dne 29.5.2000 o boju proti otroški pornografiji na internetu
- Sklep Sveta EU št. 2004/68/PNZ z dne 22.12.2003 o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok in otroški pornografiji
- Konvencija o kibernetiki kriminaliteti (velja od 1.1.2005)
- Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji
- Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolnim zlorabljanjem

6 VLOGA ORGANIZIRANEGA KRIMINALA OZ. ORGANIZIRANIH KRIMINALNIH ZDRUŽB IN TRGOVINE Z LJUDMI

6.1 DEFINICIJA ORGANIZIRANEGA KRIMINALA

Enotne opredelitve organiziranega kriminala ni lahko podati, obstaja pa več različnih, posameznih opredelitev, s pomočjo katerih lahko dobimo približno definicijo, ki nam pomaga razumeti, za kaj sploh gre v primeru organiziranega kriminala.

Nemška definicija pravi, da gre za celoto zavestno udejanjenih KD, ki se jih stori z namenom pridobitve denarnih koristi in uveljavljanja oblasti na določenem teritoriju. Gre za težja KD, ki so lahko posamezna ali povezana. Potrebna je udeležba vsaj dveh (2) storilcev, ki se pri povzročitvi KD poslužujeta uporabe posebnih sredstev nasilja in izsiljevanja, ali pa posredno ali neposredno vplivata na politiko, sodstvo, upravo, včasih tudi pod pretvezo zakonite poslovne strukture. To definicijo, ki izhaja iz nemškega prava, je oblikovalo nemško pravosodno ministrstvo, v sodelovanju z nemško policijo in senatorji zveznih vlad.

Druga definicija je definicija, ki je bila leta 1997 predstavljena na pravniškem srečanju Round Table na Dunaju. Ta poudarja, da gre pri organiziranem kriminalu za celoto posameznih KD, ki so med seboj tako povezana, da zanje lahko uporabimo termin organizirana. Po tej definiciji organiziranega kriminala ne moremo omejiti na samo eno vrsto ravnanja storilcev KD. Upoštevati je potrebno tudi njihovo tipičnost. Le-ta so recimo preprodaja mamil, orožja, pranje denarja in z vidika TZL, TZL, njene pojavne oblike in posledično korupcija. Seveda poleg tega obstajajo še druga, za organiziran kriminal, netipična KD, ki pa so storjena v povezavi z organiziranim kriminalom.

Kot tretjo definicijo lahko navedemo definicijo Evropske komisije, ki je določila posamezne kriterije, od katerih morajo biti izpolnjeni kriteriji 1, 2, 3 in 11, da lahko govorimo o organiziranemu kriminalu.

Ti kriteriji so:

1. Združenje vsaj dveh (2) oseb
2. Vsaka od oseb ima posebno nalogo oz. zadolžitev
3. Skupina ali organizacija je ustanovljena za nedoločen čas
4. Uporabljajo se posebne metode nadzora in discipline
5. Pri storitvi gre za kazniva dejanja
6. Skupine ali organizacije so mednarodno aktivne
7. Poslužujejo se uporabe nasilja in drugih načinov ustrahovanja
8. Uporabljajo strukture, ki so značilne za pridobitna podjetja
9. Ukvarjajo se s pranjem denarja
10. Imajo vpliv na politiko, sodstvo in medije
11. Stremijo za denarnim dobičkom

6.1.2 ORGANIZIRANA KRIMINALNA ZDRUŽBA ALI MAFIJA

Organizirana kriminalna združba ali mafija je večinoma posebna tajna družba, ki hoče ostati in delovati nevidno ter skrito pred državnimi organi in javnostjo. Člani takšne združbe so zavezani k spoštovanju strogega kodeksa o delovanju take združbe ter morajo svojo pripadnost in obstoj takšne združbe prikrivati.

Mafija običajno sestoji iz članov, ki so pripadniki skupne etnične skupine, tako da se od večine družbe oz. javnosti, ločijo že po jeziku in obnašanju. Pomembno vlogo igrajo tudi družinske oz. sorodstvene vezi, veže jih močan občutek pripadnosti, zaupnosti in sodelovanja ter, posledično, pripravljenosti pomagati in zaščititi pripadnika, ki bi zašel v težave.

Trije (3) najpogostejši razlogi, zakaj pride do nastanka takih združb, so:

1. Pripadnost etnični manjšini- tukaj bi se lahko kot glavni razlog oz. povod za nastanek mafije iz tega razloga navedla pogosta neenakost oz. neenakopravno ali nepravilno obravnavanje manjšin v primerjavi z večinskim prebivalstvom. Tako jih lahko slabi življenjski pogoji, diskriminacija in nezmožnost napredovanja po družbeni lestvici privedejo do tega. Vsekakor pa ne gre posploševati in trditi, da

je nekdo član mafije ali da je razlog, da kdaj postane, toliko večji, ker je priseljenec oz. pripadnik manjšine.

2. Ekonomski razlogi- svetovna revščina je v porastu, finančni in borzi zlom pa k temu še pripomoreta, zato je veliko svetovne populacije v hudem gmotnem pomanjkanju ter se je tako zaradi tega pripravljene zateči tudi k takšnim združbam. Nekaj je tudi takih, ki bi si želeli napredovati po družbeni lestvici, pa jim je to na zakonit način oteženo- takšni posamezniki so lahke tarče za mafije.
3. Družbeno- politični razlogi- do organiziranega kriminala še posebej hitro in uspešno prihaja na območjih, ki so od države pozabljena in zanemarjena, kar ima za posledico višjo stopnjo brezposelnosti in kriminala.

Preostali razlogi, ki veljajo predvsem za področje Evropske unije, so še:

- Splošni- širitev EU na vzhod, revščina držav, ki mejijo na nove članice EU in politična nestabilnost držav, ki mejijo na EU
- Ekonomski razlogi- mednarodni finančni trgi, globalizacija gospodarstva, enotni gospodarski trg znotraj EU, novi načini ustanavljanja podjetij, čezmejne lastninske pravice, prost pretok delovne sile
- Socialni razlogi- večja mobilnost EU državljanov in drugih, stik manjšinskih skupin z drugimi v tujini
- Tehnični razlogi- nove telekomunikacijske metode, elektronsko poslovanje, razvoj spleta, ustvarjanje virtualnih identitet, napredek v računalniški in tiskalniški panogi

Glavni motiv za nastanek mafij in organiziranega kriminala je dobiček, ki je neobdavčen. Hkrati z željo po čistem dobičku, pa je tukaj še želja po moči, obvladovanju in oblasti, ki jo najlažje uresniči z nasiljem in vcepitvijo strahu pred nasiljem.

6.1.3 NAJPOGOSTEJŠE POJAVNE OBLIKE ORGANIZIRANEGA KRIMINALA

Kot že rečeno se združbe organiziranega kriminala oz. mafije ukvarjajo pretežno z večjimi, celostno povezanimi KD, ki presegajo državne meje in katerih glavni cilj je predvsem ustvariti veliko neobdavčenega dobička, ter hkrati s tem pridobiti na moči in ugledu. Zato ne preseneča, ko ugotovimo, da med najpogostejše oz. najbolj tipične pojavne oblike, sodijo:

- Pranje denarja
- Gospodarski kriminal
- Preprodaja mamil
- Kockanje in igre na srečo
- Kriminal na internetu

In kot zadnji dve (2), za to diplomsko delo najbolj relevantni obliki:

- Trgovina z ljudmi,
- Korupcija

6.2 ORGANIZIRAN KRIMINAL, TRGOVINA Z LJUDMI IN PRISILNO DELO OTROK TER IZKORIŠČANJE V SPOLNE NAMENE

Kaj točno je trgovina z ljudmi, je že pojasnjeno v poglavju, ki je namenjeno sami trgovini z ljudmi. Kako pa je tu vpleten organiziran kriminal in zakaj predstavlja enega najboljših in najbolj dobičkonosnih in cvetočih 'poslov', ki se jih lahko organizirane kriminalne združbe lotijo, pa bom poskušala predstaviti v tem poglavju.

6.3 UKREPI PROTI ORGANIZIRANEMU KRIMINALU TER PRAVNI DOKUMENTI- NA RAVNI REPUBLIKE SLOVENIJE IN NA MEDNARODNI RAVNI, PREDVSEM NA RAVNI EVROPSKE UNIJE

Kazenski zakonik Republike Slovenije

Evropska komisija ugotavlja, da organiziran kriminal predstavlja resno grožnjo državljanom EU, njenim poslom in državnim institucijam ter gospodarstvu na splošno. Za mafijo je značilno čezmejno delovanje in sodelovanje, kar kliče k toliko večjemu in bolj ubranemu sodelovanju med tako državami članicami kot nečlanicami. Kot rezultat delovanja mafijskih združb, so nastale razne evropske agencije, ki skupaj nastopajo v boju proti njim. Te so recimo Europol, Eurojust in CEPOL.

EUROPOL

Europol je evropski policijski urad, katerega glavni cilj in naloga je doseči varnejšo Evropo, k čemer težijo s sodelovanjem v boju zoper organiziran kriminal, terorizem in organizirane kriminalne združbe ter nasploh vsem hujšim kriminalnim dejanjem, ki resno ogrožajo ali prizadenejo dve ali več članic ter zato zahtevajo celovit pristop k reševanju, ki temelji na sodelovanju. Leta 2010 je postal ena od agencij EU, s temeljno nalogo pomagati pri sodelovanju in izboljšati učinkovitost med pristojnimi organi posameznih članic v boju proti kriminalu. Glavne naloge, s katerimi se Europol ukvarja oz. hujše oblike kriminala, ki jih preganja so:

- nedovoljena trgovina s prepovedanimi drogami,
- nezakonite dejavnosti pranja denarja,
- kriminal, povezan z jedrskimi in radioaktivnimi snovmi,
- nezakonito tihotapljenje priseljencev,
- trgovina z ljudmi,
- kriminal, povezan z motornimi vozili,
- umor, huda telesna poškodba,
- nedovoljena trgovina s človeškimi organi in tkivi,
- ugrabitev, protipraven odvzem prostosti in jemanje talcev,
- rasizem in ksenofobija,

- organiziran rop,
- nedovoljena trgovina s kulturnimi dobrinami, vključno s starinami in umetniškimi deli,
- preslepitev,
- izsiljevanje in oderuštvo,
- ponarejanje in piratstvo izdelkov,
- ponarejanje uradnih listin in promet z njimi,
- ponarejanje denarja in plačilnih sredstev,
- kriminal, povezan z uporabo računalniških sistemov,
- korupcija,
- nedovoljena trgovina z orožjem, strelivom in razstrelivi,
- nedovoljena trgovina z ogroženimi živalskimi vrstami,
- nedovoljena trgovina z ogroženimi rastlinskimi vrstami in podvrstami,
- kriminal zoper okolje,
- nedovoljena trgovina s hormonskimi snovmi in drugimi pospeševalci rasti

Državam članicam EU nudi hitro in neovirano izmenjavo informacij, zagotavlja operativno analitično podporo, pripravlja strateška poročila in analizira posamezne pojavne oblike kriminalitete ter zagotavlja strokovno in tehnično podporo pri preiskavah znotraj EU, pri tem pa upošteva nadzor in pravno suverenost posameznih držav. Ustanovljen je bil 7. februarja 1992 s podpisom Maastrichtskega sporazuma, sedež pa ima v Haagu, na Nizozemskem. Njegovi začetki segajo v leto 1993, ko je od pričel začasno delovati 3. januarja, kot Europol Služba za droge (ESD). Kot že nakazuje samo ime, je bil prvotno mišljen predvsem kot urad, ki bi se naj boril proti trgovini z mamili, vendar so se njegove naloge in pristojnosti sčasoma širile še na druga področja, dokler ni s 1. julijem 1999 pričel delovati v polnem obsegu. To se je zgodilo po tem, ko so Europolovo konvencijo leta 1998 ratificirale vse države članice. S 1. januarjem 2010 je doslej veljavno podlogo za obstoj Europola, Konvencijo o ustanovitvi, nadomestil Sklep o ustanovitvi, in na podlagi te nove pravne podlage, je bil preoblikovan v agencijo. To Europolu prinaša nova pooblastila in naloge, kot so recimo, razširjena pooblastila za obravnavo kriminalitete, ki ni nujno povezana z organiziranim kriminalom, podpora članicam pri zagotavljanju varnosti pri organizaciji večjih mednarodnih dogodkov, dvostranska izmenjava informacij med članicami, ki niso v

mandatu Europolu ter uporaba njihovih tehničnih sredstev, večja fleksibilnost, prožnejša pravna podlaga, ki omogoča hitrejše odzivanje na spremembe v strateškem okolju ter financiranje iz proračuna EU ter uporaba kadrovskega predpisov EU.

EUROJUST

Eurojust⁶⁴ je organ EU- urad, ki je bil leta 2002 ustanovljen za okrepitev boja proti težjim oblikam organiziranega kriminala. Ustanovil ga je Evropski svet, sestoji pa iz tožilcev, sodnikov ali policijskih uradnikov, ki so jim dane enake pristojnosti. Povedano drugače- je urad, katerega naloga je spodbujati in izboljšati koordinacijo med pristojnimi pravosodnimi organi držav članic EU pri preiskavah in pregonu, kadar se ukvarjajo s težjimi oblikami čezmejnega in organiziranega kriminala.

Ena od njegovih primarnih nalog, je tudi povečanje učinkovitosti dela preiskovalnih organov in organov kazenskega pregona, ki se borijo v odpravljanju težjih oblik čezmejnega in organiziranega kriminala, med katerimi je tudi TZL, z željo in namenom, da se storilce, torej trgovce in druge vpletene, čim prej privede pred sodišče.

Eurojust svoje naloge izpolnjuje preko nacionalnih članov ali kot kolegij. Tako lahko pristojne organe držav članic zaprosi, da izvedejo preiskavo določenih dejanj ali jih kazensko preganjajo, lahko soglašajo, da je drug organ v boljšem položaju za izvedbo preiskave ali pregona določenih dejanj, tako da se pristojni organi med seboj uskladijo, sledi ustanovitev preiskovalne komisije ali pa zagotovitev vseh potrebnih informacij za opravljanje nalog. Prav tako je Eurojust pristojen za medsebojno obveščanje pristojnih organov in za njihovo sodelovanje ter usklajevanje. Pri svojem delu sodeluje z Evropsko pravosodno mrežo, Europolom in uradom OLAF⁶⁵. Sestavlja ga 27 nacionalnih članov- iz vsake

⁶⁴ Dostopno na strani: https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?plang=sl&idTaxonomy=23&vmac=k5zRd4p-vn5wpbLU_Ie26j_407n1TSPDAwCsJB_XydwbfkKQ7MJB7YNC44XBiSKMIJcu-m1u36oJ41dSv-f6agAACFkAAAGk.

⁶⁵ Evropski urad za boj proti goljufijam, ustanovljen leta 1999, z namenom zaščititi finančne interese EU in za zagotovitev smotrne porabe sredstev EU, vir: <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/slovenian/C43/>.

države članice EU po en član, stalni sedež pa ima v Haagu. Člani Eurojusta so praviloma starejši in izkušeni tožilci, sodniki ali policijski uradniki, ki so jim dodeljene enakovredne pristojnosti. Eurojust sestavlja 27 nacionalnih članov, in sicer po eden iz vsake države članice EU. Eurojustu države članice v skladu s svojim pravnim sistemom začasno dodelijo po enega nacionalnega člana; stalni sedež je v Haagu. Nacionalni člani so starejši, izkušeni tožilci, sodniki ali policijski uradniki z enakovrednimi pristojnostmi. 4. junija 2009 je bil sprejet nov sklep, ki ga je sprejel Svet in ki govori o okrepitvi Eurojusta, ki lahko tako po novem vzpostavi minimalno skupno osnovo za pooblastila nacionalnih članov, izboljša prenos informacij, nacionalne umestitve Eurojusta, okrepi odnose med EJ in EPM, okrepi pravosodno sodelovanje s tretjimi državami, kar je pomembno predvsem takrat, kadar v povezavi s TZL, trgovci in žrtve niso državljani članic EU.

CEPOL

CEPOL⁶⁶ ali College européen de police (okrajšava iz francoskega jezika, op.) je Evropska policijska akademija, ki združuje visoke policijske uradnike držav članic EU in ki želi spodbuditi čezmejno sodelovanje ter povezovanje pri preprečitvi kriminalitete in zagotavljanju javne varnosti. Ustanovljena je bila 22. 12. 2000 s sklepom Sveta⁶⁷. 26. 7. 2004 sta bila k ustanovitvenemu sklepu sprejeta še dva (2) amandmaja strani Sveta⁶⁸, s katerima je pridobila status pravne osebe in s katerim je bil kot sedež njenega stalnega sekretariata določen v Bramshillu, Združeno kraljestvo. Njegova naloga je, da poskrbi za vse administrativne naloge, potrebne za izvedbo letnega programa ter dodatnih programov in iniciativ, ko je potrebno. Tudi CEPOL je agencija EU in sicer od 1. 1. 2006, s sklepom Sveta z datuma 20. 9. 2005⁶⁹. Na ta način je omogočeno lažje financiranje, saj se financira iz proračuna skupnosti. Vodi jo Upravni svet, ki sprejema vse odločitve v zvezi z delovanjem. Upravni svet sestavljajo predstavniki nacionalnih

⁶⁶ Povzeto po spletni strani: <http://www.policija.si/index.php/mednarodno-sodelovanje/cepol>.

⁶⁷ 2000/829/JHA.

⁶⁸ 2004/566/JHA in 2004/567/JHA.

⁶⁹ Sklep 2005/681/PNZ.

izobraževalnih institucij, vsaka država ima po en glas, vodi ga pa predsedujoča država. Sestane se štirikrat na leto, da sprejme delovni program, proračun, skupne učne načrte, programe usposabljanj, učne metode in druge metode za učenje ter poučevanje. Poleg Upravnega sveta delujejo še različni odbori in sicer odbor za letni program, odbor za usposabljanje in raziskovanje, odbor za proračun in strateški odbor. Za lažje sodelovanje so razvili t.i. nacionalne kontaktne točke, ki služijo kot uradna povezave med državami članicami in CEPOL-om. Preko teh točk se prenašajo obvestila, dokumenti in publikacije. Kontaktna točka Republike Slovenije Policijska akademija v Generalni policijski upravi.

Glavna naloge in aktivnost, ki jo CEPOL izvaja je seveda usposabljanje, vendar se tukaj njihove naloge ne končajo. Želijo predvsem vzpostaviti učenje kot proces, ki pripelje do spremembe in povečanja kompetenc s pomočjo različnih učnih metod.

Pomembni so predvsem skupni programi, ki jih CEPOL pripravlja. Gre za programe s področja policijskega dela za primere, ko je potrebno in koristno določena znanja in veščine poenotiti za lažje in uspešnejše reševanje.

Programi, ki so na voljo ali pa so v nastajanju so:

- protiterorizem,
- evropsko policijsko sodelovanje,
- Europol,
- policijska etika in preventiva pred korupcijo,
- nasilje v družini,
- pranje denarja,
- trgovanje z ljudmi,
- trgovanje z drogami,
- civilni krizni menedžment,
- upravljanje različnosti,

O tem kateri skupni program uživa prioriteto se določi na osnovi pričakovanj in odločitev drugih teles EU, kot je Svet, Europol in njegova OCTA poročila, Evropska komisija, delovna skupina policijskih šefov. Prioritete pri odločanju za skupne programe se določajo na osnovi pričakovanj in odločitev drugih teles EU, kot so

Evropska komisija, Svet, Europol s svojimi OCTA poročili in delovna skupina policijskih šefov.

7 VLOGA KORUPCIJE

Korupcija predstavlja element, ki je neločljivo povezan tako z mednarodnim organiziranim kriminalom⁷⁰ kot tudi s samo TZL. Njena vlogi v slednji je velika ter predstavlja pereč problem ter veliko oviro v boju zoper TZL. Zaradi raznovrstnosti akterjev na pasivni strani, torej prejemnikov, ki sega vse od obmejnih policistov do sodnikov, se dogaja, da tako korupcija in posledično TZL ostajata skorajda neopaženi, saj se jima zaradi moči, ki ju uživajo prejemniki vse prevečkrat zmanjša njun pomen.

7.1 DEFINICIJA IN POJASNITEV KORUPCIJE

Po pojasnilih Komisije za preprečevanje korupcije RS⁷¹ korupcijo na podlagi zakonske osnove, najlažje definiramo kot "*vsako kršitev dolžnega ravnanja z namenom pridobiti korist zase ali za drugega*".

Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije⁷² pa jo definira kot: "*vsako kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenih, ponujenih ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega*".

⁷⁰ Javornik, Ana. Trgovina z ljudmi in prisilno delo otrok ter izkoriščanje otrok v spolne namene (novodobno suženjstvo): ORGANIZIRAN KRIMINAL, str. 62. Diplomsko delo, 2012.

⁷¹ V RS je Komisija za preprečevanje korupcije samostojen in neodvisen organ, in kljub temu, da predstavlja del javnega sektorja, ni podrejena ne vladi ne državnemu zboru, kar pomeni, da od njih ne dobiva nikakršnih navodil ali napotkov oz. usmeritev. Pri delu jo vodita ustava in zakon. Prav tako pa tudi ni organ, ki bi bil pristojen za obravnavo kaznivih dejanj, niso ji dana policijska pooblastila, sme pa sodelovati s policijo in tožilstvom pri odkrivanju kaznivih dejanj. Nepravilnosti, ki jih sme preiskovati, so samo tiste, ki so navedene v ZintKP, pri ostalih kršitvah, torej tistih, ki jih dotični zakon ne omenja oz. rešuje, pa mora prepustiti tožilstvu in policiji. Predhodnik komisije je bil Urad za preprečevanje korupcije, ki ga je z vstopom Zakona o preprečevanju korupcije v veljavo leta 2004, nadomestila Komisija. Le-tej so bila leta 2010, ko je pričel veljati nov zakon- Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije, dana še večja pooblastila. Vir: <http://www.kpk-rs.si/sl/komisija>.

⁷² Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (ZIntPK) Ur.l. RS, št. 45/2010.

Komisija jo deli na različne elemente, ki obsegajo in ki morajo vsebovati vsako od sledečih ravnanj, da ga lahko štejemo za koruptivnega:

- iti mora za (vsako) kršitev, kar pomeni, da nekdo stori nekaj, česar ne bi smel ali pa gre za opustitev kakšnega ravnanja, ki bi ga moral opraviti),
- krši se določeno ravnanje (torej nekaj, kar je oseba dolžna storiti, ker jo k temu zavezujejo veljavni zakonski in podzakonski predpisi, kodeksi ravnanja, drugi veljavni notranji predpisi poslovnih ali poklicnih združenj, podjetij, društev,...),
- kršitev zakrivijo uradne osebe (uradne osebe po ZintPk so: funkcionarji, uradniki na položaju, drugi javni uslužbenci, poslovodne osebe in člani organov upravljanja, vodenja in nadzora v subjektih javnega sektorja ter odgovorne osebe- osebe, ki so s predpisom, aktom pristojnega organa ali po naravi nalog, ki jih opravljajo, pooblašcene za sprejemanje odločitev ali za določeno ravnanje, me drugim so to tudi člani vodstvenih ali nadzornih organov v pravnih osebah ter tudi samostojni podjetniki),
- gre za javni sektor (državni organi in uprave samoupravnih lokalnih skupnosti, javne agencije, javni skladi, javni zavodi in javni gospodarski zavodi, druge osebe javnega prava, ki so posredni uporabniki državnega proračuna ali proračuna lokalne skupnosti, vključno z javnimi podjetji in gospodarskimi družbami, v katerih ima večinski delež oziroma prevladujoč vpliv država ali lokalna skupnost), lahko pa gre seveda tudi za zasebni sektor⁷³
- vse to pa se opravi z namenom zase ali za koga drugega pridobiti korist, kjer se kot korist šteje vsaka premoženjska ali nepremoženjska obogatitev, premoženjska običajno pomeni denar, nepremoženjska pa je vsaka korist, ki fizično ni opredmetena, kot na primer različne usluge, prednosti ter druge ugodnosti, ki se jih ne da premoženjsko oceniti;

⁷³ Sem sodijo vsi, ki ne sodijo v definicijo javnega sektorja, kot ga določa ZintPK UL RS, št. 43/2011.

Ločimo dve (2) plati koruptivnosti, in sicer aktivno in pasivno. V aktivni vlogi je tisti, ki korupcijo ponuja, obljublja ali daje, na aktivni vlogi je torej dajalec koristi, medtem ko je na pasivni strani prejemnik koristi, torej nekdo, ki mu je bila korist bodisi že dana, ali pa mu je obljubljena ali ponujena.

Bistvenega pomena je koruptivni namen. To pomeni, da je korist obljubljena ali dana z namenom, da spodbudi ali nagradi kršitev dolžnega ravnanja oz. kot poplačilo, kadar je dolžno ravnanje že opravljeno.

Koruptivna ravnanja, ki so obenem tudi kazniva dejanja po KZ-1:

- Kršitev proste odločitve volivcev (člen 151)
- Sprejemanje podkupnine pri volitvah (člen 157)
- Nedovoljeno sprejemanje daril (člen 241)
- Nedovoljeno dajanje daril (člen 242)
- Zloraba uradnega položaja ali uradnih pravic (člen 257)
- Jemanje podkupnine (člen 261)
- Dajanje podkupnine (člen 262)
- Sprejemanje koristi za nezakonito posredovanje (člen 263)
- Dajanje daril za nezakonito posredovanje (člen 264)

Kot razvidno iz koruptivnih ravnanj, ki po pravu RS, predstavljajo tudi KD, za katera so predvidene sankcije po KZ-1 v povezavo med korupcijo in TZL, ne sodita predvsem prvi dve KD, to sta kršitev proste odločitve volivcev in sprejemanje podkupnine pri volitvah, medtem ko so vsa ostala, v korelaciji s korupcijo, lahko povezana tudi s TZL in predstavljajo velik problem.

7.1.2 RAZLOGI IN OKOLIŠČINE ZA KORUPCIJO

Seveda je tukaj na mestu vprašanje, zakaj do korupcije sploh prihaja? Po mnenju Komisije je eden glavnih razlogov v pohlepu po ugledu ali denarju, nečimrnosti, nevednosti, pomanjkanju integritete ali pretirane uslužnosti. Razlogov zakaj prihaja do korupcije, je torej skorajda toliko, kolikor je posameznikov, ki se vanjo vpleteni.

Seveda osebni razlogi posameznika niso edini, saj je lahko korupcija tudi posledica sistemske nepravilnosti, ki posameznikom ne omogoča enakopravnega dostopa do dobrin, storitev in pravic, zaradi česar so se nekateri primorani zateči h korupciji.

Kadar je govora o TZL, je potrebno v obzir šteti, kje in pri kom prihaja na pasivni strani do korupcije. V gospodarsko šibkejših in politično nestabilnih državah, kjer uradniki niso dobro plačani, je verjetnost, da bo prišlo do korupcije, toliko večja kot pa v državi, kjer so uradniki dobro plačani in zaradi svojega delovnega mesta v družbi uživajo določen ugled.

Komisija razvršča konkretne okoliščine, zaradi katerih prihaja do korupcije, na sledeč način:

- Pomanjkljivo ali sploh neobstoječe, nejasno ali ne dovolj uveljavljeno upravljanje in vodenje organizacij in postopkov
- Pomanjkanje nadzora (nad izvajanjem nalog, porabo finančnih sredstev,...)
- Pomanjkanje ustreznih etičnih standardov in pravil vedenja
- Pomanjkanje ustreznih izobraževanj in usposabljanj zaposlenih o načinu izvajanja njihovih nalog, o etiki in integriteti
- Nedosledno ali nepravilno kaznovanje kršitev pravil v družbi, organizaciji, podjetju ali drugemu subjektu
- Slab pretok informacij
- Zloraba svobode odločanja (diskrecijske pravice) zaposlenih- bodisi zato, da omogočijo neko korist sebi ali drugemu, bodisi zato, ker zaradi tesnega poznanstva z osebami niso več nepristranski pri svojem odločanju.

7.2 KORUPCIJA V POVEZAVI S TZL

Pojasnjeno na konkretnem primeru, lahko o korupciji pri TZL govorimo takrat, kadar nek uradnik, bodisi carinik bodisi sodnik, sprejme neko korist v zameno pa omogoči, da TZL nemoteno teče. Po ugotovitvah avtorja knjige *Sex Trafficking: Inside the business of modern slavery*, Siddhartha Kare, gre za zelo širok spekter ljudi, ki sega vse od nižjih pa do zelo visokih državnih in drugih uradnih oseb ali funkcionarjev.

7.2.1 PRIMER KORUPCIJE V POVEZAVI S TZL NA PRIMERU MOLDAVIJE

Dotični avtor tako v svoji knjigi in ugotovitvah, ki je beležil med svojim raziskovanjem spolnega suženjstva in TZL, vseskozi opozarja na korupcijo, ki igra veliko vlogo in predstavlja trd oreh. Ne glede na to, kje je raziskoval, je nanjo skorajda vedno naletel, posebej pereč problem pa predstavlja v državah, kjer prevladuje revščina.

Ena takšnih je tudi Moldavija, ki je ena najrevnejših držav na področju Evrope. Tekom svoje zgodovine se je nenehno bojevala s tujo okupacijo, družbenimi prevrati in ostalimi težavami, ki so jo pahnile v vedno večjo revščino ter družbeno in politično nestabilnost, zaradi česar danes predstavlja enega največjih, če ne največjega, evropskih "tržišč za človeško blago". Ogromno Moldavijcev se namreč ujame v mrežo TZL, pa naj bo ta notranja ali zunanja. Kot ugotavlja Siddarth Kara pa eno od spremljajočih težav, ki onemogočajo odpravo in izboljšanje, predstavlja tudi korupcija epidemskih razsežnosti, ki zajema malodane vse veje oblasti. V svoji knjigi tako pojasnjuje, da je Moldavija pod pritiskom Zahoda sprejela različne zakone in ukrepe, ki urejajo področje TZL. Tako je julija, leta 2003, s členi 165, 206 in 220 Moldavijskega kazenskega zakonika, ki urejajo področje same trgovine z ljudmi, trgovine z otroki in zvodništva, natančno opredelila tako trgovino kot suženjstvo, uredila sistem kaznovanja, ki obsega od sedem pa do petnajst let za TZL ali trgovino z otroki in do petindvajset let, če je storilec član mednarodne kriminalne organizacije. Člena 165 in 206 sta bila oktobra 2003 dopolnjena, in sicer z določitvijo plačila denarne kazni do dva tisoč petsto ameriških dolarjev kot povračilo za povzročitev "moralne škode". Za zvodništvo so kazni neprimerno nižje, gibljejo se okoli nekaj sto ameriških dolarjev. In tukaj se prične kazati vpliv korupcije. Po navedbah Holly Wiseman iz Ameriškega veleposlaništva v Kišinjovem, avtor knjige razpolaga s podatki, da je bilo v letu 2004 na moldavskih sodiščih obravnavanih šestnajst obtožb v povezavi s TZL, petinsedemdeset za zvodništvo in sedem za trgovanje z otroki. V vseh teh primerih je prišlo do zapornih kazni samo v šestnajstih primerih. Nihče od trgovcev ni bil denarno oglobljen. Povprečen čas, ki ga je storilec prebil v zaporu je bil malo čez dve leti, predvsem zaradi pomilostitvenega zakona, ki omogoča obtoženim posameznikom, da plačajo kazen, po dveh letih prestane zaporne kazni, s pomočjo katere zmanjšajo ali izbrišejo preostanek svoje kazni. Razlog, da je toliko pregona zvodništva in tako malo trgovine, je prav

korupcija. Pogovor avtorja z moldavskim tožilcem, ki se ukvarja s pregonom TZL, je razkril, da je bilo več obtožnic, ki so storilce bremenile KD TZL, spremenjenih v obtožnice za zvodništvo, ki se šteje kot manjši prekršek in za katerega so tudi predvidene manjše kazni. Poleg podkupljivega sodstva in tožilstva, so podkupljivi še policisti in cariniki. Dogaja se celo, da podkupljeni policisti in sodniki sodelujejo. Neimenovani tožilec je v pogovoru z avtorjem razkril primer nekdanjega policista, ki je prepeljal več deset žensk v Dubaj. Ko je primer prišel pred sodnika, ga je le-ta ovrgel z obrazložitvijo, da so ženske prostovoljno delale kot prostitutke in da so se tam "dobro počutile". Čeprav je tožilec poskusil z menjavo sodnika, pa je med tem časom večina žrtev izginila, kar nakazuje že na naslednji problem pri TZL, to je nezmožnost zagotoviti ustrezno zaščito žrtve, ki je hkrati tudi priča.

Denarja, s katerim bi omogočili zaščito prič, enostavno ni. Poleg pomanjkanja denarja, prav tako ni prostora, kamor bi lahko žrtve oz. priče skrili, saj naj bi bila Moldavija po tožilčevem mnenju premajhna. Glavni problem v boju proti korupciji in pri doseganju učinkovite zaščite žrtev so plače prejemnikov podkupnine. Tako policisti, cariniki, kot državni tožilci in sodniki zaslužijo zelo malo. Povprečna plača policista in carinika naj bi tako znašala okoli sto ameriških dolarjev na mesec, tožilska okoli dvesto, sodniška pa od dvesto do dvesto petdeset. Zato ne preseneča, če jih premami podkupnina, ki znaša nekaj njihovih mesečnih plač skupaj. Po besedah tožilca je težko priti do obsodbe tudi v primeru, če najde žrtev, ki je pripravljena pričati in sodnika, ki zavrača korupcijo, saj večina storilcev pobegne v Rusijo ali Turčijo, s katerima pa Moldavija nima izročitvene pogodbe.

7.3 PREPREČITEV IN UKREPI PROTI NJEJ

Korupcija ni nekaj, s čimer bi se posamezna država bahala ali nekaj, kar bi ustrezalo mednarodni skupnosti in njenim predpisom, sploh pa širše gledano, škoduje prav vsem, tudi tistim, ki se jih neposredno ne dotika. Težava korupcije je tudi v rušenju pravne države, o kateri po opredelitvi Komisije lahko govorimo, kadar vsi državni organi delujejo skladno s pravnimi pravili, ki določajo vsebino in način njihovega odločanja. To preprosto pomeni, da se vsi, ki so se zavezali k spoštovanju pravil in smernic, le teh

tudi držijo in na ta način preprečijo, da bi kdo na ta način bil prikrajšan ali neenako oz. nepravilno obravnavan. V trenutku, ko do korupcije pride, se sistem poruši in varnost posameznika je otežena, saj se ne more več jasno predvideti, kako bo organ odločil, kako bodo kasneje te odločitve nadzorovane in speljane, prav tako pa se ne more predvideti branjenje organa, če so odločitve nezakonite. Temelji pravne države se pri korupciji porušijo s tem, ko je na njen račun onemogočena enakopravnost pravil za vse enako, ko so ta pravila kršena, izkrivljena oz. se jih zaobide in ko je posledično s tem, nek posameznik bodisi v boljšem bodisi v slabšem položaju.

Mogoče pa je tudi, da do korupcije znotraj države pride tudi zaradi pomanjkljive zakonodaje, do česar pride v primeru, ko so pravna pravila zapisana tako, da sama ne obravnavajo vseh posameznikov enako, temveč postavljajo nekatere v boljši oz. slabši položaj. V tem primeru govorimo o korupciji na sistemskem nivoju.

Proti korupciji se borimo z represivnimi ukrepi, ki so bodisi:

Neformalni

Neuradne oz. neformalne sankcije so lahko celo hujše od formalnih. Komisija kot tipičen primer navaja sramotenje v medijih, kot ostale primere pa lahko še sama navedem izgubo zaupanja, časti in ugleda posameznika, ki ima bodisi aktivno bodisi pasivno vlogo v korupciji. Posledice neformalnih ukrepov pogosto občutijo tudi družinski člani, predvsem zaradi velike medijske izpostavljenosti. Komisija kot ostale primere neformalnih sankcij navaja še šikaniranje v okolju, tudi v tem primeru pa le-to ni namenjeno/naperjeno proti posamezniku, ki se ga povezuje s korupcijo, pač pa tudi tukaj lahko trpijo njegovi družinski člani ter tudi prijatelji.

Komisija kot veliko težavo pri neformalnih sankcijah, izpostavlja dejstvo, da le-te nastopijo še preden je gotovo in neizpodbitno jasno, da je nek posameznik sploh dejansko storil in zakrivil koruptivno ravnanje, kar je na prvem mestu seveda popolnoma v neskladju s pravilom, da nekdo ni kriv, dokler mu krivda ni pravnomočno dokazana oz. dokler ni obsojen. Na podlagi takih, morda neupravičenih, obtožb lahko posamezniku nastane nepopravljiva škoda, saj je ob dobro ime in ugled, ki ga je užival. V kolikor posledice nastopijo po dokazani krivdi, predstavljajo odziv imunskega sistema družbe na kršitve integritete (Komisija za preprečevanje korupcije RS)

Disciplinski

Pridejo v poštev pri kršitvah kodeksov etike in ostalih notranjih predpisov organizacije, ki določa dolžno ravnanje. Kršitev dolžnega ravnanja hkrati predstavlja kršitev delovnega razmerja oz. delovnih obveznosti, zato lahko na podlagi Zakona o delovnih razmerjih⁷⁴, disciplinski ukrepi privedejo tudi do odpovedi delovnega razmerja iz izrednih razlogov.

Sankcije v kazenskih in prekrškovnih postopkih

Kadar nekdo krši dolžno ravnanje, lahko gre pri tem ali za prekršek ali za KD.

Kot prekršek se smatrajo vsa tista dejanja, ki niso hudo škodljiva za družbo. Temu primerno so tudi sankcije milejše.

V kolikor pa kršitev dolžnega ravnanja pušča težje posledice za družbo, so te kršitve kvalificirane kot KD in pomenijo težje sankcije, skladno s KZ-1.

7.3.1 UKREPI NA RAVNI REPUBLIKE SLOVENIJE

Slovenski pravni akti

RS je bila zelo dolgo časa brez pravega predpisa in pravnih dokumentov, ki bi urejali področje korupcije. Tako da je vse do leta 2004 edini predpis, ki je omenjal in govoril o korupciji bil materialno kazenskoopravni predpis, ki je kot tak določal KD, ki vsebujejo elemente korupcije. V letu 2004 je prišlo do premika na tem področju s sprejetjem posebnih pravnih aktov o korupciji.

- Zakon o preprečevanju korupcije⁷⁵,
- Resolucija o preprečevanju korupcije v RS⁷⁶,
- Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije⁷⁷,

⁷⁴ ZDR, Ur.l. RS, št. 42/2002.

⁷⁵ UL RS, št. 2/2004.

⁷⁶ UL RS št. 85/2004.

- Pravilnik o omejitvah in dolžnostih funkcionarjev v zvezi s sprejemanjem daril⁷⁸,
- Poslovnik Komisije za preprečevanje korupcije⁷⁹, nazadnje pa sta sledili dve (2) posodobitvi že obstoječega ZintPK, in sicer:
Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije⁸⁰ in
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije⁸¹.

KZ-1 ureja korupcijo v 24. poglavju, ki obravnava KD zoper gospodarstvo. V členih 241 in 242 govori o nedovoljenem dajanju in sprejemanju daril. Člena določata, citiram:

Nedovoljeno sprejemanje daril

241. člen

(1) Kdor pri opravljanju gospodarske dejavnosti zase ali za koga drugega zahteva ali sprejme nedovoljeno nagrado, darilo ali kakšno drugo korist ali obljubo oziroma ponudbo take koristi, da bi zaradi pridobitve ali ohranitve posla ali druge nedovoljene koristi zanemaril koristi svoje organizacije ali druge fizične osebe ali ji povzročil škodo, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

(2) Storilec dejanja iz prejšnjega odstavka, ki zahteva ali sprejme nedovoljeno nagrado, darilo ali kakšno drugo korist ali obljubo oziroma ponudbo take koristi zase ali za koga drugega kot protiuslugo zaradi pridobitve ali ohranitve posla ali druge koristi, se kaznuje za zaporom od treh mesecev do petih let.

⁷⁷ UL RS št. 45/2010.

⁷⁸ UL RS št. 53/2010.

⁷⁹ UL RS št. 66/2010.

⁸⁰ ZintPK-A, UL RS št. 26/2011.

⁸¹ ZintPK-B, UL RS št. 43/2011. Akcijski načrt o uresničevanju resolucije.

(3) Storilec dejanja iz prvega odstavka tega člena, ki po sklenitvi posla ali opravljeni storitvi ali pridobitvi druge nedovoljene koristi zase ali za koga drugega zahteva ali sprejme nedovoljeno nagrado, darilo ali kakšno drugo korist, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(4) Sprejeta nagrada, darilo ali kakšna druga korist se vzamejo.

Nedovoljeno dajanje daril

242. člen

(1) Kdor osebi, ki opravlja gospodarsko dejavnost, obljubi, ponudi ali da nedovoljeno nagrado, darilo ali kakšno drugo korist zanjo ali za koga drugega, da bi sebi ali komu drugemu pridobil kakšno neupravičeno ugodnost pri pridobitvi ali ohranitvi posla ali druge nedovoljene koristi iz prvega odstavka 241. člena, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

(2) Kdor osebi, ki opravlja gospodarsko dejavnost, obljubi, ponudi ali da nedovoljeno nagrado, darilo ali kakšno drugo korist zanjo ali za koga drugega kot protiuslugo za pridobitev ali ohranitev posla ali druge koristi, se kaznuje z zaporom do treh let.

(3) Storilcu iz prejšnjih odstavkov, ki je dal nedovoljeno nagrado, darilo ali kakšno drugo korist na zahtevo, pa je dejanje naznanil, preden je bilo odkrito ali preden je izvedel, da je bilo odkrito, se sme kazen odpustiti.

(4) Dana nagrada, darilo ali kakšna druga korist se vzamejo, v primeru iz prejšnjega odstavka pa se smejo vrniti tistemu, ki jih je dal.

In v členih 261 in 262 o jemanju in dajanju podkupnine.

Jemanje podkupnine

261. člen

(1) Uradna oseba ali javni uslužbenec, ki zase ali za koga drugega zahteva ali sprejme nagrado, darilo ali kakšno drugo korist ali obljubo oziroma ponudbo take koristi, da bi v mejah svojih uradnih pravic opravila uradno dejanje, ki ga ne bi smela opraviti, ali da ne bi opravila dejanja, ki bi ga morala ali smela opraviti ali kako drugače zlorabila svoj položaj, ali kdor posreduje pri takem podkupovanju, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let in denarno kaznijo.

(2) Uradna oseba ali javni uslužbenec, ki zase ali za koga drugega zahteva ali sprejme nagrado, darilo ali kakšno drugo korist ali obljubo oziroma ponudbo take koristi, da bi v mejah svojih uradnih pravic opravila uradno dejanje, ki bi ga tudi sicer morala ali smela opraviti, ali da ne bi opravila dejanja, ki ga tudi sicer ne bi smela opraviti, ali kako drugače uporabila svoj položaj, ali kdor posreduje pri takem podkupovanju uradne osebe, se kaznuje z zaporom od enega do petih let.

(3) Uradna oseba ali javni uslužbenec, ki, potem ko opravi oziroma ne opravi uradnega dejanja iz prejšnjih odstavkov, zahteva ali sprejme v zvezi s tem nagrado, darilo ali kakšno drugo korist, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do treh let.

(4) Sprejeta nagrada, darilo in kakšna druga korist se vzamejo.

Dajanje podkupnine

262. člen

(1) Kdor uradni osebi ali javnemu uslužbencu obljubi, ponudi ali da nagrado, darilo ali kakšno drugo korist zanjo ali za koga drugega, da bi v mejah svojih uradnih pravic opravila uradno dejanje, ki ga ne bi smela opraviti, ali da ne bi opravila dejanja, ki bi

ga morala ali smela opraviti ali da bi kako drugače zlorabila svoj položaj ali kdor posreduje pri takem podkupovanju, se kaznuje za zaporom od enega do petih let in denarno kaznijo.

(2) Kdor uradni osebi ali javnemu uslužbencu obljubi, ponudi ali da nagrado, darilo ali kakšno drugo korist zanjo ali za koga drugega, da bi v mejah svojih pravic opravila uradno dejanje, ki bi ga tudi sicer morala ali smela opraviti, ali da ne bi opravila dejanja, ki ga tudi sicer ne bi smela opraviti ali da bi kako drugače uporabila svoj položaj, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do treh let.

(3) Storilcu kaznivega dejanja iz prejšnjih odstavkov, ki je dal nagrado, darilo ali kakšno drugo korist na zahtevo uradne osebe ali javnega uslužbenca, pa je dejanje naznanil, preden je bilo odkrito ali preden je izvedel, da je odkrito, se sme kazni odpustiti⁸².

7.3.2 UKREPI NA MEDNARODNI RAVNI

Na mednarodni ravni obstaja precej dokumentov, ki urejajo področje korupcije in dajejo smernico za boj proti njej.

Najpomembnejša je gotovo Konvencija OZN proti korupciji Zakon o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov proti korupciji⁸³, velik pomen pa imajo tudi regionalne konvencije, katerim se v zadnjem času pridružujejo tudi globalni obvezni pravni akti, med katerimi je zgoraj omenjena konvencija OZN med najpomembnejšimi in najvidnejšimi.

- Konvencija o boju proti podkupovanju tujih javnih uslužbencev v mednarodnem poslovanju
- Konvencija ZN proti korupciji
- Konvencija ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu

⁸² Povzeto po spletni strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20082296>.

⁸³ MKZNP Ur.l. RS-MP, št. 5/2008.

- Konvencija pripravljena na podlagi člena K.3. (2) (c) Pogodbe o Evropski Uniji, o boju proti korupciji uradnikov Evropske skupnosti ali uradnikov držav članic Evropske unije
- Kazenskoppravna konvencija o korupciji
- Dodatni protokol h kazenskoppravni konvenciji o korupciji
- Civilnopravna konvencija o korupciji

Področje korupcije je tesno povezano z drugimi področji, zato razumljivo ne pridejo v poštev samo predpisi, ki striktno urejajo korupcijo samo, pač pa tudi ostala področja, pri katerih se korupcija pojavlja. V zvezi s tem obstoji kar nekaj mednarodnih aktov, od katerih se nekateri izrecno nanašajo na RS, spet drugi, ki niso obvezni, predstavljajo zgolj okvir oz. usmeritve za delo držav v boju pri preprečevanju in zatiranju korupcije.

Najbolj aktivne mednarodne organizacije na tem področju so

- Svet Evrope
- GRECO
- OECD
- OZN

8 ZAKLJUČEK

Dejstvo, pred katerim si ne gre zatiskati oči je, da so tako TZL kot delo otrok ter spolno izkoriščanje le-teh, prisotni veliko bolj, kot se družba bodisi zaveda bodisi je pripravljena priznati. Samo spremljanje poročil, kjer so novice o takšni ali drugačni obliki zlorabe človeškega življenja, kratenja njegovih pravic ter svoboščin in dostojanstva stalnica, da vedeti, da TZL postaja del dnevne resnice. Morda se bo s tem prodrlo v zavest posameznika in se bodo pričele več kot potrebne spremembe na tem področju. Ob obstoju vseh pravnih ureditev in ukrepov zoper njo, je resnično vprašanje, zakaj je tako razbohotena? Ravno to bo poskusil odgovoriti sklepni del te naloge. Če je bil preostanek namenjen sami predstavitvi in pravni ureditvi le-te, potem naj bo zaključek, s pomočjo dveh priznanih strokovnjakov in poznavalcev tega področja, namenjen analizi in vprašanjem, kot so zakaj do nje prihaja, kakšni bi lahko bili ukrepi in ali je z zakonodajo kaj narobe? V pomoč mi je bila knjiga ameriškega avtorja Siddhartha Karre ter vprašanja, na katera mi je prijazno odgovoril priznani slovenski novinar in raziskovalec tega področja, g. Jurij Popov. S pomočjo njunih dognanj, sem lažje strnila spoznanja in analizo dela v logično celoto ter si zastavila sledeča vprašanja oz. teze:

- kateri bi bili tisti resnično učinkoviti ukrepi, ki bi privedli do zmanjšanja TZL in TZO, kar bi za posledico imelo upad otroškega in prisilnega dela ter izkoriščanja otrok v spolne namene
- kako ravnati in ukrepati zaradi avtonomnosti in neodvisnosti posameznih držav ter njihovih zakonodaj in kako zaobiti morebitne kolizije med različnimi pravnimi redi
- zastaviti si je potrebno vprašanje odgovornosti, ki obsega vse od odgovornosti posameznih držav v različnih vlogah, ki jo imajo v primeru TZL, kako je z odgovornostjo in sankcioniranjem trgovcev in sodelujočih ter odgovornostjo in sankcioniranjem koristnikov oz. kupcev
- kako žrtvam zagotoviti čim višjo in čim večjo stopnjo varnosti in jim nuditi vso potrebno pomoč pri reintegraciji
- ob enem se ob tem pojavlja vprašanje, zakaj prihaja do kriminalizacije žrtev

- kako zagotoviti varnost in pomoč žrtvam, brez da pride do vzpona ksenofobije, rasizma in nacionalizma in ali je to sploh dejanski problem ali gre za umetno tvorbo
- zanemariti ne gre kulturne raznolikosti držav ter njihovih tradicij. Ponekod namreč prisilno delo opravljajo v okviru sistema kaznovanja, delo otrok pa se smatra kot nekaj normalnega in sprejemljivega, kot pa kje drugje
- posebej stroga in dosledna zakonodaja bi se morala izvajati pri spolnem izkoriščanju otrok, kjer ne bi smelo prihajati do pravnih praznin. Vzpostaviti bi se morala ustrezna nadnacionalna zakonodaja, ki bi ustrezno kaznovala vse vpletene ter žrtvam nudila ustrezno zaščito

Ob predpostavki, da enega pomembnejših korakov na poti k prepoznavnosti in odpravi pojava TZL, predstavlja opredelitev pojma, potem je ta korak že storjen. Nekje najbolj nazorna opredelitev, se nahaja v Protokolu o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, predvsem ženskami in otroci iz leta 2000. Ker pa opredelitvi in veliki pravni pokritosti pojava navkljub do njega še vedno prihaja v tako velikem obsegu, se je seveda potrebno vprašati, ali je to resnično dovolj ali pa je morda kaj narobe s samo, obstoječo zakonodajo.

Odgovore na to, kakšen pristop bi bil potreben, ponuja tudi ameriški raziskovalec Siddarth Kara, avtor knjige *Sex Trafficking Inside the Business of Modern Slavery*, ki v dotični knjigi opisuje stanje na področju TZL, ki ima za posledico spolno suženjstvo. Pri svojem raziskovanju se sicer ne osredotoča zgolj na otroke, vendar njegove rešitve, kot jih predlaga v zadnjem delu knjige, v poglavju *A Framework for Abolition*, pokrivajo celotno TZL v vseh pojavnih oblikah. Prvi korak k uspešnemu premagovanju TZL vidi v ustanovitvi t.i. Koalicije svobode, ki bi bila sestavljena iz članov različnih NVO, gospodarstvenikov, poslovnežev, lobistov, akademikov in policije. Le-ta bi delovala preko dveh enot- ene, ki bi se ukvarjala z žrtvami ter druge, ki bi se ubadala s politiko in taktiko. Predlaga torej ustanovitev neke vrste posebnega mednarodnega preiskovalnega oddelka, ki bi se ukvarjal striktno s pregonom TZL ter bi ponujal ustrezne rešitve na vseh področjih, ki se je tičejo. Meni še, da bi večji red prineslo poenotenje zakonodaje, opredelitev ter poenotenje različnih pojmov in izrazov, ki so s trgovino povezani.

Nasprotno pa je raziskovalec Jurij Popov mnenja, da je možnost, da bi kdaj lahko prišlo do t.i. Koalicije svobode minimalna, čeprav idejo v osnovi podpira. Meni namreč, da je bistvenega pomena predvsem pravilno razumevanje, razvrstitev in poenotenje pojava TZL, predvsem pa je najpomembnejše poiskati vzroke za njen nastanek in ugotoviti, kaj jo povzroča. Po njegovi oceni se razlogi, ki jo povzročajo nahajajo marsikje drugje, kot zgolj v pomanjkljivi in nedorečeni zakonodaji, razlikami med državami, prav tako pa ne vidi glavne krivde v mednarodno organiziranem kriminalu ter korupciji, ki ju velika večina predstavlja kot ena glavnih razlogov, zaradi katerih je TZL tako razbohotena kot je. Prava srž problema se bi naj nahajala v nepravem pristopu k problematiki in njenem nerazumevanju, glavnino odgovornosti pa nosijo države posameznice, ki ne naredijo dovolj, da bi pojav preprečile oz. ga z nepravim pristopom k reševanju socialnih in gospodarskih politik, samo še poglobljajo. Tako enega glavnih razlogov vidi v naraščajoči globalni revščini in pomanjkanju, ki dobršen del populacije napravita za potencialne žrtve. Tako bi se morale tako države posameznice kot mednarodna skupnost, ki je v bistvu zgolj odraz držav posameznic, lotiti reševanja tega problema in ustrezno nastopiti v boju zoper revščino, kar pa jim očitno ni v največjem interesu. TZL namreč sama po sebi omogoča eksistenco določenemu delu populacije, za katero ni potrebno poskrbeti državi in njenim aparatom, hkrati pa situacijo poslabšuje še trenutna gospodarska kriza. Situacija se naj bi slabšala vse od padca socializma, ko se je kapital vse bolj koncentriral v manjšem krogu ljudi. S tem, ko ima tako majhen krog v svojih rokah več kot polovico svetovnih resursov, se svetovna revščina povečuje, posledično pa se širi tudi krog potencialnih žrtev in jih širi na nova področja. Ostra kritika prav tako leti na sprejeto zakonodajo in pravno ureditev problematike, za katero meni, da je je morda še preveč, da pa je neučinkovita. Ostro obsoja kriminalizacijo pojava, najbolj pa status in položaj žrtev. Kot že prej omenjeno, bi se mednarodna javnost morala lotiti predvsem analize vprašanja temeljnih vzrokov za nastanek TZL. V obstoječi zakonodaji je kar precej pomanjkljivosti, ohlapnosti in napak, daleč največja pa je ta, da pregon trgovcev in končnih uporabnikov temelji na pričanju žrtev ter da je s pričanjem celo pogojeno urejanje njihovega statusa. Tudi kar se tiče dela otrok, naj bi bilo zakonodaje več kot dovolj, glavna težava pa je ponovno v neustreznem izvrševanju le-te in njenem nespoštovanju, za kar bi naj bilo potrebno samo malo dobre volje. In ker te očitno ni, se to dobro odseva tako v apatičnosti ljudi oz. posameznikov, ki pa gradijo države, le-te pa

predstavljajo mednarodno skupnost, tako da vse skupaj resnično deluje kot nesrečen začaran krog.

Kako torej naprej? Je Globalna koalicija možna ali ne? Je izgovor držav, da je položaj žrtev takšen kakršen, takšen zato, ker se bojijo ksenofobije in porasta nacionalizma ter rasizma in da želijo zaščititi javni red, dovolj dober in tehten? Je možno preseči meje nacionalnih zakonodaj in razlik med državami?

Iz pravnega vidika je najbolj kontroverzna kolizija med različnimi pravnimi redi in ureditvami. Pojavljajo se vprašanja, kot recimo, kako kaznovati nekoga, ki zakrivi KD v tuji državi, ko pa kazensko pravo sodi na področje domače zakonodaje, kakšna je odgovornost držav, kako kaznovati uporabnike in podobna vprašanja. Veliko je odvisno tudi od različnih konvencij, ki so jih države podpisale ter od morebitnih bilateralnih in multilateralnih pogodb, ki jih imajo sklenjene z različnimi državami.

Sama se strinjam, da v prvi vrsti odgovornost leži na državah posameznicah samih. Te naj problematiko TZL čim bolj uspešno rešujejo z ustrezno in s primerno zakonodajo, ki natančno določa, kako in kaj narediti v takšnih primerih in ki se tudi v praksi ustrezno izvršuje. Poleg kaznovalnega vidika, je potrebno urediti še vse potrebno za čim boljše in večjo zaščito žrtev.

Mednarodna skupnost pa nosi odgovornost, da skupaj soustvarja svet, v katerem so pravice in svoboščine, ki ljudem pritečejo na podlagi številčnih konvencij, tudi dejansko izvršujejo in da so enake možnosti dane vsem, kolikor je na okoliščine to mogoče. Kar se tiče zakonodaje in pregona storilcev, naj bo ta takšna, da se bo lahko ustrezno izvrševala in sankcionirala vpletene, predvsem pa da nudi zaščito žrtvam.

Proti delu otrok se lahko borimo s postavitvijo visokih standardov za izvoze in uvoze določenih izdelkov, za katere obstaja utemeljen sum ali pa je celo dokazano, da so proizvod otroškega dela. Hkrati s tem, bi se poudarek moral dajati tudi preventivi in osveščanju javnosti, tako o TZL kot tudi otroškemu delu.

Kot že večkrat poudarjeno, ne gre zanemariti dejstva, da pri TZL ne gre za samo lov na tiste, ki se z njo ukvarjajo in iskanju ustreznih kazenskih sankcij zanje. V prvi vrsti je potrebno misliti na žrtve ter njihovo zaščito. Upoštevati je potrebno, da so to povečini,

ranjeni in prestrašeni ljudje, ki so živeli pod praviloma stalnim psihičnim in/ali fizičnem nasiljem, v neustreznih bivanjskih pogojih, nezadostni hrani, pomanjkljivi zdravstveni oskrbi in predvsem v izolaciji od zunanjega sveta. Večina žrtev je tako prestrašenih in zmanipuliranih, da kljub torturi lastnikov in strahu pred njimi, zaupa predvsem slednjim. Da bi se žrtvam nudila ustrezna pomoč, bi bilo potrebno zagotoviti več varnih hiš, kjer bi lahko bile nameščene dlje časa in kjer bi jim bila na voljo vsa možna pomoč. Tako v obliki svetovanja, učenja, različnih terapij, pravnih vprašanj in zdravstvene nege.

Pri kaznovanju trgovcev in ostalih sodelujočih, pa ne gre pozabiti, da je potrebno ustrezno sankcionirati tudi končne uporabnike oz. potrošnike. Torej vse tiste, ki se poslužujejo bodisi uslug otroškega dela bodisi uslug lahko in ugodno dostopnega spolnega suženjstva. Vprašanje končnih uporabnikov- kupcev, mora najti ustrezno rešitev.

Direktiva 2011/92/EU o boju proti spolni zlorabi in spolnem izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2004/68/PNZ⁸⁴ s katero bodo pri pregonu spolnega turizma, državljani EU lahko preganjani tudi izven meja DČ, naj bi služila namenu zmanjšanja povpraševanja po le-tem, vendar tukaj nastopi dilema oz. problem v primeru, ko recimo neka država, v kateri je ta oseba zakrivila spolni zločin nad otrokom, nima urejene ustrezne zakonodaje, ki bi dosledno kaznovala in preganjala takšne storilce ali pa so recimo uradniki ob zadostni podkupnini pripravljeni zamižati na obe oči. Ravno iz tega razloga, bi morala mednarodna skupnost v boju zoper spolni turizem, nastopiti dosti in veliko bolj strože ter preseči nacionalne pravne rede in pristojnosti.

Ob vsej obstoječi zakonodaji in ustreznem izvajanju le-te, pa bi se seveda veliko moralo narediti tudi na področju odpravljanja revščine in brezposelnosti, spodbujanju izobraževanja in osveščanja ter vsesplošni odpravi nemirov, ki pretresajo svet. V svetu,

⁸⁴ Dostopno na strani: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:Ad4MSJPG2HAJ:eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri%3DOJ:L:2011:335:0001:0014:SL:PDF+&hl=sl&gl=si&pid=bl&srcid=ADGEESjB4ITGgjp7bW_aoW8dpZ38vhn8vVefMXkQmWTuOUbiagzSFg-DMJQqBhwK9nz8tbq-h7KJPKkfzmWoZjAT_sOQT1wyE-bXj7LCWib21cXaRtKQWTh_Ya8HVhoppCh_YnK2PUqt&sig=AHIEtbRaq1MYqotwYqM6t6T9kstlyxuaBw&pli=1.

ki je tako finančno kot politično prepleten in v dobi visoko razvite tehnologije, ki nam omogoča hitro in enostavno komunikacijo ter dostopnost do informacij, ter nam kot takšen daje skorajda neskončne možnosti, bi dejansko morali biti priče upadu pojavov kot sta TZL in delo otrok. Če bi uspeli narediti premik tudi v vesti in morali posameznikov, potem bi gotovo bili na pravi poti, da zaživimo v svetu, kjer je vsaka oseba svobodna, da naredi s svojim življenjem to, kar želi- seveda v okviru spoštovanja in upoštevanja pravic drugih.

9 BIBLIOGRAFIJA

Literatura:

- Craig Gary (edited by) Child Slavery Now a Contemporary Reader, 2010, The Policy Press, University of Bristol, Bristol, UK
- Človek ni naprodaj, izbrani mednarodni dokumenti za ukrepanje proti spolnemu izkoriščanju in zlorabi otrok, Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope, Ljubljana 2005
- Guild Elspeth and Minderhoud Paul (edited by), Immigration and Criminal Law In The European Union The Legal Measures and Social Consequences of Criminal Law in Member States on Trafficking and Smuggling in Human Beings, 2006, Koninklijke Brill NV, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, The Netherlands
- Hobbs Sandy, McKecnie Jim and Lavalette Michael, Child Labour A World History Companion, 1999, ABC-CLIO Ltd., Oxford, England
- Kara Siddharth: Sex Trafficking Inside The Business of Modern Slavery, 2009, Columbia University Press, New York Chichester, West Sussex, A Caravan Book
- Pajnik Mojca: Prostitucija in trgovanje z ljudmi: perspektive dela, spola in migracij, Mirovni inštitut, S.L. S.A.
- Peter Penuš, mentor: dr. Zlatko Dežman, diplomska naloga ORGANIZIRANI KRIMINAL IN MAFIJSKE ZDRUŽBE, februar 2010. URL: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=13103> (12. 12. 2011)
- Popov Jurij Trgovina z ljudmi Somrak civilizacije ali kaos globalizacije, Društvo Ključ, Ljubljana 2002

- Splošni leksikon založbe Modita, Modita, Kranj 2006
- Zavratnik Zimic Simona, Kavčič Urša, Pajnik Mojca, Lesjak-Tušek Petra Kje v sestavljanke: trgovanje z ljudmi v Sloveniji, iz in preko nje, študija primera, Ljubljana 2005, Mirovni inštitut

Pravni viri:

- KONVENCIJE MEDNARODNE ORGANIZACIJE DELA S KOMENTARJEM, INŠTITUT ZA DELO PRI PRAVNI FAKULTETI UNIVERZE V LJUBLJANI, GV ZALOŽBA, LJUBLJANA 2006, UREDNIKI: PROF.DR. MITJA NOVAK, PROF.DR. POLONCA KONČAR, PROF. DR. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE :
- KONVENCIJA ŠT. 29 O PRISILNEM ALI OBVEZNEM DELU, 1930 (STR. 73)
- KONVENCIJA ŠT. 105 O ODPRAVI PRISILNEGA DELA, 1957 (STR. 83)
- KONVENCIJA ŠT. 90 O NOČNEM DELU OTROK V INDUSTRIJI (REVIDIRANA), 1948 (STR. 86)
- KONVENCIJA ŠT. 138 O MINIMALNI STAROSTI ZA SKLENITEV DEL. RAZMERJA, 1973 (STR. 92)
- KONVENCIJA ŠT. 182 O PREPOVEDI NAJHUJŠIH OBLIK DELA OTROK IN TAKOJŠNJEM UKREPANJU ZOPER NJIHOVO ODPRAVO, 199 (STR. 102)
- OTROKOVE PRAVICE V EVROPI, ZBIRKA SLOVENIJA IN SVET EVROPE, SVET EVROPE, LJUBLJANA 1999:
- DEKLARACIJA ZN O OTROKOVIH PRAVICAH
- KONVENCIJA ZN O OTROKOVIH PRAVICAH (STR. 29)
- PRIPOROČILO ŠT. 1065 (1987) O TRGOVANJU Z OTROKI IN DRUGIH OBLIKAH IZKORIŠČANJA OTROK (STR. 215)
- PRIPOROČILO ŠT. 1121 (1990) O PRAVICAH OTROK (STR. 218)
- DOKUMENTI ČLOVEKOVIH PRAV Z UVODNIMI POJASNILI, UREDNIKI: DR. MIRO CERAR, JON JAMNIKAR, MAJA SMRKOLJ, DRUŠTVO AMNESTY INTERNATIONAL, MIROVNI INŠTITUT, 2002, LJUBLJANA:
- SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC (STR. 149)
- KONVENCIJA O OTROKOVIH PRAVICAH (STR. 377)

- OPCIJSKI PROTOKOL H KONVENCIJI O OTROKOVIH PRAVICAH O VKLJUČEVANJU OTROK V OBOROŽENE SPOPADE (STR. 417)
- OPCIJSKI PROTOKOL H KONVENCIJI O OTROKOVIH PRAVICAH O PRODAJI OTROK, OTROŠKI PROSTITUCIJI IN OTROŠKI PORNOGRAFIJI (STR. 431)
- EVROPSKA KONVENCIJA O PREPREČEVANJU MUČENJA IN NEČLOVEŠKEGA ALI PONIŽUJOČEGA RAVNANJA ALI KAZNOVANJA (STR. 615)
- EVROPSKA KONVENCIJA O URESNIČEVANJU OTROKOVIH PRAVIC (STR. 631)

Spletne viri:

- <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105> (18. 11. 2011)
- <http://ejbpoli.wordpress.com/2011/10/15/the-victimization-of-women-in-discussions-about-human-trafficking/> (18. 11. 2011)
- <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=111> (18. 11. 2011)
- http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_081882.pdf (19. 11. 2011)
- http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_ZAKO3095.html (19. 11. 2011; 7/2001)
- http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO2842.html (19. 11. 2011; 14/1982)
- <http://dictionary.reference.com/browse/sex+slave> (19. 11. 2011)
- <http://www3.unescobkk.org/culture/webtraffickingv2/ShowStatistic.aspx?MainID=851> (21. 11. 2011)
- <http://www.justice.gov/criminal/ceos/index.html> (21. 11. 2011)

- <http://www.spletno-oko.si/index.php?fl=0&p1=603&p2=573&p3=701&id=701> (24. 11. 2011)
- <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=13103> (24. 11. 2011)
- https://ejustice.europa.eu/contentPresentation.do?plang=sl&idTaxonomy=23&vmac=k5zRd4pvn5wpbLU_Ie26j_407n1TSPDAwCsJB_XydwbfmKQ7MJB7YNC44XBiSKMIJcu-m1u36oJ41dSv-f6agAACFkAAAGk (24. 11. 2011)
- <http://www.policija.si/index.php/mednarodno-sodelovanje/cepol> (25. 11. 2011)
- <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20082296> (25. 11. 2011)
- <http://www.kpk-rs.si/sl/komisija> (26. 11. 2011)
- <http://www.newint.org/features/2001/08/05/history/> (1. 12. 2011)
- <http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=ac41> (1. 12. 2011)
- <http://www.digitalhistory.uh.edu/database/subtitles.cfm?titleID=25> (1. 12. 2011)
- http://www.antislavery.org/english/what_we_do/antislavery_international_today/antislavery_international_today.aspx (1. 12. 2011)
- <http://www.heuni.fi/> (1. 12. 2011)
- <http://zeneva.predstavnistvo.si/index.php?id=2487> (3. 12. 2011)
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_trafficking_in_human_beings/133137_en.htm (6. 12. 2011)
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_trafficking_in_human_beings/133700_en.htm (6. 12. 2011)
- <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=200448> (10. 12. 2011)
- <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm#a3> (10. 12. 2011)
- <http://www.iom.int/jahia/jsp/index.jsp> (10. 12. 2011)
- http://www.vlada.si/si teme_in_projekti/boj_proti_trgovini_z_ljudmi/ (11. 12. 2011)

- <http://www.humantrafficking.org/> (11. 12. 2011)
- <http://www.ilo.org/ipecc/areas/Traffickingofchildren/lang--en/index.htm> (11. 12. 2011)
- <http://www.cilizadelo.si/default-30510.html> (11. 12. 2011)
- <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200855&stevilka=2296> (13. 12. 2011)
-
- http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_maastricht_sl.htm (13.12. 2011)
-
- http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/index_sl.htm (15. 12. 2011)
- <http://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm> (15. 12. 2011)
- <http://www.ilo.org/ipecc/areas/Agriculture/lang--en/index.htm> (15. 12. 2011)
- <http://www.ilo.org/ipecc/areas/CSEC/lang--en/index.htm> (16. 12. 2011)
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Abraham_Lincoln (16. 12. 2011)
-
- http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/Mednarodnipakt_drzavljanskih_politicnih_pravicah.pdf (16. 12. 2011)
-
- http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/CP/Zbornik/I._OP_CR_C_CP_-_Izbirni_protokol.pdf (16. 12. 2011)
- <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/slovenian/C43/> (18. 12. 2012)
- http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-commission/index_sl.htm (18. 12. 2012)
- http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_sl.htm (18. 12. 2012)

Intervju:

- Jurij Popov

10 ZAHVALA

V prvi vrsti bi se želela iz srca zahvaliti svoji mentorici, doc. dr. Suzani Kraljič, za vso strokovno pomoč, nasvete in vodenje pri opravljanju diplomskega dela.

Posebna zahvala gre g. Popovu, enemu najbolj prodornih raziskovalcev trgovine z ljudmi pri nas, ki mi je prijazno in nesebično priskočil na pomoč s svojim neizmernim znanjem in poznavanjem problematike ter tako pripomogel k izboljšanju pričujočega diplomskega dela.

Seveda pa ne morem, da se ne bi zahvalila ljudem, ki so mi vse to omogočili. V prvi vrsta sta to moja starša, ki mi že od prvega dne stojita ob strani in na katera se lahko resnično vedno zanesem. Tudi med študijem ni bilo nič drugače. Za vso, tako moralno kot finančno pomoč in oporo, sem vama neizmerno hvaležna. Hvala tudi starim staršem. David, tebi najlepša hvala za vso pomoč in čas, ki si ga "žrtvoval", da si pomagal tole diplomo spraviti v pravo obliko in formo. In pa seveda- hvala Nuša, Anja, teta Andreja in stric Jožek, da ste me vedno bodrili in mi dajali spodbudo.

Vsem in vsakomur še enkrat iz srca hvala. Vedno vam bom hvaležna.